

TENISZ ÉS ÜZLET

**A közép-kelet-európai és az OECD országok női profi tenisz játékosai
sikerének tényezői**

Doktori értekezés

Kincses Gábor

Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem
Sporttudományok Doktori Iskola

Témavezető: Dr. Ormos Mihály, egyetemi tanár, PhD

Hivatalos bírálók: Dr. Ács Pongrác, egyetemi tanár, PhD

Dr. Tóth Zsuzsanna Eszter, egyetemi docens, PhD

Budapest

2023

Tartalomjegyzék

Rövidítések, ábrák és táblázatok jegyzéke	2
I.Bevezetés	6
II.Szakirodalmi áttekintés	11
II.1 Tenisz, mint sportág	12
II.1.1. Történet.....	12
II.1.2. Szövetségek, versenyek, játékosok.....	15
II.2. Tenisz, mint iparág	25
II.2.1. Szponzorok, pénzdíjak, technológia.....	25
II.2.2. Piacok, brandek, trendek.....	33
II.2.3. A versenyző, mint pénzforrás.....	39
III.Célkitűzések.....	52
IV.Módszerek és adatok.....	54
IV.1. Visszavonult és aktív magyar teniszezőnők.....	54
IV.2. Posztszocialista országok teniszezőnői	55
IV.3. OECD országok profi női játékosai	56
IV.4. A tenisz üzleti elemzései.....	61
V.Eredmények	62
V.1. Visszavonult és aktív magyar elit teniszezőnők.....	62
V.1.1. Pénzdíjak, anyagi javak	64
V.1.2. Sikeresség.....	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
V.1.3. Karrier utáni tevékenység.....	67
V.1.4. Pályafutással járó kihívások	70
V.2. Posztszocialista országok elit női teniszezői	73
V.3. OECD országok legjobb női játékosai	76
V.4. Az Ausztrál Open dimenziói	85
VI.Megbeszélés.....	90
VII.Következtetések	99
VIII.Összefoglalás.....	103
IX.Summary.....	104
X.Irodalomjegyzék	105
XI. Felhasznált weboldalak.....	115
XII. Saját publikációk jegyzéke	117
XIII. Köszönetnyilvánítás	118
XIV:Mellékletek	119
XIV.1. Visszavonult magyar elit teniszezőnők kérdései.....	119
XIV.2. Aktív magyar elit teniszezőnők kérdései	120
XIV.3. Posztszocialista elit női teniszezőnők kérdései	121

Rövidítések, ábrák és táblázatok jegyzéke

Rövidítések

- 1) ATP: Association of Tennis Professionals
- 2) ENSZ: Egyesült Nemzetek Szervezete
- 3) FIFA: Fédération Internationale de Football Association
- 4) GDP: Gross Domestic Product
- 5) GINI: Measure of Statistical Dispersion
- 6) HDI: Human Development Index
- 7) ITF: International Tennis Federation
- 8) MTSZ: Magyar Tenisz Szövetség
- 9) NBA: National Basketball Association
- 10) NFL: National Football League
- 11) OECD: Organisation for Economic Cooperation and Development
- 12) PGA: Professional Golf Association
- 13) SAP: System Analysis Program
- 14) WTA: Women's Tennis Association
- 15) WTBA: WTA/Women's Tennis Benefit Association

Ábrák jegyzéke

1. Tenisz szponzorációra fordított kiadások 2010-2016 milliárd \$-ban	27
2. A férfi és női versenyek típusai szerinti nyeremények millió \$-ban	29
3. Az 5 állandó legjobban kereső sportolónő 2009-2018	43
4. A visszavonult magyar versenyzőnők megnyert pénzdíjai amerikai dollárban, százalékos megoszlásban, pályafutásuk alatt	65
5. Az aktív magyar teniszezőnők pénzdíjakkal kapcsolatos elvárásai amerikai dollárban százalékos megoszlásban előttük álló pályafutásuk során	66
6. A visszavonult versenyzőnők karrier utáni tevékenysége, százalékos kimutatásban	68
7. A ma is aktívan játszó magyar teniszezőnők karrier utáni tervezett tevékenysége, százalékos kimutatásban	69
8. A visszavonult magyar játékosok életkor szerinti profi versenyzői pályaelhagyása	70
9. Aktív magyar játékosok tervezett profi életútja	71
10. A posztszocialista országok teniszezőnői pénzdíjakkal kapcsolatos elvárásai amerikai dollárban, százalékos megoszlásban előttük álló pályafutásuk során	75

11. A posztszocialista országok teniszezőnői karrier utáni tervezett tevékenysége 76

Táblázatok jegyzéke

1. A Grand Slam bajnok pénzdíjának növekedése %-an \$-ban 1987-2018	27
2. A Grand Slam versenyek győztesének nyereményei 1987-1990 és 2018-ban \$-ban	28
3. A világ legjobb 100 női és férfi játékosa pályafutása során nyert pénzdíjainak összege 2017.01.16	30
4. Maximális és minimális jegyárak a négy Grand Slam és a Madrid Open női és férfi döntőjében 2018-ban EUR-ban	31
5. ÉszakAmerikasportpiaca	35
6. Márkaértékek a világ sportjában 2022-ben	36
7. A Global 500 legjobb vállalati rangsora és évi forgalmaik	40
8. A világ legjobban fizetett női sportolói 2009-2018	42
9. A legjobban kereső sportolónők eloszlása 6 sportágban 2009-2018	44
10. A legjobban kereső sportolónők eloszlása országonként 2009-2018	44
11. A világ legjobban fizetett női sportolói 2022-ben	45
12. A világon legjobban kereső 15 női és férfi sportolójának összehasonlítása 2022-ben	47
13. Visszavonult magyar teniszezőnők válaszaik és statisztikai értékei	63
14. Az aktív magyar teniszezőnők válaszaik és statisztikai értékei	64
15. A posztszocialista országok teniszezőnői válaszaik és statisztikai értékei	73
16. A 2000.-es, a 2010.-es és a 2020.-as évek WTA rangsorán szereplő első száz versenyző eredményességét mérő mutatószámok és a versenyző országának makrogazdasági mutatói közötti keresztmetszeti regressziós elemzések eredményei	77
17. A 2005.-2018. évi időszakra elvégzett, az OECD országok versenyzőinek sikerességét mutató indikátorok és a versenyző országának makrogazdasági mutatói közötti panelregressziós elemzések eredményei	80
18. A 2005.-2011, illetve a 2012-2018. évi időszakra elvégzett, az OECD országok versenyzőinek normalizált éves összpontszámának és a versenyző országának makrogazdasági mutatói közötti panelregressziós elemzések eredményei, illetve a két időszak becsült regressziós együtthatójának különbségét vizsgáló próbastatisztika értékei	82
19. A 2005.-2011, illetve a 2012-2018. évi időszakra elvégzett, az OECD országok versenyzőinek összes éves pénznyereménye és a versenyző országának makrogazdasági mutatói közötti panelregressziós elemzések eredményei, illetve a két időszak becsült regressziós együtthatójának különbségét vizsgáló próbastatisztika értékei	83
20. A 2005.-2011, illetve a 2012-2018. évi időszakra elvégzett, az OECD országok az egy meccsre eső pénznyereményének és a versenyző országának makrogazdasági mutatói közötti panelregressziós elemzések eredményei, illetve	

- a két időszak becült regressziós együtthatójának különbségét vizsgáló
próbataszitika értékei 84
21. A 2012-es Ausztrál Bajnokság pénzdíjai ausztrál dollárban
A főtábla 128-as mezőnyének fordulónként nyerhető összege a női és a férfi
egyéni és páros, valamint a vegyes páros számokat tekintve 85
22. A 2019-es Ausztrál Bajnokság pénzdíjai ausztrál dollárban
A főtábla 128-as mezőnyének fordulónként nyerhető összege a női és a férfi
egyéni és páros, valamint a vegyes páros számokat tekintve 85
23. A 2020-as Ausztrál Open pénzdíjai ausztrál dollárban
A főtábla 128-as mezőnyének fordulónként nyerhető összege a női és a férfi
egyéni és páros, valamint a vegyes páros számokat tekintve 86

I. Bevezetés

A tudomány sok területén az infrastrukturális fejlődés jelentős hatást gyakorolt a kutatás irányára és eredményeire. Ugyanilyen impulzusokat látunk érvényesülni a sportban is. A sportágak többségében a technológiai fejlődés erős magyarázó változója a teljesítménynek, ahogy a sportot körülvevő környezet is indikátorként hat magára a sportág változására. Az egyik legjelentősebb ilyen környezeti tényező a média, melynek elmúlt évtizedekben tapasztalt előretörése a teniszre is nagy hatást gyakorolt.

Globalizált világunkban a tenisz szerepe teljesen átalakult: az utóbbi pár évtized alatt arisztokratikus kedvtelésből a középosztály sportjává vált. Társadalmi státuszának megváltozásán túl, a modern sport erényeit szem előtt tartva a professzionalizálódás folyamatában egyre nagyobb teret nyert az üzleti vonal. A tenisz ma már elképzelhetetlen a finansiális tényezők hathatós segítségével.

A hivatásos versenyzők megjelenése, a nemzetközi szövetségek egész Földet behálózó versenyrendszere, a támogatók befektetései és a média térnyerése tette a sportágat mára milliárdos nagyságrendű üzletté.

A szponzorok hosszútávú szerződéseket kötnek, igyekeznek termékeiket és szolgáltatásaikat összekötni a versennyel és a játékosokkal. A világcégek prominensei egyre több forrást bocsátanak rendelkezésre, mert hosszútávú befektetések elismertséget és hasznot hoznak számukra.

Az angolszász országok monopolhelyezete megváltozott, a legjobbak között megtaláljuk a volt szocialista országok versenyzőit is.

A világ káprázatos képességű játékosai remek szórakozást nyújtanak a helyszínen szurkolóknak, a média közvetítésével pedig több százmillió rajongónak. A környezeti hatások felértékelődtek, a világsztárok minden rezdülése elérhetővé és követhetővé válik a közösségi oldalak segítségével.

Az igazán sikeres játékosok nem csupán kiváló eredményeket érnek el, hanem sikereiket a játékokon kívül más járulékos formában (szponzori díjak, reklámok, meghívásos versenyek) is tudják értékesíteni. A szupersztár teniszezők relatíve kevesen vannak, de annál több pénzt keresnek.

A világ elitjébe tartozóknak a tenisz már nemcsak sportolási lehetőséget, hanem a megszerezhető anyagi javakon keresztül életpályamodellt is jelent. Legtöbbjük pályafutása befejezését követően is a sportág körül tevékenykedik.

„A tenisz a játékok királya és a királyok játéka.” (Marshall 1878: 299). Ennél jobban nehéz lenne megfogalmazni a gyönyörű és minden szinten élvezetes sportág lényegét.

A tenisz népszerűsége az elmúlt évtizedekben jelentősen megnőtt, és ezzel egyidejűleg társadalmi státusa megváltozott. Az elit, felső osztály sportja mindenki számára elérhetővé vált. (Bourdieu 1978).

Új-zélandi klubokat vizsgálva Bourdieu-re támaszkodva bemutatták, hogy a tenisz megfelel egy olyan középosztálybeli törekvő habitus kifejeződésének, amelynek középpontjában a társadalmi megjelenés, a felemelkedés és a státusz áll. (Falcous és McLeod 2012).

Érdekes az a kutatás, mely annak okait vizsgálja, hogy az USA-ban miért számít szinte haldokló sportnak a tenisz. Három okot sorolnak fel a szerzők. Elsősorban az amerikai futball és a kosárlabda jövedelmezőségének erősödése az országban. Ezek a csapatsportok már fiatal korban maguk felé terelik a tehetségeket, akiket intézményi keretek között képeznek az edzéseken. Az egyedülálló képességekkel rendelkező gyerekeket aztán a világhírű egyetemi rendszerben fejlesztik tovább, juttatják egyre színvonalasabb megmérettetésekhez, hogy utána akár 19 éves korukban profi szerződést kapjanak. Másodsorban, a tenisz jellegéből adódóan, olyan képességekkel bír, mint a szem-kéz koordináció, az állóképesség és a gyors futás, irányváltoztatás. Mivel ezek a tulajdonságok már kora gyermekkorban felismerhetőek, a kosárlabda és a futball hamarabb előtérbe kerül. Harmadsorban, a tenisz egyéni sportág, ami kevésbé vonzza a fiatalokat, akik korai életkorban inkább barátokat, társaságot keresnek és jobban érdeklődnek a csapatsportok iránt. Továbbá, a teniszt sokáig a gazdagok sportjának tekintették, amit a magasabb jövedelmű családok engedhettek meg maguknak. Annak ellenére, hogy manapság egyre több játékos a középosztály szülöttje, a teniszt a drága felszerelések megvásárlása és a hosszú éveken át zajló egyéni edzések költségei miatt a mai napig elitsportágnak tekintik. (Lumbantobing 2012).

Ugyanakkor a volt szocialista országokban pontosan fordított tendenciát figyelhettünk meg.

Romániában a teniszt a kommunizmus idején az állam a tornával együtt propaganda eszközként sajátította ki és használta fel. Az országnak egyetlen olimpiai érme van, amit 2016-ban férfi párosban nyertek. Ennek ellenére a három legnépszerűbb sportág között szerepel és a tenisznek van a legtöbb alkalmi nézője. A teniszezés a jó hírnév szimbóluma és a feltűnő fogyasztás jelzője a mai román társadalomban. Az új domináns rétegek megerősítik osztályhabitusukat a pozicionális javak széles skáláján keresztül, melyek között a tenisz is szerepel. (Burnar 2020).

A lengyelországi sportszocializáció osztályhoz kapcsolódó meghatározó tényezőit vizsgálva kiderült, hogy a szülők olyan sporttal kapcsolatos kulturális tőkével látják el gyerekeiket, melyeknél figyelembe veszik a sporttevékenység társadalmi elismertségét. A megnövekedett gazdasági különbségek okán kialakult elit, a pénzügyi hozzáférhetőségük által megkülönböztető jelleggel ruházza fel a teniszt, amit társadalmi pozíciójuk megkülönböztető jelzőjeként használnak. (Lenartowicz 2016).

Az összes nagy, globális profi sportág közül, ahol a nők előre törtek a státusz, a jövedelem és a média figyelem tekintetében, a tenisz kiemelkedik. Sokáig többé-kevésbé fehér, középosztálybeli játék volt, de Venus és Serena Williams színre lépése az 1990-es évek végén új piacok felé fordította a teniszt. Ennek köszönhetően a legjobb játékosok a legelfogadottabb és legjobban fizetett hivatásos női sportolók lettek. (Lake 2021).

Az 1960-as évektől kezdődően, az úgynevezett open era-nak köszönhetően, a sportágba begyűrűző üzleti jelenlét jelentősen megváltozott, napjainkban a tenisz iparágként működik. Természetesen a játékosok száma is megnőtt, ami a sport szervezési oldalát is megváltoztatta. Megalakultak a nemzetközi szövetségek. A profi férfi teniszt az ATP, míg a női profi teniszt a WTA irányítja. (Kincses és mtsai 2020).

Ezek a szervezetek profitorientált vállalatokként kezdték meg működésüket és a tulajdonukban lévő versenyeket, mint termékeket próbálták a legjobb áron értékesíteni. A hosszú évek folyamán bekövetkezett látványos fejlődés nemcsak a játékosok számának növekedésében érzékelhető. A sportág szponzorációs ráfordításai világszerte megsokszorozódtak. A játékosok között felosztható nyeremények fokozatosan

emelkedtek. A US Open volt az első Grand Slam torna 1973-ban, ahol jóval megelőzve a többi versenyt egyenlővé tették a pénzdíjakat a nők és a férfiak számára egyaránt, ami jelentős lendületet adott a női tenisznek. (Cepeda 2021).

Mint minden üzleti tevékenységet, a hivatásos teniszt is a profitmaximalizálás elve vezérli. A játékosok egyik jövedelmi forrása – pénzdíjakban kifejezve – a termelés egyik költsége, ami az általuk generált bevételeket tükrözi. Ezek a jegyek és a televíziós jogok eladásából származó bevételek. (Cepeda 2021).

A sport és ezen belül a tenisz, már túlmutat a fizikai megpróbáltatásokon, a világgazdaság része. Az elmúlt évtizedekben a sportgazdaság hihetetlen ütemben növekedett. Az 1970-es évektől először Észak-Amerikában, majd Európában igencsak megnőtt a sport iránti kereslet. A sporteseményeket látogató néző és a sportközvetítéseket fogyasztó sportszerek iránti érdeklődése ugrásszerűen megnőtt. A sportfelszereléseket kínáló globális piac árbevételei hihetetlen magasságokba emelkedtek. A televíziós jogok értékei több száz százalékkal emelkedtek. (Farágó 2018).

A szövetségeken keresztül a versenyrendszerekbe áramló pénz megnövekedett, egyre több tornát rendeztek a világon. A tenizskörforgásba korán bekapcsolódott vállalatok jó időben voltak jó helyen. Meglátták a kínálózó lehetőségeket a teniszversenyek támogatásában, évekre szóló szerződéseket kötöttek, komoly előszámításokat végezve hatalmas összegeket fektettek be. Investícióik dollármilliókat eredményeztek számukra. A világcégek irányítói azért támogatják egyre több pénzzel a teniszsportot, mert évtizedek óta tartó befektetéseik egyre nagyobb hasznot és elismertséget hoznak számukra a világpiacra, a legnagyobb versenyek és sztárok nevei összeforrnak az általuk fémjelzett produktumokkal. Ezért érdekelték szerződéseik folyamatos prolongálásában. (Kincses és mtsai 2021b).

Doktori értekezésem célja feltárni, hogy a világ élvonalába tartozó teniszezők mitől válnak sikeressé, milyen eredményességi faktorok dominálnak a kiváló teljesítmények elérésében, a játék hogyan válik hivatássá, életpályamoddellé, és milyen makroökonómiai változók és gazdasági szempontok játszanak szerepet az üzleti alapon működő versenytenisz fejlődésében.

Kutatásom feldolgozása a disszertáció három legfőbb részében manifesztálódik.

Az V.1. fejezetben a volt szocialista Magyarország már visszavonult és ma is aktív elit női teniszezőinek eredményeit veszem alapul regionálisan. Öt dimenzió mentén vizsgálom a játékosok elégedettségét és pénzdíjaik szerepét karrierjük viszonylatában.

Az V.2. fejezetben a posztszocialista országok sportkultúrájának fókuszában vizsgálom az elit női teniszezők sikeres sportteljesítményeinek meghatározó, differenciált tényezőit.

Az V.3. fejezetben, teljes nemzetközi kitekintéssel, 38 OECD ország legjobban teljesítő női játékosait elemzem a világranglista évvégi eredményeit figyelembe véve három eredményváltozó alapján. Vizsgálom a versenyzők összpontszámát, pénzdíjaikat amerikai dollárban, és a lejátszott egyéni mérkőzések nyereséményhányadát. A pénzdíjakat, pontszámokat és lejátszott mérkőzéseket tekintve, 10 nemzetgazdasági mutató segítségével keresem, hogy ezek a változók milyen hatással vannak a legjobbak sikereire.

Disszertációmiban az eddigi szakirodalom eredményeit és elméleti következtetéseit tovább gondolva hozom létre saját teoretikus modelletem, és megfogalmazom a teniszsport életpályaként való funkcionálását.

Az életpályamodell alapvetően kiszámítható, teljesítményelvű karrierrendszert jelent és magában foglalja a munkába állástól a pályafutás lezárulásáig – sőt, a nyugdíjas évekre is kiterjedően – tartó életút valamennyi elemét.

Dolgozatom interdiszciplináris megközelítésű, melyben megtalálhatóak a közgazdaságtan és a sportszociológia fogalmai, módszerei. Ezek segítségével keresem a válaszokat a profi női tenisz és az üzleti lehetőségek viszonylatában.

Kutatómunkám átöleli annak a 45 évnek megfigyeléseit, empirikus vizsgálatait, amit versenyzőként, edzőként, menedzserként és válogatott szakvezetőként eddig eltöltöttem a teniszsportban és a sportközéletben.

II.Szakirodalmi áttekintés

A szakirodalmi áttekintés című fejezet célja, a „state of the art” segítségével az alapvető kutatási kérdéseim megválaszolásához szükséges mérlegelendő szempontok bemutatása, ami rávezet saját empirikus kutatásomra és egyúttal megalapozza a módszertani választásomat is.

A tenisz, mint sportág történeti mérföldköveinek és jellemzőinek áttekintése után bemutatom a női tenisz fejlődését, rátérek a világszövetségek, a legnagyobb versenyek és legjobb játékosok ismertetésére.

A közép-kelet-európai és az OECD országok legjobb női profi teniszezőinek tárgyalásakor kitérek a szovjet típusú társadalmi-gazdasági berendezkedésre, szemléltetem a XX. századi volt szocialista Magyarország sporttal kapcsolatos helyzetét.

A fejlett piacgazdaságban élő nyugati országok üzleti alapon közelítettek a teniszsporthoz, míg a poszt szocialista országok sportvezetői hosszú évtizedeken keresztül az olimpiai sportágakra fókuszáltak. Ennek ellenére számtalan női tenisz sztárjuk tűnt fel.

Az elit sportsikerek jellemzőin és a sportstruktúrák internacionalizálódási folyamatán keresztül, az élsportba fektetett horribilis összegeken át bemutatom a nők sportolási szokásait, motivációs tényezőit, a teniszezőnők karrier lehetőségeit.

A tenisz, mint iparág kapcsán kitérek a szponzorációs díjak, a versenyeken nyerhető pénzek, a technológiai újítások rohamléptékű fejlődésére. Az üzletté válás folyamatában bemutatom milyen szerepet vállaltak a sportszergyártók, a magánfinanszírozók.

Elemzem a hivatásos sport fő piacait, a sportcikkekre fordított fogyasztói kiadásokat, a márkákkal kapcsolatos elvárásokat, a televíziós jogdíjak hihetetlen emelkedését.

Rámutatok a különböző sportesemények adott országra vetített eltérő turisztikai bevételeire, táblázatba foglalom a legjobb brandeket a világ sportjában.

A játékos, mint pénzforrás tényével illusztrálom a legjobban kereső sportolókat a világon, összehasonlítva a sportágakat és kereseteket, fókuszálva a sztár női profi teniszezőkre.

Objektivitásom növelése érdekében erősítem a tenisz, mint iparág jellegét, hogy saját empíriáimat jobban összehasonlíthatóvá és nemzetközi kontextusba tudjam helyezni, ezzel növelve az eredményeimből levonható következtetéseim megalapozottságát.

II.1 Tenisz, mint sportág

II.1.1. Történet

„A modern értelemben vett tenisz alig száz évre tekinthet vissza, más sportokhoz képest viszonylag fiatal. A tenisz elődjének számító royal teniszt viszont évszázadokon át játszották. Maga a tenisz szó is francia, az ófrancia tenez igéből származik, melynek jelentése: fogjátok! A kiáltást akkor hallathatta a játékos, amikor a labdát eldobta, vagy tenyérrel elütötte.

Magyarországon először Mátyás király korában találkozhatunk a játékkal, amelyről írásbeli emlékeink is maradtak. A XVI. században Miksa császár építtetett labdaházat Pozsonyban, később divatosná vált a sárospataki is. A XIX. században már csak Angliában élt némi érdeklődés a tenisz iránt.

1873 karácsonyán egy walesi udvarházban Walter Clopton Wingfield egy új játékot mutatott be a társaságnak. Ezt utána szabadalmaztatta is egy londoni irodában. A marylebonei Cricket Club 1875-ben adta ki az első teniszkódexet a lawn tennis nevű játékról. Az ebben szereplő szabályokat gyakran módosították, míg a mai formájára alakult. Az angolok a teniszt a korai korszakban egyenesen az arisztokrácia játékanak tartották. Nem voltak hobbiteniszezők, a bárki számára nyitott pályák csak a múlt század hatvanas éveiben terjedtek el. Addig a tenisz klubokban, elsősorban magántulajdonú pályákon üzött sport volt, csak sokkal később vált tömeges sportággá. Alapvetően azonban magának a játéknak a jellegzetességei tették népszerűvé a sportot úri-körben.

Ilyen motívumok közé sorolhatom azt, hogy viszonylag kis területen jól átmozgatja az összes izmunkat. Meghatározó sokaknak az is, hogy nincs ütközés, ezáltal kicsi a sérülés veszélye. Klubszerű – vagyis jó társasági életet lehet vele élni, mivel biztosít egy bizonyos anyagi szűrőt, amely miatt az a bizonyos réteg szívesen jár oda. Ráadásul a játék is lehetőséget ad a beszélgetésre.

Kiemelkedő még az ész-játék, intelligencia szerepe, amely nélkülözhetetlen feltétele a sikeres játéknak. Nem elegendő hozzá pusztán a gyakorlás, vagy a jó labdaérezék, vagy a gyors reakciókészség, hanem az agyat is folyamatosan használni kell. Talán épp emiatt vonzza különösen az értelmiségi réteget. Az intellektualitás nemcsak a labdamenetek „kijátszásában” és a szabályok betartásában jelenik meg, hanem a játék során tanúsított magatartásban is. A partnerrel szemben mindig sportszerűek a teniszezők.” (Juhászné Gáspár 2012: 22-23).

Az újkori olimpiai játékok első helyszínén, Athénban csak a férfiak versenyeztek egyéniben és párosban. A nők az 1908-as londoni olimpián ragadtak először ütőt. Az I. világháború befejeztével Antwerpenben 1920-ban, majd 1924-ben Párizsban szerepelt a tenisz az olimpiákon. A versenyszámokban egytől-egyig nyugat-európai, vagy tengerentúli játékosok diadalmaskodtak. (Kahlich 1972).

A tenisz legközelebb az 1988-as szöuli olimpián került vissza a programba.

Wimbledonban 1967-ben nyolc hivatásos teniszező részvételével profi tornát is szerveztek az amatőr verseny után, ami egy bizonyos Jack Kramer nevű úriember nevéhez köthető. A tornát a televíziós csatornák is közvetítették, ami olyan közönségsikert hozott a nézők között, hogy a szervezők úgy döntöttek, a következő évi verseny nyitott (open) lesz, azaz amatőr és profi játékosok is indulhatnak.

Az „open era” 1968-as bevezetésétől beszélhetünk a profi tenisz kialakulásáról, amikor hivatásos játékosok is szerepelhettek a tornákon. A tenisz percről-percre amatőrökből profivá vált. Innen számítjuk a sportot modernnek, és ekkortól kezdik feljegyezni a ranglistákat, statisztikákat és egyéb rekordokat is.

1972-ben a US Openen, ahol megjelentek a világ akkori legjobb játékosai, létrehozták a profi férfi teniszezők szövetségét, az ATP-t, amelyhez minden játékos csatlakozhatott. Az ATP megalakulása után indult az ATP Tournak nevezett egyéves időtartamú versenysorozat, amit azóta is minden évben megrendeznek. 1973. augusztus 23-án jelent meg az első ATP világranglista, élén a román Ilie Nastase-val. (Kincses és mtsai 2019).

Az 1970-es években a legjobb ranglistával rendelkező női teniszezők összefogtak, hogy a versenyeken annyi pénzt nyerhessenek, mint a férfiak, ezzel javítva helyzetüket a tenisz világában. A 9 versenyzővel indult tiltakozás rövidesen több mint 60 fős erővé nőtt. (Tredway 2019).

1972-ben a világ egyik legelismertebb sportmagazinja, a Sports Illustrated évvégi szavazásán, elsőként a női sportolók között, Billie Jean King-et választották „az év sportolójának”. (Luthe 2019).

Az egyik legfigyelemreméltóbb esemény az a „nemek harcaként” elhíresült teniszmérkőzés volt, amit 1973 szeptemberében, az akkor a világ egyik legjobbjának tartott 29 éves Billie Jean King vívott az 55 éves, régi éljátékos Bobby Riggs ellen. A találkozót 48 millió ember követte figyelemmel. A meccs vízvázlatzó pillanatnak bizonyult a női sport és a tenisz történetét illetően is. A mérkőzést King nyerte három játszmában. Ezzel nemcsak bizonyította, hogy a nők fel tudják venni a harcot a férfiakkal, hanem mindenki számára világossá tette, hogy a női tenisz, mint szórakoztató és eladható termék, életképes a kereskedelemben.

Amikor King 1970-ben nyerni tudott Wimbledonban, 600 dollárt kapott, szemben a férfi győztes 3500 dollárjával. A nőknek sokkal kevesebb versenyt rendeztek, mint a férfiaknak, ezzel nehezítve a sportból való megélhetés lehetőségét. De nem nézték tovább tétlenül az esélyegyenlőtlenséget, és megalakították saját körversenyüket. A turné támogatója a Virginia Slims cigarettakonzern lett. Aztán 1973 végén létrejött a WTA. (Gregg és Taylor 2019).

Az első világranglistán vezető pozícióban az amerikai Chris Evert-et jegyezték 1975. november 3-tól. (WTA Media Guide 2020).

A női tenisz folyamatosan szállította a jó versenyzőket, a felnövő generációnak mindig voltak példaképei. Az elmúlt 40 évben számtalan fiatal tehetség tűnt fel, ami azelőtt ritkábban fordult elő. Az 1970-es évek végén, 1980-as évek elején az Egyesült Államok vált domináns teniszhatalommá, az európaiak le voltak maradva. A világranglista legjobb 100 női játékosa közül 59-en amerikaiak voltak. Azóta nem láttunk ehhez hasonló arányokat. 1980 és 1986 között 23 Grand Slam győzelmet arattak női egyesben. 1980-ban egyetlen orosz női játékos sem volt a legjobb 100 között a WTA világranglistán. 1990-ben már 5, aztán 2000-ben 7, 2010-ben 16 versenyzőt számolhattunk a legjobbak között. Az oroszokon kívül előkelő helyezéssel rendelkeztek kazah, üzbég, lett, litván és észt játékosok is. (Marshall 2011).

II.1.2. Szövetségek, versenyek, játékosok

Az előzőekben pár szóban már említést tettem a nemzetközi teniszszervezetek kialakulásáról. Ezek közül legrégebbi a Nemzetközi Tenisz Szövetség az ITF. Az ITF rendezi a négy legnagyobb, úgynevezett Grand Slam versenyt, az ausztrál, a francia, az angol és az amerikai nyílt teniszbajnokságot. Az ITF felelős a két legnagyobb, határokon átnyúló csapattalálkozóért is: a női Szövetségi (Federation) Kupáért, és a férfiak Davis Kupájáért, több mint 200 tagországgal. (Kincses 2018).

A férfiak versenyeit tömörítő ATP, és a női versenyekért felelős WTA olyan versenynaptárt készít, hogy szinte nincs olyan hete az évnek, amikor a rajongók ne szoríthatnának a világ valamelyik pontján kedvenceiknek. A Grand Slamen a nők és a férfiak számára is rendeznek versenyszámokat. A két előbb említett szövetség – ATP, WTA – ugyan külön naptárral bír, de azon belül próbálnak olyan heteket összehozni, amikor tovább növelhetik a koedukált versenyek számát. A márciusi amerikai versenyeknél el is érték, hogy hosszú évek óta szinte Grand Slam szintű mezőny gyűlik össze a kaliforniai Indian Wellsben és a floridai Key Biscayne-ben. (Kincses 2018).

Minden év januárjában rendezik az év első Grand Slam tornáját, az Ausztrál Opent Melbourne-ben, kemény pályán. Először 1905-ben csaptak össze a játékosok, még füves pályán, a gyönyörű Kooyong stadionban. 1980-ig valamiért mégsem tudott – talán a távolság miatt kevesebb játékos utazott oda – egyenrangú lenni a többi nagy tornával. De ekkor megváltoztatták a helyszínt, a csodálatos fekvésű Melbourne Parkban új tenisz centrumot építettek, egy új technológiájú, úgynevezett Rebound Ace borítást terveztek. A versenyszámok a többi Grand Slam tornához hasonlóan női egyes, női páros, férfi egyes, férfi páros, vegyes páros, illetve junior és szenior kategória, valamint pár éve a kerekesszékes versenyszámok. A két csodálatos és sok ezer nézőt befogadó legfontosabb pálya a Rod Laver Aréna – akiről életében nevezték el a center pályát –, illetve a Vodafone Aréna. Mindkettő – a világon elsőként zárható tetőszerkezettel van ellátva – így az időjárás nem befolyásolja a mérkőzések kimenetelét.

Minden év május utolsó és június első hetében rendezik a második Grand Slam tornát Párizsban, immáron salakpályán, a Roland Garros-on, a Francia Nyílt Nemzetközi Teniszbajnokságon. 1925-ig csak francia teniszezők vehettek részt a versenyen. A Davis

Kupa meccsek részére 1928-ban hozták rendbe a Roland Garros salakos pályáit, majd 1968-ban ez a verseny volt az első, amely nyitott volt a külföldi játékosok számára is. Talán ez a legnehezebb Grand Slam torna, hiszen a salakpályán zajlanak a leghosszabb labdamenetek. A salak a leglassúbb borítás, a labdák magasra pattannak, nehéz befejezni a pontokat. Teljesen más játéktípust kell alkalmazni. Rendkívüli erőnlétet igényelnek a maratoni hosszúságúra nyúló meccsek

A világ legrégebbi tenisz versenyét 1877 óta rendezik Wimbledonban – minden év június utolsó és július első hetében. A rendezők nemes egyszerűséggel „The Championship”, azaz „A Bajnokság” néven emlegetik a tenisz legpatinásabb megmérettetését. Csak füves pályán játszanak, és ugyanúgy 2 hétig tart, mint a többi Grand Slam. A mérkőzéseket 1922-től az All England Lawn Tennis Clubban játsszák, ahol a szélsőséges, esős angol időjárásra tekintettel 2009-ben behúzható tetőt építettek a Center pályára. Itt ragaszkodnak a hagyományokhoz, és csak fehér öltözékben lehet pályára lépni.

Végül az év negyedik, és egyben utolsó Grand Slam tornája a US Open, amit augusztus utolsó és szeptember első hetében rendeznek New Yorkban, 1978-tól a USTA Billie Jean King National Tennis Centerben, Flushing Meadowsban. Ez az egyetlen Grand Slam verseny, ahol van rövidített játék a mindent eldöntő 5. játszmában. Itt vezették be először, 2006-ban, az úgynevezett „súlyomszemet”, ami azt a lehetőséget kínálja fel a játékos számára, hogy kétségbe vonja a bírói ítéletet. Itt van a világ legnagyobb teniszstadionja, az Arthur Ashe, ahol 22 500 néző fér el, ha telt ház van. (Kincses 2018).

A világ legjobb játékosai meghatározó szerepet játszanak a legnagyobb figyelemmel kísért Grand Slam versenyeken. Ezek az események kicsit mások, mint az ATP által rendezett férfi körverseny, vagy a WTA által szervezett női circuit. Először is együtt rendezik mind a női, mind a férfi versenyszámokat. Itt a legjobbak lépnek pályára a presztízs, a siker és nem utolsó sorban a pénzdíjak miatt. Abban a két hétben az egész világ ezekre a versenyekre fókuszál, tehát aki itt játszik, azt nemzetközi szinten is elismerik. A 128-as táblán vannak, akik alanyi jogon, világranglista helyezésüknek megfelelően már a főtábláról indulhatnak, vannak, akik a selejtezőben próbálnak szerencsét. Három győzelem kell ahhoz, hogy valaki felverekedje magát a kvalifikációból.

Az egyéni főtáblákon 32 kiemeltet vesznek figyelembe, akiket szigorú szabályok szerint sorsolnak – ma már ezt is számítógéppel végzik. Egyenes kieséses a rendszer, aki veszít,

csomagolhat. Aki Grand Slam győztesnek mondhatja majd magát a második hét végén, az legalább 7 mérkőzést megnyerve – hiszen lehetne selejtezőből induló játékos is a bajnok, veretlenül emelheti magasba a győztesnek járó trófeát. (Kincses 2018).

Soha nem az olimpiai aranyérem számított a legnagyobb eredménynek teniszben.

Minden versenyző számára, a múltban és a jelenben is, a négy nagy torna megnyerése a legfőbb cél: Ausztrál Open, Roland Garros, Wimbledon és US Open. A legkiemelkedőbb és legrangosabb sportteljesítménynek az számít, ha egy játékos (vagy egy páros) egy évben mind a négy tornát megnyeri, és övé(k) lesz az úgynevezett „klasszikus” Grand Slam. Az elsőt 1938-ban az amerikai Don Budge nyerte férfi amatőr játékosként. A férfiaknál a máig is élő legendaként emlegetett ausztrál Rod Laver 1962-ben még amatőr versenyen, 1969-ben pedig már profikkal kiegészítve nyerte el a Grand Slam-et. A női mezőnyben ezt eddig három játékos teljesítette: Maureen Connolly (1953), Margaret Court (1970), és Steffi Graf (1988). (Rekordok és rekorderek a fehér sport történetéből 2013).

A XXI. századi versenytenisz számtalan kihívás elé állítja a játékosokat. A nemzetközi szövetségek egész éven át tartó versenynaptárai kínálta lehetőségekkel csak a legkiválóbbak tudnak élni. Az edzéseken azért feszegetik fizikai és szellemi határaikat a velük dolgozó stábtaggal együtt, hogy a mérkőzésen ellenfeleik fölé tudjanak kerekedni. 200 km/h sebességgel ütik a szervákat, kellő kockázatvállalással és gyors döntésekkel próbálják megnyerni a labdamenteket. Szinte fáradságérzés nélkül, teljes koncentrációval, minimális kihagyásokkal, órákon át hajszojják egyik sarokból a másikba ellenfelüket, hogy a végén a magasba emelhessék a trófeát és átvehessék a győzelemért járó pénzdíjat. (Kincses és mtsai 2021b).

II.1.3. Közép-kelet-európai és az OECD országok női profi teniszezői

A XX. századi szovjet típusú társadalmi és gazdasági berendezkedésben a döntéseket a bürokraták hozták. A sporttal – a volt szocialista államokban, így Magyarországon is – hasonló volt a helyzet. A legfelsőbb vezetés direkt módon, minisztériumokon és bázisvállalatokon keresztül támogatta a legjobb sportolókat. Az elit sport maximálisan élvezte a bizalmat, hiszen a nemzetközi versenyeken elért sikerek a szocialista társadalmat voltak hivatottak dicsőíteni. Főleg az olimpiai sportágak versenyzőit segítették, akiknek ugyan volt munkahelyük, de ott dolgozniuk nem kellett. Egyetlen

feladatuk volt. Az edzéseken a legjobb formába lendülve szállítani a győzelmeket és megteremteni a jó gyári hangulatot, ami persze fokozta a dolgozók munkakedvét, és jó irányba mozdította előre a termelékenységet. (Sterbenz és Géczi 2016).

Az 1952 és 1988 között megrendezett olimpiai játékokon az összesített éremtáblázatok legjobb 10 helyezettje versenyében számos kelet-európai ország volt megtalálható. Ezek az akkor szocialista országok, a sportolással kapcsolatos összes költséget fedezték. Folyamatosan képezték a sportolókat, szervezték a versenyeket és fizették a háttérintézetek kiadásait is. A versenyzők remek létesítményekben készülhettek, anyagi előnyöket, kapcsolati tőkét élveztek, élsportolóként beutazhatták az egész világot. (Pompaux 2005).

A magyar női teniszjátékosok többsége egyesületi sportállásban tevékenykedett. Jó fizetéssel rendelkeztek, edzésre és versenyre jártak. A legnagyobb hazai megmérettetésnek az Országos Bajnokság és a klubok közötti tavaszi-őszi rendszerben lebonyolított Csapatbajnokság számított. Egyéb, a játékhoz szükséges összes feltétellel rendelkeztek, az edzőt, az ütőt a klub biztosította számukra. A versenyek nevezési díjait, szállás- és étkezési költségeit a szakosztály fizette, és az elért eredmények arányában év végén pár ezer forint jutalmat kaptak. (Kincses és mtsai 2021c).

Az 1970-es évektől kezdődően 1990-ig folyamatosan épültek le az egyesületek és az azokat alkotó szakosztályok. Az állami vállalatok romló gazdasági helyzete nagy hatással volt a sportra. A rendszerváltás idején még 2716 egyesületet és 5887 szakosztályt tartottak nyilván országszerte. (Rábai 2018).

A sport további komoly veszteségeit okozták, a sportegyesületi tagok, az igazolt versenyzők, a sportban dolgozó edzők, szakemberek, sportvezetők foglalkoztatottságának nagyszámú leépítése. Számos sportszervezet bázisszervének elvesztése megszűnést eredményezett. (Rábai 2018).

A szovjet típusú, állami irányítású sportmodell kezdett kiégni a világgazdaságban bekövetkezett változásoknak köszönhetően. 1985-ben elkezdődött a sportágazat átalakítása. Nagyobb szabadságot engedélyeztek a klubok számára, magánfinanszírozók jelentek meg a sport körül, akik nagyobb mozgásteret kaptak. A szocialista országok labdajátékosai hivatalos engedélyekkel nyugati és Észak-Amerikai profi csapatokhoz szerződhetek. A versenyzők már tömegesen hagyták el hazájukat a jobb megélhetés

reményében, mert otthon már nem volt kifizetődő főállású sportolónak lenni. (Poupaux 2005).

1989-ben a Föld 36 országában még marxista-leninista pártok voltak hatalmon. Ekkor a történelem kivételes lehetőséget teremtett, amikor eljött a cselekvés időszaka. A legtöbb országban a magánszektornak köszönhetően a gazdaság szerkezete átalakult. 10 kelet-európai ország az EU tagja lett. A változások egész Európában egyértelműen a Szovjetunió felbomlásával indultak el. (Mihályi 2014).

Az 1989–90-es magyarországi rendszerváltás a teniszsportot sem kerülte el. Szinte az összes budapesti egyesület megszűnt – igaz, hála a régi legendás kluboknak és edzőknek, mindig fel tudunk mutatni nemzetközileg is elismert játékosokat. Az egész országban végbemenő gazdasági rendszerváltást kevesen élték túl. Megszűnt a játékosok „sportállása”, egyik napról a másikra bizonytalanná vált a megélhetésük. (Földesi 1996). A sportban próbáltunk országos szinten áttérni a nyugati típusú modernizációra, de az öröklött intézményrendszer ezt nagyban befolyásolta. Magyarországon az üzleti szektor ebben az időben nem volt érdekelt a sporttámogatásban és nem is érdeklődött iránta. A sport és így a tenisz is nem üzleti alapon működött hazánkban. (Földesi 2005).

Az 1990-es években olyan sportágakban értünk el sikereket a világban, mint az öttusa, vívás, kajak-kenu, vízilabda, súlyemelés. A fejlett piacgazdaságban élő nyugati országok ezekkel nem véletlenül nem foglalkoztak, hiszen nem láttak bennük semmilyen üzleti potenciált. (Fóti 1996).

A posztoszocialista országok sportvezetői hosszú évtizedeken keresztül az olimpiai sportágakra fókuszáltak. 4 éves ciklusokban gondolkodtak és az aranyérmek számában mérték nemzeti büszkeségüket és presztízstüket. (Haut és mtsai 2019).

A legtöbb volt szocialista országban nem sikerült megtartani a tenisz világháborúk előtti helyzetét. Csehszlovákia volt talán az egyetlen kivétel, ahol őrizték és tovább vitték a tradíciót. Idővel a nemzeti szövetség hat teniszcentrumot hozott létre, ahol a legújabb edzés módszereket alkalmazva, főfoglalkozású edzők segítségével képezték a jobbnál jobb játékosokat. Az 1970-es évek végétől egymás után tűntek fel a tehetséges versenyzők. A legnagyobb csehszlovák női teniszsztar, Martina Navratilova lett. (Oltványi 1986).

Első világraszóló sikerét 1978-ban aratta, amikor megnyerte a wimbledoni női egyest. Ezt követte a többi győzelem, összesen 18 Grand Slam trófeát gyűjtött be egyéniben, 31-et női párosban és 10-et vegyes párosban. Legnagyobb sikereit Wimbledonban érte el, ahol 12-szer jutott döntőbe egyéniben, és 9 címet nyert. (Martina Navratilova Biography 2019).

Martina Navratilova először 1978. július 10-én került a világranglista élére és rögtön ott is maradt, 27 héten keresztül. Pályafutása során 332 héten át vezette a WTA női rangsort, 156 alkalommal megszakítás nélkül. (WTA Tennis Rankings Története 2019).

Egész pályafutása során közel 22 millió amerikai dollárt ütögetett össze és ezzel a pénzdíjjal a 15. pozícióban áll most is az örökranglistán. Ez a helyezés azért előkelő, mert az ő idejében megnyerhető összegek meg sem közelítették a maiakat. (Career Prize Money Leaders 2020).

A volt Jugoszláviában, Újvidéken született 1973-ban Szeles Mónika, akit édesapja tanított teniszezni egy parkolóban, háló gyanánt kifeszített kötél felett. 16 évesen legfiatalabb versenyzőként megnyerte a Roland Garros női egyesét. 17 évesen pedig világranglista vezető volt. 53 egyéni tornagyőzelme között összesen 9 Grand Slam bajnokságon diadalmaskodott. (Monica Seles Biography 2019).

Szeles Mónika először 1991. március 11-én került a világranglista élére és 21 héten keresztül ott is maradt. Pályafutása során 178 héten át vezette a WTA női rangsort, megszakítás nélkül 91 alkalommal. (WTA Tennis Rankings Története 2019).

Tenisz karrierje alatt majdnem 15 millió dollárt nyert, ezzel a 28. helyet foglalja el az örökranglistán. Bár Navratilovához képest 15 évvel később kapcsolódott be a körforgásba, rá ugyanúgy érvényes az elfoglalt pozíció bravúrja a ma kereshető nyereményeket figyelembe véve. (Career Prize Money Leaders 2020).

A világsztárrá lett zenik kevésbé tehetős családok gyermekeként jöttek világra, olyan volt szocialista országokban, ahol a teniszsport nem tartozott a támogatottak táborába. Ezek a lányok mégis felküzdötték magukat a legjobbak közé. A család korán felfedezett bennük olyan jeleket, amikre érdemes volt építeni. A tehetség ígéréteiből, a specifikus képességeiket kihasználva, elkötelezetteké váltak céljaik elérése érdekében. A feladatok végrehajtásához nagyfokú kreativitásukra is szükség volt. Az adott körülmények között

kitartóan gyakoroltak és kihasználták az élet adta véletleneket. A szerencsével sem álltak hadilábon, és elismerést tudtak szerezni saját maguknak és környezetüknek is. Jókor, jó időben érték őket azok a környezeti hatások, amiktől igazi sporttehetségekké váltak. (Hódi 2009).

A kiváló tehetséggel bíró játékos a magában hordozott képességei révén, magasabb áron tudja játéktudását szolgáltatásként értékesíteni, hiszen az ár és a mennyiség, minőséggel párosulva azt jelenti, hogy a tehetségnek sokrétű hatása van a jutalomra. (Rosen 1981).

Az elit sportsikerek vizsgálatában számos tanulmány született az elmúlt években. Az élsport politikák rendszerét kutatók arra a megállapításra jutottak, hogy szükség volt a fogalmak egyértelmű meghatározására. Így az adatokat könnyebben tudták összehasonlítani, figyelembe véve a kulturális és történelmi összefüggéseket. 15 nemzet versenyképességének, innovatív tevékenységének értékelésekor arra a következtetésre jutottak, hogy mind a nyári, mind a téli sportágakban az országok sikereit mindenekelőtt a kapott pénzügyi támogatás, a jó szervezethez, a kvalifikált edzők és a megfelelő tudományos háttér befolyásolja. (De Bosscher 2018a).

Sportstruktúrákat elemezve Belgiumban, Hollandiában és az Egyesült Királyságban azt látták, hogy az ottani modellek hatékonyak és eredményesek. Mikroszinten az egyes sportolók sikereit a veleszületett genetikai tulajdonságaik határozzák meg, valamint nagy hatást gyakorolnak rájuk a környezeti hatások – szülők, barátok, edzők. Itt számos tényező szabályozható: az alany milyen edzőmunkát végez, milyen taktikai készséggel rendelkezik, milyen támogatást kap orvosi és pszichológiai vonalon. Mezoszinten az adott ország társadalmi és kulturális összefüggéseiben tett sportpolitikai intézkedések, előre mutatók a mérvadóak. Az élsport sikereit leginkább meghatározó makroszintű tényezők a populáció nagysága, az ország gazdasági jóléte és a földrajzi, valamint éghajlati adottságai. A nemzetközi sport ma már globális kérdés. Ennek ellenére minden nemzet keresi a számára legjobban alkalmazható stratégiákat céljaik elérése érdekében. (De Bosscher és mtsai 2008).

Az internacionalizálódási folyamat eredményeként olyan sportpolitikai elemeket találtak, amelyek hat nemzet kilenc területét elemezve vezetnek a nemzetközi sportsikerekhez. Vannak olyan országspecifikus jellemzők, amik nagyban befolyásolják a különböző taktikai irányokat. A nemzetek saját kultúrájuknak megfelelően keresnek külön utakat a

sikeressé válás, a dobogós helyezések megszerzése érdekében. Az államok ugyan megpróbálnak átvenni egymástól jól működő elemeket, rendszereket, de saját határaikat, árnyékukat nem tudják átlépni. (De Bosscher és mtsai 2009a).

Számos kutatás foglalkozik a női tenisz történeti fejlődésével, a játékosok hírességgé válásával, a szponzori lehetőségekkel (Lough 1996; Shuart 2004; Antunovic 2016). Egyes tudósok vizsgálták a női sportolók, köztük a teniszezők pénzkereseti lehetőségeit (Clement 1987; Che, 2013), továbbá a teniszkarrier lehetséges hosszát, az ideális életkort, valamint a versenyténiszről való visszavonulás okait (Schulz és Curnow 1988; Allison és Meyer 1988; Otis és mtsai 2006; Rodenberg 2013; Casagrande és mtsai 2018). Különös figyelmet szenteltek elit francia és svéd sportolók – köztük teniszezők – összehasonlításánál a karrier utáni visszavonulás indikátoraira és az atléták által megélt elégedettség mutatóira. Tanulmányuk kimutatta, hogy az élsportból való kilépés a civil életbe egy több szinten zajló, többdimenziós folyamat, melyben a hovatartozás és a kultúra jelentős szerepet játszik. (Stambulova és mtsai 2007).

A fiatal női és férfi csapatsportot űzőket vizsgálva megállapították, hogy a jégkorongozó, labdarúgó, vízilabdázó és röplabda játékosok motivációs profiljai nagy különbségeket mutattak a két nem versenyzői között. Az ifjúsági csapatok edzőinek nagy figyelmet kell fordítaniuk az oktatási-tanulási folyamatok megszervezésére, különös tekintettel az együtt végrehajtott feladatokra. Az eredmények szerint a férfi sportolók jobban teljesítenek nyomás alatt, nagyobb erőfeszítésekre képesek feladat és célorientált környezetben. Mentálisan jobban felkészültek, magabiztosabbak és magasabb koncentrációs szinttel rendelkeznek, mint a női sportolók. (Géczi és mtsai 2009).

Női serdülő softball játékosok által kitöltött kérdőívek eredményei azt tükrözik, hogy már fiatal korban pontos célokat kell kijelölni. Ebben a motivációs légkörben segít a szülő és az edző, akik a szocializációs folyamatok közben fejlesztik és finomítják a célorientációkat, mindig új célelemeket javasolnak. (Waldron és Krane 2005).

Sarrazin és mtsai (2002) kutatásuk során francia női kézilabda játékosokat figyeltek és teszteltek, melynek alapján javasolják a belső motiváció három elemének elfogadását. Az a tudás, amellyel a játékos rendelkezik, biztosítja számára az elégedettséget és a sportolás örömét. A sok edzéssel szerzett gyakorlattal, az új, személyes célok elérhetővé válnak, a

teljesítés a játékos örömeire megvalósul. A játékos megtapasztalja a stimuláló érzést, ami izgalmat, szórakozást, esztétikai élményt és érzékszervi élvezetet biztosít számára.

Az ausztrál tanulmány a szülők szerepét tesztelte a WTA rangsoron szereplő profi női játékosok tekintetében. Az induktív tartalomelemzés alapján kiderült, hogy az otthoni, odafigyelő és tiszteletteljes környezet milyen komoly támogatást nyújt a tehetség fejlesztésének lehetőségéhez, a teniszkarrier folytatásához. (Young és Pearce 2011).

A tenisz különböző pszichológiai tulajdonságokat feltételez. Ezek közül a legfontosabb teljesítményt befolyásoló tényező a motiváció. A játékosok folyamatosan alkalmazkodnak a mérkőzés közbeni körülményekhez. Az ellenfél harcmódorához, a pálya felületéhez, a szélhez, a naphoz. A versenyzőben felerősödnek a motivációhoz kapcsolódó tényezők, mint a nyerési vágy, a versenyképesség fenntartása, a részvételi szándék, a szenvedély, a játék élvezete. A tenisz motivációjának megértéséhez modern megközelítésben a célperspektíva-elmélet vezet. A játékos személyes kompetenciáit saját referenciák alapján határozza meg. Ezek az erőfeszítésre tett törekvések, a tanulás folytonossága, a készségek fejlesztése. A versenyzők a célok eléréséhez igazítják edzőmunkájukat. A felmérések feltárták, hogy a feladat-orientált motivációs közeg pozitívan hat az önbizalomra, növeli az elégedettségérzést, kialakítja az igazi sportszemélyiséget. Ennek elérésében és fenntartásában az edzőknek és szülőknek elévülhetetlen szerepük van. (Crespo és Reid 2007).

Az egykori Csehszlovákiában számos világnagyság született, akik a legrangosabb versenyek tömegét nyerték pályafutásuk idején. A mai Csehország és Szlovákia területén a tenisz történelmileg az egyik legnépszerűbb sportág. A szövetségek működtetésében szervezik kiváló létesítményeikben az utánpótlás-nevelést. Tradícióikat, versenyeztetési szisztémájukat, remek edzői gárdájukat megtartva jönnek ki iskoláikból a jövő sztárjai. A tenisz, korábbi hagyományai, eredményei és nemzetközi sikerei révén, napjainkban is a cseh sport dinamikus alappillére. (Svoboda és Numerato 2019).

A többi országban is a nemzeti teniszszövetségek, a klubok és az ott dolgozó edzők a legfontosabb elemei a sportág népszerűvé tételében és a fiatalok pályára vonzásában. A jól képzett, motivált trénerok elengedhetetlenek a tehetségek kiválasztásában. Biztosítani kell az átmenetet szintről-szintre, a juniorokon keresztül egészen a profi státuszig. Pályán kell tudni tartani az elit játékosokat a nehézségek ellenére is. A legnehezebb a 16-21 év

közötti időszak, amikor a versenyzés költségei még magasak, de a játékos még nem nyer annyit, hogy fenntartsa magát. A szövetségeknek addig kell támogatni a versenyzőket, amíg anyagilag önellátóak tudnak lenni. (Brouwers és Sotiriadou 2015).

A tenisz az egyik legversenykéesebb hivatásos sportág, amit szinte egész évben, a világ minden szegletében játszanak. A minden évre kiterjedő 11 hónapos szezonban – ami egyébként egyedülálló a világ sportjaiban – az összes földrészen rendeznek pénzdíjas versenyeket. A globális profillal rendelkező versenyzők a játékban elért sikereiken túl igen jövedelmező tevékenységet folytatnak. (Smart 2019).

Az összes ütősportok közül a tenisz éri el azt a népszerűséget és nézettséget a világban, ami manapság globális hatású sporttá avanszálta. A tenisz a média figyelme és a résztvevők száma alapján, a toponn van, a legbefolyásosabb az ütővel játszott sportformák között. Az USA-ban több mint 18 millió igazolt játékost tartanak számon, a sportág közel 6 milliárd dolláros hatást gyakorol a gazdaságra. A világszerte közvetített teniszesemények több mint 1000 millió embert értek el otthonaikban a televízió képernyőjén keresztül, ez magyarázza azon médiacégek beruházásait, amelyek számára a közvetítési jogok megszerzése óriási üzleti lehetőséget jelent. A tenisz nagyon sok országban a labdarúgás után a második leggyakrabban közvetített és nézett sportág a televízióban. A nők által űzött sportágak közül a tenisz az, amelyik a legnagyobb társadalmi és gazdasági hatással rendelkezik. (Del Corral és Gomez-Gonzalez 2019).

A tenisz olyan világméretű játék, mely iparágként működve megfelelő platformot kínál a médiaszolgáltatóknak és azoknak a multinacionális vállalatoknak, melyek termékeiket és szolgáltatásaikat promótálni szeretnék. A tenisz kozmopolita jellegére támaszkodva tudja a világpiacot sikeresen kiaknázni. Globális profiljának köszönhetően más dimenziókba állította a szponzorálás fogalmát. A vállalatok a versenyeket és a legnépszerűbb játékosokat támogatva, a képernyőn és az interneten keresztül juttatják el sportmárkáikat az eseményeket követő rajongókhoz világszerte. A tenisz ma már a határokon átlépve a szórakoztatóipar aktív terméke, amit pénzügyi szolgáltatásaikkal leginkább a légitársaságok és az autóipar résztvevői menedzselnek. (Smart 2019).

II.2. Tenisz, mint iparág

II.2.1. Szponzorok, pénzdíjak, technológia

„A közgazdaságtan olyan társadalmi folyamatokkal képes foglalkozni, ahol az emberek és a szervezetek között különböző csereügyletek zajlanak le, ezek jelentik a gazdasági szereplők cselekvéseinek elemzéséhez a szükséges inputokat. Ennek megfelelően elkülöníthető egymástól a sportgazdaságon belül az informális és a formális sport: előbbi esetében nem történnek piaci tranzakciók, utóbbi esetében igen. Közgazdasági értelemben piacnak nevezzük azt a mechanizmust, amely során a tényleges és a potenciális piaci szereplők – vásárlók és eladók – egymásra találnak és termékeiket és szolgáltatásaikat kicserélik egymással.” (Paár és Ács 2015: 319).

A társadalmi szinten megtalálható sport alrendszer hivatásos változata gazdasági jelentőséggel rendelkezik. A témában végzett kutatások több szinten adnak információt a nemzetközi sportesemények elemzése kapcsán. Kitérnek a sportágak sajátosságaira, a sportszolgáltatások működésére, mérik az adott régió jövedelmi helyzetét, fogyasztási kiadásait. A professzionalizáció hatására a hivatásos sportolók munkaként végzik tevékenységeiket, amiért jövedelmet kapnak. A világ legjobb sportolói káprázatos tudásukat és teljesítményüket a média aktív közreműködésével juttatják el a szabadidejükben szórakozni vágyó rajongókhoz. A sport üzletté válásának folyamatában nagy szerepe van az adott sportág jellemzőinek. Azok válnak médiaképessé, amelyek követhető szabályrendszerükkel, lebonyolítási struktúrájukkal, közvetíthetőségükkel, népszerűségükkel, nézettségükkel nézőszám csúcsokat tudnak dönteni. (András 2015).

1902-ben a Slazenger sportszergyártó cég lett a All-England Championship Lawn Tennis Club hivatalos labdája Wimbledonban. Az akkor megkötött szerződés, a mai napig érvényben van. 2015-ben 54.250 darab teniszlabdát biztosítottak a verseny idejére. Egyéb ruházati termékeiket és felszereléseiket a „Sports Direct” 470 üzletében árulják az Egyesült Királyságban és további 700-ban világszerte. (Harris 2020).

Az 1970-es évektől számítva megjelent a magánfinanszírozás a sportágban, ezzel is emelve a tornák színvonalát nemcsak a munkahelyteremtés szempontjából, de a hozzáadott értéket nézve is. A szövetségek és szervezetek egyre jobban megerősödtek, és

a játékosokat képviselve egyre befolyásosabbak lettek. Olyan támogatókat találtak, akik remek befektetési lehetőségeket láttak a teniszben.

A szponzorokat leginkább olyan sportágak és sportesemények érdeklik, amelyek szezonról függetlenül, egész éven át tartó versenysorozatok megrendezését teszik lehetővé, és az egész világot érdeklik. A tenisz pont ilyen. (Kincses és mtsai 2019).

Egyes szponzorok kifejezetten a teniszhez kapcsolódnak, vagy nagyon régóta „szolgálják” a sportágat. Ilyenek például a Lacoste vagy az Adidas sportszergyártó cégek, amelyek hosszú évtizedek óta meghatározó résztvevői az üzletnek. Vállalati finanszírozás más gazdasági szektorokból is származhat, mint a BNP Paribas Bank, a Canon vagy Fuji elektronikai cégek, az IBM, a Peugeot autógyár, vagy a Perrier ásványvíz. (Barget 2005).

A vállalati döntéshozók azt szeretnék, hogy cégük neve társuljon a sportággal kapcsolatban kialakult világméretű imázssal. Az említett nagy cégek azokat a játékosokat és teniszeseményeket támogatják, amelyek várhatóan a legnyereségesebbek lehetnek számukra. (Kincses és mtsai 2019).

A vállalatok, az emberek, a kimeneteket várható hasznosságuk szerint súlyozzák, és a várható hasznosság, nem a várható érték szerint döntenek. (Andor 2017).

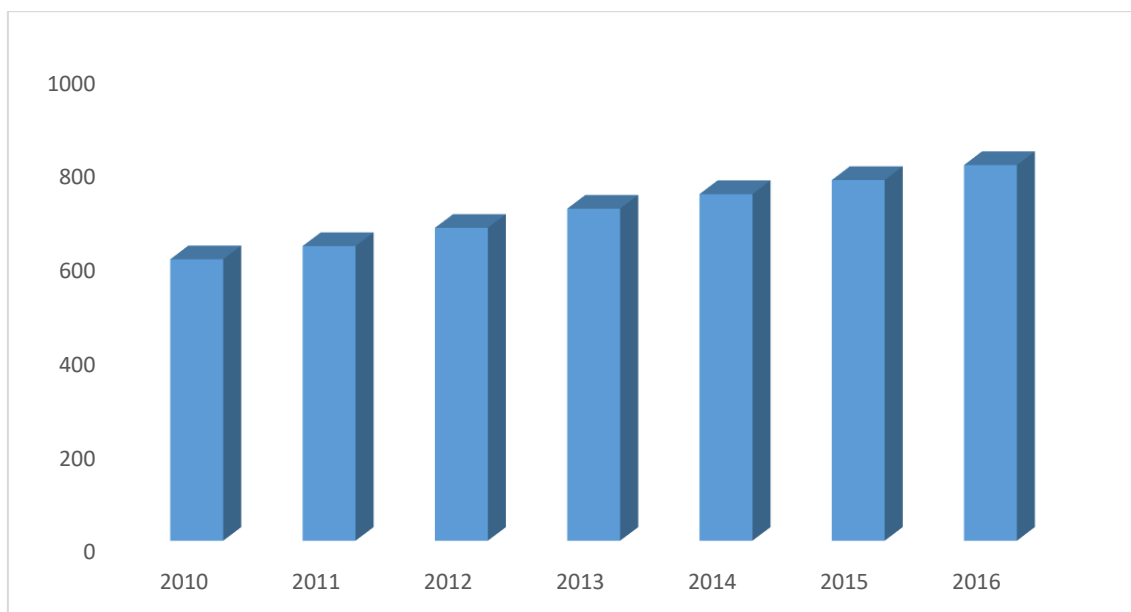
A BNP Paribas Bank több mint 30 éve a Francia Nyílt Teniszbajnokság, a Roland Garros névadó főszponzora és 15 éve a férfi csapatverseny, a Davis Kupa névadója is. A bank évente 16 millió eurót fektet ebbe, ami a kommunikációs költségvetésének a 25%-át jelenti. Úgy számolnak, hogy sokkal jobb a megtérülése a Davis Kupára fordított összegnek, mintha egy hagyományos kommunikációs kampányban gondolkodnának. (Barget 2005).

A szponzorok, sport szempontjából, nem mindig a legjobb eredményeket veszik figyelembe, hanem az eladhatóságot, illetve az alany eladási képességét tartják szem előtt. (Kincses és mtsai 2021a).

A teniszjáték, mint eladható szolgáltatás és azok a termékek, amelyekkel és amelyekben a játékot üzik, jelentősen felértékelődtek.

A teniszezők márkái rendkívüli hatást gyakorolnak a teniszruházatot gyártó vállalatok versenystratégiájára. A játékosok rajongói jellemzően hűségesek az adott játékoshoz. A cég az adott teniszező szponzorálásával a szurkolót lojálissá teszi a terméke iránt, ami versenyelőnyt jelent számára. Választott reklámarcukkal az egyediség érzését keltve túl

tesznek a rivális forgalmazókon. A támogatás révén bizonyos játékosokon keresztül egy megkülönböztetett vásárlói szegmens céloznak meg. A FILA- olasz vállalat – még mindig olyan típusú pólókat gyárt, amit Björn Borg, a kiváló svéd játékos hordott annak idején. A NIKE-amerikai cég – pedig 2020-ban elevenítette fel a remek teniszező, Andre Agassi által 1990-ben viselt kollekciót. (Linnell 2021).

1. ábra: Tenisz szponzorációra fordított kiadások 2010-2016 milliárd \$-ban
 Forrás: Cepeda 2021

Az 1. ábrán a vállalatok által teniszre fordított szponzorációs kiadások növekedését látjuk világszerte. 2010-2016 között az összeg 33,5%-os hihetetlen emelkedést mutat.

1. táblázat: A Grand Slam bajnok pénzdíjának növekedése %-an \$-ban 1987-2018
 Forrás: Cepeda 2021

Pénzdíjak növekedése	French Open	Wimbledon	US Open	Australian Open
Férfiak	1057%	1025%	1280%	2485%
Nők	1168%	1139%	1280%	2372%

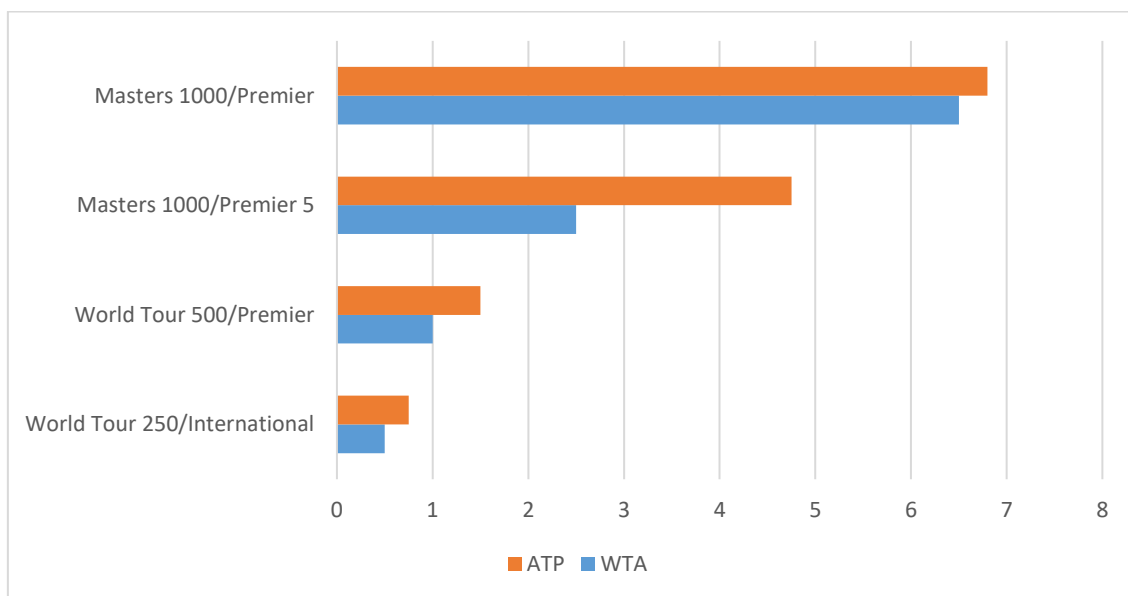
A teniszipar bámulatos előre törésének másik mutatóját az 1. táblázatban láthatjuk. A négy Grand Slam torna női és férfi győztese által felvett pénzdíjainak emelkedését tapasztalhatjuk 1987-2018 között. A nyeremények gigantikus volta figyelhető meg. Az Ausztrál Open 2500%-os csúcsával mindkét kategóriában kiemelkedik az elmúlt 20 évben. (Cepeda 2021).

2. táblázat: A Grand Slam versenyek győzteseinek nyereményei 1987-1990 és 2018-ban \$-ban
Forrás: Cepeda 2021

Év	Torna	Férfi győztes pénzdíjazása	Női győztes pénzdíjazása	Különbség a két nem pénzdíja között (%)
1987	French Open	198665	179700	10%
	Wimbledon	252650	227385	10%
	US Open	250000	250000	0%
1988	Australian Open	105000	110000	-5%
	French Open	246750	246361	0%
	Wimbledon	272500	245025	10%
	US Open	275000	275000	0%
1989	Australian Open	140000	135000	4%
	French Open	291752	257379	12%
	Wimbledon	330624	187000	43%
	US Open	300000	300000	0%
1990	Australian Open	200000	190000	5%
	French Open	370000	293000	21%
	Wimbledon	411240	370116	10%
	US Open	350000	350000	0%
2018	Australian Open	2610000	2610000	0%
	French Open	2100000	2100000	0%
	Wimbledon	2590000	2590000	0%
	US Open	3200000	3200000	0%

A 2. táblázatból kiderül, hogy a Grand Slam győztesek viszonylatában az összegek alakulását illetően igen nagy különbségek tapasztalhatóak. Az 1987-2018 közötti időszakban a férfi győztesek nyereményei magasabbak voltak, mint a női. Kirívó az 1989-es wimbledoni 43,44%-os különbség. Ugyanakkor az 1988-as Francia Bajnokságon a pénzdíjak majdnem azonosan alakultak, sőt az akkori Ausztrál Openen a nők 4,76%-kal magasabb jutalomban részesültek. 2017-től minden Grand Slam tornán mind a női és férfi bajnokok azonos összegű csekket vehetnek át győzelmük után.

A Grand Slam versenyeken felül, az év legnagyobb részében a játékosok különböző kategóriájú versenyeken lépnek pályára, ahol a díjazások sokkal egyenlőtlenebbek a nők és a férfiak között. (Cepeda 2021).

2. ábra: A férfi és női versenyek típusai szerinti nyeremények millió \$-ban
 Forrás: Cepeda 2021

A 2. ábrából leolvasható, hogy az ATP és WTA által külön szervezett 250-500-1000-es különböző erősségű versenytípusoknál összességében a nők által megnyerhető pénzdíjak jóval alacsonyabbak voltak a férfiakénál. Míg 10 év alatt a női teniszezők valamivel több mint 500 millió \$-t szereztek, addig a férfiak ugyanezt az időszakot nézve 1200 millió \$-ra számíthattak. A 2018-as római tornán például a női győztes 42%-kal kisebb pénzdíjat vihetett haza, mint a férfi bajnok. De vannak kivételek. A 2019-ben lezajlott sencseni női torna nyertese magasabb díjazásban részesült, mint azon év bármelyik más férfi verseny győztese. (Cepeda 2021).

Nemcsak a teniszben vannak különbségek a női és férfi hivatás sportolók díjtételei között. A férfi golfozók 2014-es évi teljes megnyerhető pénzdíja ötször volt nagyobb, mint a nőké.

A profi ligában játszó női kosárlabdázók minimál bére 38.913 \$, a maximál 109.500 \$, a csapat fizetési sapkája – azaz a legmagasabb adható jövedelem – 878.000 \$ volt a 2015-16-os szezonban. Ezek a számok a férfiak esetében 525.093 \$, 16 millió \$ és 70 millió \$ voltak.

Az USA női labdarúgó nemzeti tizenegye 2 millió \$-t kapott a 2015-ben megnyert világbajnoki címért összesen. A férfi csapat ezzel szemben a 11. helyért 9 milliót. (Cepeda 2021).

3. táblázat: A világ legjobb 100 női és férfi játékosa pályafutása során nyert pénzdíjainak összege 2017.01.16.
Forrás: Cepeda 2021

Rangsor szekció	Férfiak pénzdíjai	Nők pénzdíjai	Összesen	Nők pénzdíjainak aránya (%)
1-10	365 114 542	201 291 635	566 406 177	35,54
1-20	537 791 710	352 571 334	890 363 044	39,6
1-30	623 359 459	394 900 162	1 018 259 621	38,78
1-40	703 468 679	428 229 150	1 131 697 829	37,84
1-50	750 910 233	457 717 904	1 208 628 137	37,87
1-60	770 864 880	51 446 426	1 285 329 140	40,03
1-70	815 526 227	54 323 850	1 358 764 735	39,98
1-80	850 244 197	560 827 696	1 411 071 893	39,74
1-90	871 837 489	580 060 782	1 451 898 271	39,95
1-100	887 076 824	606 804 438	1 493 881 262	40,62
Összesen	7 176 194 240	4 640 105 869	11 816 300 109	39,27

A 3.táblázatban látható, hogy 2017 januárjáig a világranglisták 100 legjobb női és férfi játékosai mennyit nyertek összesen pályafutásuk során. Érzékelhető, hogy a női versenyzők pénzdíjai jóval alacsonyabbak a férfiakénál. Az összes kiosztott nyereményt vizsgálva 100 játékosra kiderül, hogy a nők által elért nyeremények a teljes összeg 39,27%-át teszik ki. (Cepeda 2021).

A televízió megsokszorozza a fogyasztói tömeget, így a tenisz, mint a világ egyik legnépszerűbb sportága, közel 200 ország megszámlálhatatlan rajongójához tudja eljuttatni a meccseket.

Amikor a televíziós társaságok élőben kezdték közvetíteni a teniszmérkőzéseket, a szünetekben sugárzott 5–10–20 másodperces reklámoknak jelentősen megnőtt az ára. A reklámidők egyre drágábbak lettek, hiszen olyan cégek is, amelyek nem kapcsolódtak közvetlenül a teniszbizniszhez, várható többleteladásaikon keresztül keletkezett profitjukban látták piaci potenciáljuk növekedését. Ez vonatkozik más népszerű sportközvetítésekre is, mint például a futball.

Barget szerint a televíziós közvetítések indítása jelentős szerepet játszott a tenisz népszerűsítésében, és ez napjainkban is igaz. Egy-egy rangos verseny közvetítési jogának megszerzése hatalmas összegű befektetést igényel, de Barget (2005: 425) 2003-as adatai alapján az alábbi számok 2018-ra már többszörösére duzzadtak: „2003-ban egy új, csak teniszre specializálódott amerikai tévé csatorna 1000 órát közvetített a Roland Garros-ról, amelynek műsorszórási jogát 39 millió euróért szerezte meg. 170 országot érintve, a programokat 3 millió néző tekintette meg. Arra a kérdésre, hogy melyik sportágat nézik legszívesebben a tévében, a teniszre vonatkozóan a francia nézők 31%-a, a spanyoloknak 30%-a, a németeknek 15%-a válaszolt igennel.”

A női és férfi profi teniszezők közötti fentebb már tárgyalt pénzdíjakban kifejezett jövedelmi különbségeket a sportág profitmaximalizáló jellege okozza. A játékosok fizetése - ami a termelés egyik költségeként fogható fel – az egyes teniszezők által generált jegyek és televíziós jogok eladásából származó bevételeket tükrözik. (Cepeda 2021).

4. táblázat: Maximális és minimális jegyárak a négy Grand Slam és a Madrid Open női és férfi döntőjében 2018-ban EUR-ban

Forrás: Cepeda 2021

Esemény	Jegyár	Férfi	Női	Különbség a két jegyár között (a férfi esemény alapján)
US Open 2018 döntő	Legolcsóbb	269	143	46,84%
	Legdrágább	6910	2458	64,43%
French Open 2018 döntő	Legolcsóbb	505	153	69,70%
	Legdrágább	4397	1309	70,23%
Wimbledon 2018 döntő	Legolcsóbb	*	*	*
	Legdrágább	18842	3458	81,65%
Australian Open 2019 döntő	Legolcsóbb	338	304	10,06%
	Legdrágább	1538	853	44,54%
Madrid Open 2018 döntő	Legolcsóbb	86	75	12,79%
	Legdrágább	444	360	18,92%

A 4. táblázat a négy Grand Slam torna és a madridi 1000-es verseny női és férfi döntőinek legolcsóbb és legdrágább jegyárait mutatja. A legszembevetőbb különbség a wimbledoni döntőre árult belépők 82%-os különbsége. Láthatóan az egyik legfőbb oka a díjazás béli egyenlőtlenségnek a jegyeladásokból származó bevételekben rejlik. (Cepeda 2021).

A sport mára a szórakoztató ipar szerves része, ahol a látványosság, az izgalom és a kiszámíthatatlanság egyre inkább előtérbe kerül. A felgyorsult és ingerekkel teli világban az unalmas események könnyen érdektelenségbe, kudarcba fulladhatnak. Ezért a sportágak szabályozói nagy erővel keresik és építik be a minél látványosabb elemeket az általuk képviselt mozgásformákba. (Bartha és mtsai 2022).

A társadalmi igények változásai mindig különös hatással vannak a gazdaságra, az iparra és ebből következően a sportéletre is. Az okostelefonok, applikációk, valamint a közösségi média használata szinte kötelező, napi igényként jelenik meg. A sporttal kapcsolatos innovációk számos sporttevékenységet forradalmasítottak. (Bartha és mtsai 2021).

A negyedik ipari forradalmat olyan technológiák kombinációja jellemzi, melyek gyors ütemben változtatják meg életünket. Minden iparágat felforgatnak, ami alól a sport sem kivétel. A technológia sportban való felhasználása a versenyszellemből fakad. Az innovációk szükségszerűségükkel javítják a sportolók által elért eredményeket és egyre jelentősebb összegek befektetését teszik indokolta a fejlesztésekbe. A számítógépesítés és a digitalizáció mélyreható változásokat hajt végre a sportban. A komplex technológiai innovációk hozzájárulnak a sport további fejlődéséhez. A globális üzleti környezetben való fennmaradás érdekében a sportiparnak a megszerzett új tudást erőforrásként kell alkalmaznia versenyképessége javításáért, növeléséért. (Klisinski 2019).

2012-ben a Babolat, francia sportszergyártó cég megjelent a piacon az intelligens teniszütővel. Ez a sportszer pontosan mérte az ütés erejét, a pörgetések frekvenciáját, a labda húrral történő találkozásának szögét. Az adatokat egy okostelefonos alkalmazásnak elküldve abban a pillanatban tudták elemezni a játékos hatékonyságát.

2016-ban a német SAP Vállalat és a WTA között történt megállapodás értelmében az edzők a pályára vihettek olyan mobil eszközöket, amik segítségével mérkőzés közben elemezheték versenyzőik játékát. Ez a technológiai újítás áttörést jelentett a teniszezők felkészülését illetően és jelentős szerepet játszott a tenisz modernizálásában. (Klisinski 2019).

Az élsportban alkalmazott különböző teljesítménymódosító technológiák egyik fontos szerepe, hogy növelje a részvételt és a nézettséget. A teniszütő fejlesztések játékra gyakorolt hatásakor a második szerva eltörlésének lehetőségét vizsgálva a következőket állapították meg. A csak egy adogatás igénybevétele teljesen megváltoztatná a tenisz

alapvető jellegét. Az ütő méretének korlátozásával a versenyzőknek vissza kellene térniük a régen használt faütökhöz. Ezért vigyázni kell a mindenkori technikai és technológiai újításokkal. Ezeknek nem szabad veszélyeztetni az alapvetően megszokott sportágak jellegét. (Sheridan 2006).

II.2.2. Piacok, brandek, trendek

A hivatásos sport öt fő piaca Gyömörei (2015) alapján a következők:

- fogyasztói piac
 - helyszíni nézők piaca (jegyeladás bevétel, „kapuk bevétele”)
 - médián keresztül (elektronikus és nyomtatott sajtó fogyasztói)
- közvetítési jogok piaca (műsorszolgáltatóktól származó bevétel)
- szponzori piac (szponzoráció és mecenatúra bevételei)
- „merchandising” piac (arculat átviteli kereskedelem bevételei)
- játékos piaca (játékos játékjogának eladásából származó bevételek)

A sport iránti elkötelezettség, a részvételi gyakoriság és a vásárlási szándék alapján a demográfiai piaci szegmensek különböznek egymástól. A sportcikkekre fordított fogyasztói kiadások az egyesült Államokban 2003-ban meghaladták a 45 milliárd dollárt. A teniszben nem tapasztaltak növekedést. Ugyan több mint 70 millió amerikai próbálta ki a játékot élete során, de igen kevés százalékuk maradt hű a sportághoz. Ez a tendencia jellemző Ausztráliára is, ahol 2000-ben még 1,02 millióan hódoltak kedvenc hobbijuknak, számuk 2006-ra 768 ezerre csökkent. A marketingstratégiák arra törekednek, hogy a sport iránti kezdeti érdeklődést fenntartva azt növelni tudják és a teniszezőket piaci értelemben megtartsák. Az iparág elemzők megállapították, hogy az átlagos felnőtt fogyasztó 45 éves és 74 ezer dollárt keres évente. A magasabb jövedelműek szignifikánsan hajlandóak voltak többet költeni tenisztermékekre. A Prince és Wilson teniszfelszerelés gyártók olyan ütőket kínálnak eladásra, melyek a játékosok képességeit figyelembe véve tükröződnek azok áraiban. A teniszipar számára a képzetesebb amatőrök jelentik a megfelelő csoportot, akik elkötelezettebbek a játék iránt és szívesebben áldoznak a felső kategóriás felszerelésekre. Ez a felismerés segít a szakembereknek tovább finomítani marketingjüket, hogy innovatív stratégiákat kidolgozva még jobban tudják megcélozni a piaci szegmenseket. (Casper 2007).

A világ összes országának vannak tradicionális, nemzeti értékeket tartalmazó sikersportágai. Ezek közül kiemelkednek a globálisan bizonyított leggazdagabb és legnagyobb figyelmet érdemlő „sztárok.” Ezek a teljesség igénye nélkül a labdarúgás, tenisz, golf, amerikai sportok. (Gyömörei 2015).

A sportesemények kiváló lehetőséget jelentenek a vállalati márkák népszerűsítésére. Tenisz és golfversenyek szponzorálását vizsgálva kimutatták, hogy a márkaemlékezet és a márkapreferencia közötti összefüggések minden esetben szignifikánsan magasak voltak. A vizsgált márkák közül az American Airlines, a Cadillac, az IBM és a Pepsi támogatta mindkét sorozatot. Ezek országosan ismert és reklámozott márkák, a termékkategóriák széles skáláját képviselik. Az anyavállalatok azt a stratégiai döntést hozták, hogy előnyös lehet számukra, ha termékeiket a sportesemények nézői és sportolói között népszerűsítik. Ugyanakkor a szponzorációból származó előnyöket nehéz megítélni és egyértelműen számszerűsíteni. (Nicholls és mtsai 1999).

A vállalatok egymásra licitálva szereznek érdekeket a támogatások megszerzésével. A sportolók hihetetlen népszerűséggel a tarsolyukban lépnek ki a profi sport piacára. A legnagyobb sportrendezvények szervezése számos pozitív társadalmi és gazdasági hatással rendelkezik. A helyszínt adó város, annak lakossága, a sportszakemberek, a versenyzők, a szponzorok, a gazdasági élet szereplői, a médiarendszer felbecsülhetetlen hozzáadott értékkel bír. (Gyömörei 2015).

1068 különböző tenisz, golf és futóversenyek eredményeinek felhasználásával vizsgálták a sportolók teljesítménye és az őket támogató cégek részvényhozamai közti összefüggéseket. Eredményeik kimutatták, hogy egy győzelem szignifikáns és pozitív piaci részvényhozamokat indukál a sportolók által viselt ruházati márkákban. Regresszióelemzésük kimutatta, hogy a versenyzők és játékosok teljesítménye összefügg a sportszergyártók kimagasló árfolyamreakcióival. (Gerritsen és van Rheezen 2017).

Az Egyesült Államokban a sportipar 2019-ben elérte 73,5 milliárd \$-t. A legnagyobb bevétel a televíziós jogdíjakból származott. A közvetítési jogok növekedési rátája 7,2% volt. Az újabb ajánlatok valószínűleg még nagyobb bevételekhez fogják juttatni az amerikai sportágak tulajdonosait. Ez a piaci szegmens a média lehetőségek újabb eszközeinek széleskörű értékesítésével további emelkedésre számíthat. (Faragó 2018).

5. táblázat: Észak-Amerika sportpiaca
 Forrás: Faragó 2018

\$US millió	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	CAGR
Gate revenues	16,176	16,116	16,116	15,821	17,372	17,707	18,251	18,637	19,385	19,717	2,6%
Media rights	9,423	10,858	11,743	12,262	14,595	16,366	18,427	19,150	19,949	20,630	7,2%
Sponsorship	11,820	12,615	13,257	13,900	14,689	15,309	16,140	16,822	17,635	18,306	4,5%
Merchandising	12,571	12,482	12,771	13,144	13,493	13,672	13,861	14,042	14,252	14,464	1,4%
Total	49,990	52,071	53,592	56,678	60,484	63,598	67,065	69,399	71,553	73,522	4,0%
%-os változás	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Gate revenues		-0,4%	0,0%	-1,8%	9,8%	1,9%	3,1%	2,1%	4,0%	1,7%	
Media rights		15,2%	8,2%	4,4%	19,0%	12,1%	12,6%	3,9%	4,2%	3,4%	
Sponsorship		6,7%	5,1%	4,9%	5,7%	4,2%	5,4%	4,2%	4,8%	3,8%	
Merchandising		-0,7%	2,3%	2,9%	2,7%	1,3%	1,4%	1,3%	1,5%	1,5%	
Total		4,2%	2,9%	5,8%	6,7%	5,1%	5,5%	3,5%	3,1%	2,8%	

CAGR: összesített éves növekedési ráta

Az 5. táblázatból leolvasható, hogy az USA-ban a jegyértékesítésen keresztül a média jogokon át a szponzorációs bevételek és a merchandising értékesítések 10 év távlatában rohamosan növekedtek. Ezek a tényezők mind a sportipar meghatározó elemei. A komplex üzleti környezetet alkotják a tulajdonosok, szövetségek, ligák, támogatók és maguk a sportolók. Mindnyájan a maguk szintjén küzdenek az iparág egyik szeletéből nyerhető haszonért. (Faragó 2018).

Amíg az 1960-as római olimpia közvetítési jogdíja 1.2 milliárd \$-ba került, 40 évvel később Sydney-ben már 1332 milliárdot kértek és kaptak a rendezők a televíziós társaságtól. A CBS – amerikai csatorna – 0,5 millió \$-t fizetett Rómának az olimpia kizárólagosságáért az amerikai piacon 1960-ban. Az NBC – szintén amerikai csatorna – 2000 és 2008 közötti olimpiai közvetítési jogokért 2392 millió \$-t utalt át. A 2004-es athéni játékokat 39 milliárd megnézett televíziós órára becsülték a szakemberek. (Faragó 2018).

A televíziós jogok piaca minden évben meghaladja az 50 milliárd EUR-t. 1991 és 2001 közötti 10 évben az eladások 993%-kal nőttek. 2001-ben összesen 106 millió európai háztartásban követték figyelemmel a világ sporteseményeit. 2002-ben az értékesített tv jogok elérték a 20 milliárd EUR-t. (Faragó 2018).

Egyértelműen leszűrhető, hogy a nézettségtől függő televíziós jogokért kifizetett összegek jóval magasabbak a férfi teniszversenyek viszonylatában. Míg az ATP által rendezett tornákat 973 millióan követik, addig a WTA versenyeket csak 395 millióan

nézik. A férfiak meccseken az érdeklődés 40,60%-kal magasabb, mint az ugyanilyen kategóriájú női versenyeken. A játékosok piaci értékének kiszámításakor ezen tényezők kulcsfontossággal esnek latba. (Cepeda 2021).

Fogyasztói preferenciákkal magyarázhatók, hogy a belépődíjakban és a televíziós jogdíjak tekintetében lényeges különbségek vannak. A női tenisz kevesebbet termel ezekből a bevételekből, ami tükröződik a közönség általi kisebb érdeklődésben. Azért is egyenlőtlen a játékosok díjazása, mert nem azonos módon járulnak hozzá az üzleti eredményekhez. A profi tenisz esetében az egyszerű gazdasági elemzés azt mutatja, hogy a nézők magasabb árat hajlandók fizetni a férfi mérkőzésekért. A vásárlók stabil véleménnyel érkeznek a tranzakciókhoz, amit a piac nem képes megváltoztatni. (Cepeda 2021).

6. táblázat: Márkaértékek a világ sportjában 2022-ben
Forrás: Saját szerkesztés

	NBA		NFL		FUTBALL	
1.	Golden State Warriors	712 M \$	Dallas Cowboys	1,8 B \$	Real Madrid	1,5 B EUR
2.	Los Angeles Lakers	693 M \$	Los Angeles Rams	1,2 B \$	Manchester City	1,3 B EUR
3.	New York Knicks	332 M \$	New England Patriots	1,1 B \$	Barcelona	1,3 B EUR

A 6. táblázat mutatja a 2022. év legjobb három-három brand-jét a két amerikai sportágat – kosárlabda és amerikai foci – illetően, valamint a világ legjobb futball klubjait elemezve.

A Golden State Warriors a legértékesebb NBA márka, miután megnyerte hetedik bajnoki címét az idényben, ebből négyet 2015 óta. Számos NBA rekord járul hozzá a márka erejéhez és pozitív megítéléséhez. Ezek közé tartozik a legjobb alapszakasz, a legtöbb győzelem egy szezonban és a legtöbb rájátszásban elért siker.

A második helyen a Los Angeles Lakers áll 693 millió \$-os márkaértékkel. A csapat rendkívül hűséges és nagyszámú szurkolótáborral rendelkezik és számos globális szupersztárral áll kapcsolatban.

A New York Knicks áll a harmadik helyen több a felével kevesebbel, mint az előtte lévők. Nekik van a legnagyobb rajongótáboruk, az össz NBA szurkoló 13%-a állítja, hogy ők a kedvencük.

Az NBA ranglista azt mutatja, hogy nagyon fontosak a pályán elért sikerek, de a márka elismeréséhez elengedhetetlenül szükséges a marketingbe és a merchandisingba való befektetés, a szurkolókkal kiépített proaktív kapcsolatteremtés. Az erős brandek segíthetnek fenntartani a csapatok bevételeit, akár jól, vagy rosszul teljesítenek a bajnokságban. Ezzel biztosítva a hosszútávú fenntarthatóságot és növelve a siker esélyeit. (Global 500 2022 Ranking 2022).

A Dallas Cowboys a világ legértékesebb sportmárkája, mint amerikai focicsapat a maga 1,8 milliárd \$-jával. Ez a titulus köszönhető a gazdag örökségnek, a szurkolók pozitív elkötelezettségének, a folyamatosan magas bevételeknek és az „Amerika Csapata” címkének. Ők az egyetlenek az NFL-ben, akik 20 bajnoki címmel dicsekedhetnek.

A Brand Finance sportmárka rangsorai világszerte több mint 10.000 sportrajongó viselkedésére és megítélésére, valamint a sportmárkák szponzorokra gyakorolt hatására vonatkozó egyedi kutatásokat tartalmaznak.

Lehet, hogy a Los Angeles Rams 1,2 milliárd \$-os márkaértékével csak a második a sorban, de a 84-es márkaerősség indexével és AAA besorolásával a legerősebb márka az NFL-ben. A 2022-es Super Bowl győzelem kétségtelenül fontos szerepet játszott a teljesítmény elérésében és ez a hatás a globális kutatásban is megmutatkozott. A Rams brandet szerte az Egyesült Államokban olyan márkaként ismerik, amely nagyra értékeli szurkolótáborát. A sztárokkal teletűzdelt csapat teljesítménye egyértelműen jelzi a jó belső szervezetséget, a világos célokat és a győzelmeken túlmutató értékek jelentőségét és fontosságát. A helyi közösségekben a legambiciózusabb, leginnovatívabb és legpozitívabb márkák között tartják számon. Ezek olyan tulajdonságok, amelyeket a szponzorok keresnek és hajlandóak felárat fizetni érte. (Global 500 2022 Ranking 2022).

A Real Madrid a világ legerősebb futballmárkája és négy éve őrzi vezető helyét. A globális labdarúgó üzletág dominánsa, a pályán elért eredményeiken felül, az azon kívüli sikereiknek köszönhetően is. Az ellenfelek elismerik, tisztelik és csodálják hírnevüket. A

csapat 94-es márkaerősségi indexel és AAA+ besorolással rendelkezik, ami a világgazdaság minden szektorában a világ elit márkái közé emeli. (Global 500 2022 Ranking 2022).

A turisták vonzása érdekében a sportesemények megrendezése számos országban bevett gyakorlat. Ugyanakkor a megaesemények kivitelezéseinek lehetőségei korlátozottak és meglehetősen drágák. Az 1985-2018 közötti időszak gazdasági hatásait vizsgálva mutatták ki, hogy a Forma 1, az ATP tenisz és a PGA golf versenyek milyen mértékben vonzották a nemzetközi érdeklődőket. Bebizonyosodott, hogy az autóverseny vendégül látása Kanadában a leghatékonyabb, az Egyesült Királyságban nincs jelentős hatása. A teniszversenyek nem sztáresemények, ennek ellenére jelentős hatással rendelkeznek a világban. (Ramasamy és mtsai 2022).

A brazil sportminisztérium becslése szerint a 2014-es FIFA világbajnokság alatt 600.000 külföldi látogatott a városba, szemben a négy évvel korábban megrendezett dél-afrikai tornával, ahol 300.000-en voltak kíváncsiak az eseményekre.

Sanghaj városa nőheti ki magát igazi sportmetropolisszá 2025-re, London és Párizs mintájára. A tények alapján évente mintegy 160 sportrendezvénynek ad otthont, köztük a Forma 1-nek, női és férfi golfversenyeknek és nem utolsósorban a Sanghaj Masters teniszviadalnak.

Az évi 6,8 milliárd \$-os sportturisztikai iparág esetében Kanadában például 9%-os növekedést eredményez az autóverseny megrendezése a külföldi turisták számában, szemben a golfverseny mutatóival.

Az ENSZ Turisztikai Világszervezete szerint 2016-ban a sportturizmus az összes turisztikai bevétel 55%-át teszi ki Ausztráliában, köszönhetően főleg a teniszversenyeknek.

Kimondható tehát, hogy különböző sportesemények megrendezése eltérő turisztikai bevételeket vonz maga után országonként. A rendezvényeket nem lehet lemásolni, a sportágak népszerűsége különböző képet mutat. (Ramasamy és mtsai 2020).

A 2022. évi szállodaláncokat vizsgálva a Hilton márkaértéke 58%-kal, 12 milliárd \$-ra emelkedett, megelőzve a Hyatt 5,9 milliárd \$ és Holiday Inn 4,2 milliárd \$ brandeket.

Ugyanakkor a Taj Hotels rendelkezik a legerősebb AAA besorolású márkaerősségi indexel és a Ritz Carlton a világ leggyorsabban növekvő szállodamárkája, melynek értéke több mint a kétszeresére emelkedett. A Hilton az ügyfelek megítélése szerint kimagasló megbízhatóságával és hitelességével, amik kulcsfontosságú tényezők a bizalmat illetően. (Global 500 2022 Ranking 2022).

II.2.3. A versenyző, mint pénzforrás

Az egyéni hivatásos sport üzleti szerkezetében és működésében is fontos szerepet játszik a szórakoztatóiparnak való megfelelés. Azoknak a sportolóknak, akik ebből élnek, folyamatosan olyan teljesítményt kell nyújtaniuk, hogy a nézők örömmel és elkötelezetten legyenek hajlandók egyre többet fizetni a felejthetetlen produkciókért, ezzel biztosítva a játékosok egzisztenciáját (Kassay 2020).

A szponzorok azokat a játékosokat támogatják a legnagyobb összegekkel, akik megmutatják rendkívüli tehetségüket, és eredményes játékos pályafutásukkal nem csak saját maguknak, hanem az őket támogató cégeknek is jelentős anyagi hasznot hoznak. (Barget 2005).

Roger Federer minden idők egyik legeredményesebb és legjobban fizetett teniszezője. A 2019. június és 2020. június közötti időszakban, a Forbes Magazin kimutatása szerint, Federer a maga 106,3 millió dollárjával, a legjobban kereső sportoló volt a világon. Megelőzte a három legjobban fizetett labdarúgót, Ronaldot, Messit és Neymart, valamint a kosárlabdázó LeBron Jamest. A hivatalos versenyeken nyert pénzdíjai 6,3 millió dollárt tettek ki, míg az egyéb bevételei a bemutatókból, reklámokból és támogatóktól 100 millióra rúgtak. 2018-ban tíz évre szóló, 300 millió dolláros szerződést írt alá a japán UNIQLO ruházati céggel. Kiemelt támogatói között szerepel a Credit Swiss Bank, a Wilson sportszergyártó cég és a Rolex órágyár. Egyéb szponzorai még a Mercedes Benz, a Lindt és a NetJets. (The World's Highest-Paid Athletes Roger Federer 2020).

A mai világban a közösségi média jóvoltából, a különböző sportágak sportolói maguk is egyfajta jelenséggé váltak. A 2010 januárjától a Grand Slam döntőkben játszó férfi játékosok ruházati szponzorai figyelemre méltóak. Az összesen 98 döntős helyből 31-et

a Nike foglalt el, főként Federer és Nadal akkori fölényének köszönhetően. Továbbá az Uniqlo 17, a Lacoste 13, az Adidas 12 döntős pozíciót mondhat magáénak. Összesen több mint 10 cég képviseltette magát a férfi döntőkben az utóbbi 12 évben.

A Nike-nak mindig megosztott termékei voltak. A rajongók külön követhették Federer és Nadal külön kollekcióját, amik drágábbak voltak a többinél és a játékosok saját logóit nyomtatták a szerelésekre. A két sztáron kívül a többi szponzorált teniszező – Del Potro, Dimitrov és Rublev – ugyanazt a ruházatot viselte. Sőt a feltörekvő legfiatalabb trónkövetelők – Shapovalov, Sinner, Tiafoe - egy teljesen elütő harmadik vonalat képviseltek. A Nike stratégiája egyértelmű. Termékei vertikális és horizontális differenciálásával képes megkülönböztetni magát versenytársaitól. Megtartják és növelni tudják az általuk szponzorált játékosok rajongói táborát. (Limnell 2021).

7. táblázat: A Global 500 legjobb vállalati rangsora és évi forgalmaik
Forrás: Global 500 Ranking 2022

2022	2021	Logo	Name	Country	2022	2021
1 =	1		Apple		\$355,080M	\$263,375M
2 =	2		Amazon		\$350,273M	\$254,188M
3 =	3		Google		\$263,425M	\$191,215M
4 =	4		Microsoft		\$184,245M	\$140,435M
5 ^	6		Walmart		\$111,918M	\$93,185M
6 v	5		Samsung Group		\$107,284M	\$102,623M
7 =	7		Facebook		\$101,201M	\$81,476M
8 =	8		ICBC		\$75,119M	\$72,788M
9 ^	15		Huawei		\$71,233M	\$55,396M
10 v	9		Verizon		\$69,639M	\$68,890M
49 v	47		Nike		\$33,176M	\$30,443M

A 7. táblázatban látható, hogy a világ legjobban teljesítő 500 vállalatának rangsorában a Nike sportszergyártó cég az előkelő 49. helyet foglalja el 2022-ben. Az internet óriások, a számítástechnikai mammutcégek viszonylatában jó helyen állnak, az évi 33,176

milliárd \$-os forgalmukkal. Összeg nélkül megtalálható még a lista 130.helyén az Adidas, valamint a 207. Uniqlo és a 455. kevésbé ismert JD Sports. (Global 500 2022 Ranking 2022).

A sportszergyártás kiemelkedő és jövedelmező iparág Kínában. 2004-től az Anta és a Taishan sportruházati cégek voltak az egymást követő nyári olimpiák hivatalos szállítói. 2015-ben 27,7 milliárd \$ árbevételt termeltek, ami évente 12,3%-kal növekszik. A sport ágazat GDP-hez viszonyított hozzáadott értéke 1%. A sportiparág 10 millió munkahelyet teremtve 2025-re eléri 772,800 milliárd \$-t Kínában, ezzel vezető pozícióba fognak kerülni világviszonylatban. (Faragó 2018).

Női sportolók márkaképeit vizsgálva arra a következtetésre jutottak, hogy a fogyasztók nem érzékelnek nagy különbséget a márkaimázst illetően a férfiakéhoz képest. A csapatsportok szempontjából a női sportok csak egy részét képezik a 49,9 milliárd \$-ra becsült globális sportszponzorációs piacnak. Bár a közönség méretét tekintve komoly eltérések tapasztalhatók a férfiak javára, a tévénézők számának növekedésével és a jegyeladásoknak köszönhetően az elmúlt években egyre több vállalat fontolgatja a női sportok szponzorálását, a médiajogokkal kapcsolatos megállapodások növelését. (Daley 2022).

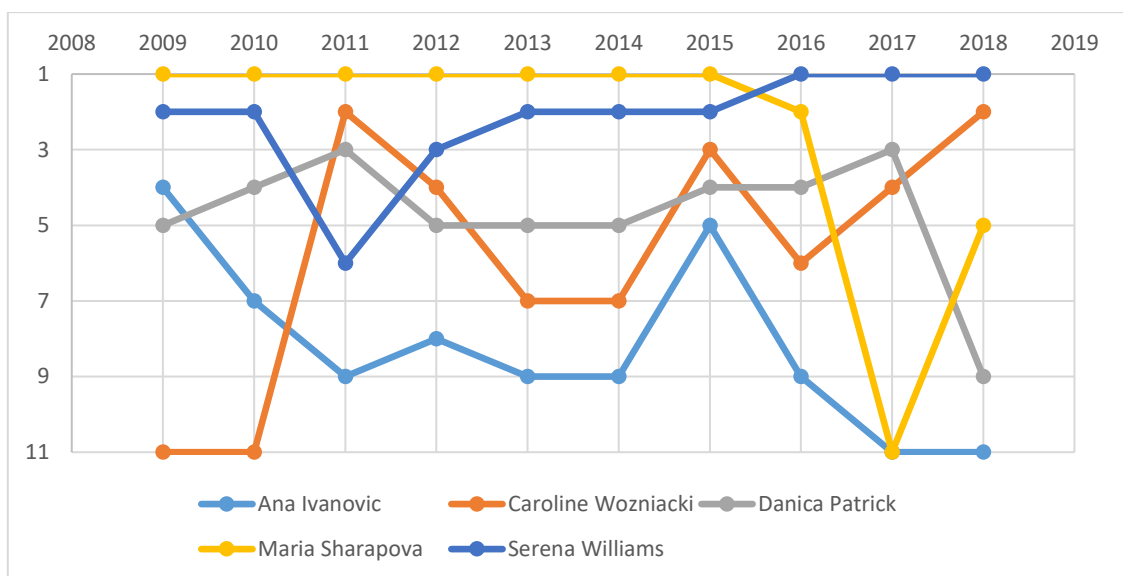
8. táblázat: A világ legjobban fizetett női sportolói 2009-2018
 Forrás: Farinloye és Mogaji 2019

Athlete	Frequency (Number of Times in 10 years)	Per cent
Agnieszka Radwanska	6	6.3
Ana Ivanovic	8	8.4
Angelique Kerber	2	2.1
Annika Sörenstam	1	1.1
Caroline Wozniacki	8	8.4
Danica Patrick	10	10.5
Eugenie Bouchard	2	2.1
Garbine Muguruza	3	3.2
Jelena Jankovic	1	1.1
Kim Clijsters	1	1.1
Kim Yuna	5	5.3
Li Na	4	4.2
Lorena Ochoa	1	1.1
Maria Sharapova	9	9.5
P.V. Sindhu	1	1.1
Paula Creamer	4	4.2
Petra Kvitova	1	1.1
Ronda Rousey	3	3.2
Serena Williams	10	10.5
Simona Halep	3	3.2
Sloane Stephens	1	1.1
Stacy Lewis	1	1.1
Venus Williams	5	5.3
Victoria Azarenka	4	4.2
Yani Tseng	1	1.1
Total	95	100.0

A Forbes magazin összeállította a világ legjobban fizetett női sportolóit a 2009-2018 közötti időszakban. A 8. táblázat 25 sportolónő bemutatásával 18 országból 6 sportágat képviselve illusztrálja, hogy az amerikai teniszezők dominálnak ebben a 10 éves

intervallumban. Míg néhányan 10 év alatt egyszer jelentek meg a táblázaton, Serena Williams teniszezőként, Danica Patrick autóversenyzőként azok a sportolónők, akik mindig szerepeltek a listán. (Farinloye és Mogaji 2019).

Serena Williams az „open era” legeredményesebb profi női teniszezője. 1995-ben, 14. születésnapja előtt lépett a hivatásosok táborába, majd 1998-tól vett részt folyamatosan a versenyeken. 1999 végére a 4. helyre kapaszkodott a világranglistán. Ezt követően összesen 319 héten át volt világbajnok. Wimbledonban és az Ausztrál Openen 7-szer, a US Openen 6-szor, Roland Garroszon 3-szor nyert. (Tredway 2020).

3. ábra: Az 5 állandó legjobban kereső sportolónő 2009-2018
 Forrás: Farinloye és Mogaji 2019

A 3. ábrán látható, hogy Serena Williams 2009-es második helyezését követően 2016-ban az élre ugrott és ezt meg is tartotta a következő három évben. Maria Sharapova lenyűgöző támogatói portfólióval rendelkezett, amely indokolta, hogy 2009-től hét egymást követő éven keresztül az élen álljon. 2017-ben kiesett a top 10-ből, mivel 15 hónapos eltiltását töltötte tiltott szerek használata miatt. Olyan márkák, mint az American Express, az Avon és a Tag Heuer nem újították meg szerződéseiket, amik nagy hatással voltak reklámbevételeire. Az 5 konzekvensen legjobban kereső sportolónőből, 4 teniszező. (Farinloye és Mogaji 2019).

9. táblázat: A legjobban kereső sportolónők eloszlása 6 sportágban 2009-2018
 Forrás: Farinloye és Mogaji 2019

Sport	Gyakoriság	Százalék
Autóverseny	2	8%
Tollaslabda	1	4%
Műkorcsolya	1	4%
Golf	5	20%
MMA	1	4%
Tenisz	15	60%
Összesen	25	100%

A 9. táblázatból leszűrhető, hogy a világ legjobban kereső női sportolói közül 15-en teniszezők és 5-en golfozók. Érdekes a két autóversenyző, rajtuk kívül 1-1versenyző oszlik meg a fennmaradó helyeken. Érdeemes megjegyezni, hogy a listán az egyéni sportágak dominálnak. (Farinloye és Mogaji 2019).

10. táblázat: A legjobban kereső sportolónők eloszlása országonként 2009-2018
 Forrás: Farinloye és Mogaji 2019

Ország	Gyakoriság	Százalék
Belgium	1	4%
Csehország	1	4%
Dánia	1	4%
Dél-Korea	1	4%
Fehéroroszország	1	4%
India	1	4%
Kanada	1	4%
Kína	1	4%
Lengyelország	1	4%
Mexikó	1	4%
Németország	1	4%
Oroszország	1	4%
Románia	1	4%
Spanyolország	1	4%
Svédország	1	4%
Szerbia	2	8%
Tajvan	1	4%
USA	7	28%
Összesen	25	100%

A 10. táblázatból kiderül, hogy 18 ország női sportolói kerültek fel a legjobban fizetettek listájára 10 év alatt. Az Egyesült Államoknak hét, míg Szerbiának két képviselője van ebben a periódusban. Ana Ivanovic és Jelena Jankovic mindketten teniszezők. Afrikából és Dél-Amerikából egyetlen sportolónő sem szerepel a táblázatban.

Az elemzés feltárta a listákon szereplő női sportolók számát, országaikat és sportágukat. Láthatóan az amerikai teniszjátékosok állnak az élen, ami bizonyítja, hogy ha egy nő a sportban kíván érvényesülni a pénzdíjak a szponzoráció és a reklámok tekintetében, akkor a tenisz a legjobb sportág, amit választhat. (Farinloye és Mogaji 2019).

A sport és a női tenisz médiában rejlő lehetőségei nagy nyomást helyeztek a döntéshozó vállalati vezetőkre. Sok cég számára remek marketingeszközt jelentett a támogatás. A női tenisz szponzorálásával összefüggő költségek világszerte megnövekedtek az elmúlt időben. A pénzügyi befektetések mértéke a keresztmetszeti adatok elemzése alapján, és a piaci becslések szerint is, igazolták a cégek döntéseit. (Shaw 2001).

11. táblázat: A világ legjobban fizetett női sportolói 2022-ben
Forrás: Sportico 2022

Helyezés	Sportoló	Sportág	Kereset, nyereségek	Támogatások, szponzoráció	Összesen	Helyezés összetettben
1	Naomi Osaka	Tenisz	\$1.2M	\$52M	\$53.2M	20
2	Serena Williams	Tenisz	\$300k	\$35M	\$35.3M	52
3	Emma Raducanu	Tenisz	\$3.2M	\$23M	\$26.2M	100+
4	Eileen Gu	Sí	\$100k	\$23M	\$23.1M	100+
5	Simone Biles	Szertorna	\$38k	\$9M	\$9M	500+
6	Jin Young Ko	Golf	\$3.6M	\$4.7M	\$8.3M	500+
7	Iga Swiatek	Tenisz	\$5.6M	\$2.5M	\$8.1M	500+
8	Coco Gauff	Tenisz	\$1.7M	\$6M	\$7.7M	500+
9	Ashleigh Barty	Tenisz	\$5.1M	\$2.5M	\$7.6M	500+
10	Leylah Fernandez	Tenisz	\$1.9M	\$4.5M	\$6.4M	1000+
11	Alex Morgan	Labdarúgás	\$400k	\$5.5M	\$5.9M	1000+
12	Megan Rapinoe	Labdarúgás	\$400k	\$5.5M	\$5.9M	1000+
13	Nelly Korda	Golf	\$1.7M	\$4M	\$5.7M	1000+
14	Garbine Muguruza	Tenisz	\$2.2M	\$3.5M	\$5.7M	1000+
15	Lexi Thompson	Golf	\$1.5M	\$4M	\$5.5M	1000+

A 11. táblázatból leolvasható, hogy a világ 15 legjobban kereső sportolónője közül 8-an teniszezők, 3-an golfozók, 2-en labdarúgók. 1-1 tornász és akrobatikus síelő alkotja az elitet. A listát a japán Naomi Osaka vezeti, aki 53,2 millió \$-os összkeresetével megelőz mindenkit. Magával a tenisszel a töredékét teszi zsebre 2022-ben, hiszen nem volt túl sikeres szezonja, ugyanakkor a támogatások így is meghaladják az 50 millió \$-t. Bevételei olyan cégektől származnak, mint a Louis Vuitton, a Tag Heuer és a Sweetgreen. Ezzel a teljesítménnyel a 25 éves játékos a férfiakat is beleértve összetettben az előkelő 20. helyet foglalja el.

A világ második legjobban kereső női sportolója a 41 éves amerikai Serena Williams, aki saját befektetési cégén – Serena Ventures – keresztül több mint 60 érdekeltséget vásárolt. Ilyen például az Impossible Foods, a MasterClass, a Noom és a Tonal. De részesedése van az Angel City FC és a Miami Dolphins csapatokban is. Ezen felül fő támogatói között szerepel a Nike és a Gatorade.

Harmadik a sorban a még csak 20 éves, angol Emma Raducanu, aki 2021-ben a kvalifikációból indulva nyerte meg a női egyest a US Openen. Érdekes megjegyezni, hogy jelenleg csak az 58. helyen áll a női világranglistán. Ennek ellenére fő szponzorai között tudhatja a HSBC-t, a British Airways-t, a Christian Dior-t és a Porsche-t. 26,2 millió \$-os összkeresetével a harmadik helyen végzett 2022-ben.

Meg kell jegyezni, hogy a női világranglista vezető, 21 éves lengyel Iga Swiatek csak a 7. helyet foglalja el 8,1 millió \$-os összbevételével. Ugyanakkor ő az első az eddig felsorolt játékosok közül, akinek a pályán elért pénzdíjai meghaladják az egyéb szponzori bevételeit. Támogatói között tudhatja az Asics, a Rolex, a Red Bull, a Lexus és a Tecnifibre óriáscégeket.

Említést kell tenni a 8. helyet elfoglaló, 18 éves amerikai Coco Gauffról, akit már Serena utódjaként emlegetnek. A 7,7 millió \$ nagy részét a New Balance és a Head cégek támogatásai teszik ki.

A 9. ausztrál Ashleigh Barty, aki márciusban 25 évesen sokkolva a világot visszavonult a versenyzéstől. Olyan luxusmárkák támogatták eddig, mint a Jaguar, Rado és Esmi.

A 10. a kanadai, még csak 20 éves Leylah Fernandez, aki 6,4 millió \$-t mondhat magáénak. Az ő szponzorai között szerepel a Morgan Stanley, a Subway, a Google és a Gatorade.

Végül 14-nek befér a legjobbak közé a 29 éves spanyol Garbine Muguruza, akinek szponzorációs háttérét az Adidas, a Babolat és a Jaguar óriáscégek biztosítják. (Highest paid female athletes 2022; <https://www.womensweb.in/2022/11/highest-paid-female-athletes-in-the-world-in-2022>).

12. táblázat: A világon legjobban kereső 15 női és férfi sportolójának összehasonlítása 2022-ben
Forrás: Sportico 2022

Helyezés	Név		Életkor		Ország		Sport	
	Nő	Férfi	Nő	Férfi	Nő	Férfi	Nő	Férfi
1	Osaka	James	25	37	JPN	USA	Tenisz	Kosárlabda
2	Williams	Messi	41	35	USA	ARG	Tenisz	Labdarúgás
3	Radvcanu	Ronaldo	19	37	GBR	POR	Tenisz	Labdarúgás
4	Gu	Neymar	19	30	CHN	BRA	Sí	Labdarúgás
5	Biles	Alvarez	25	32	USA	MEX	Szertorna	Ökölvívás
6	Ko	Curry	27	34	KOR	USA	Golf	Kosárlabda
7	Swiatek	Durant	21	34	POL	USA	Tenisz	Kosárlabda
8	Gavff	Federer	18	41	USA	SUI	Tenisz	Tenisz
9	Barty	Harden	26	33	AUS	USA	Tenisz	Kosárlabda
10	Fernandez	Woods	20	46	CAN	USA	Tenisz	Golf
11	Morgan	Stafford	33	34	USA	USA	Labdarúgás	Amerikai foci
12	Rapinoe	Giannis	37	27	USA	GRE	Labdarúgás	Kosárlabda
13	Korda	Westbrook	29	33	USA	USA	Golf	Kosárlabda
14	Muguruza	Fury	24	34	ESP	GBR	Tenisz	Ökölvívás
15	Thompson	Allen	27	26	USA	USA	Golf	Amerikai foci

A legszembetűnőbb különbség a 12. táblázatot nézve, hogy a nők inkább egyéni sportágakban, a férfiak csapatsportágakban tesznek szert jövedelmükre. A fentiekben már említett női teniszezőkön felül, három golfozó helyezkedik el a 6. 13. és 15. helyen. Érdekes a 4. helyezett 19 éves kínai akrobatikus sielő 23,1 millió \$-os összkeresete egy olyan sportágban, ami jóindulattal sem nevezhető globálisnak. Ugyanez elmondható az amerikai tornásznőről is az 5. helyen a maga 9 millió \$-jával, aki szponzorai között tudhatja az Athleta, a Powerade és a Subway multicégeket. Csapatsportolókként két női labdarúgót jegyeznek a 11. és a 12. helyen, akik már 33 és 37 évesek. Egyforma 5,9 millió \$-os keresetekkel, de ezzel sincsenek benne a legjobb 1000-ban az összesítést nézve.

A férfiakat tekintve látható, hogy a 15-ből 11-en csapatsportokat űznek. 6 kosárlabdázó, 3 labdarúgó és 2 amerikai focista szerepel az elitben. A többi helyezés megoszlik 2 ökölvívó, 1 teniszező és 1 golfozó között.

A nemzetiségeket tanulmányozva kiderül, hogy a 30 legjobban kereső sportolónak 50%-a amerikai, összesen 7 európai található a listán. Az életkort tekintve csak két férfi sportoló nem töltötte még be a 30-at, míg a nőknél 3-an vannak e kor felett. (Highest paid female athlete 2022; <https://www.womensweb.in/2022/11/highest-paid-female-athlete-in-the-world-in-2022>).

Összességében megállapítható, hogy az adatokat, sportágakat, életkorokat és nemzetiségeket elemezve támogatói szempontból nem lehet egy általános receptet definiálni a világ sportjára.

A tenisz előretörése és világméretű verseny szerkezete révén, az európai labdarúgás után a második legnépszerűbb sportág. 190 országban 4,4 millióan játsszák versenyszerűen, és a legjobbak mérkőzéseit több mint 800 millió rajongó követi világszerte a televízió képernyőjén keresztül. Mi sem mutatja jobban a tenisz globális sporttá válását, mint az a tény, hogy 2011-ben a női világranglista első 10 helyezettje 10 különböző ország játékosak voltak. A sportág a világ vezető női sportjának tekinthető. A legnagyobb versenyeken a férfiakkal egy időben vesznek részt, és ma már egyenlő díjazásban is részesülnek ezeken. A női tenisz fénykorát éli, hírnévre tett szert és a legjövedelmezőbb sportág a világon. 1990-ben rendezték meg a női versenyek első 1 millió dollár összdíjazású tornáját. A Sony Ericsson óriásvállalat 2005-ben 6 éves, 88 millió dolláros támogatási szerződést kötött a WTA Tourral. A női profi sport és a női tenisz történetének ez a legnagyobb szponzori tranzakciója. 2014-ben a WTA és a PERFORM cég 10 évre szóló, 525 millió dolláros szerződést írt alá. Ez a megállapodás a legnagyobb médiajogi szerződés, amit valaha is aláírtak a női sport történetében. (Thompson 2019).

A WTA a második legrégebbi alapítású hivatásos női sportszervezet. 2017-ben 55 versenyt rendeztek a világ 31 országában. Az eseményeken közel 100 nemzet 2500 játékosak lépett pályára. (Mumcu 2019).

A női tenisz az összes profi sport között az egyik legdinamikusabban fejlődő és a legjövedelmezőbb sportág globálisan. A WTA Tour szervezésében 2006-ban közel 1400 versenyző lépett pályára 75 országot képviselve. Összesen 60 millió dollár megnyerésére

35 országban rendezett, 63 tornán nyílt lehetőségük. A versenyeket több mint 4 millió néző követte világszerte. (Lallemand és mtsai 2007).

Ki kell emelni a WTA nyugdíjrendszerét. A női teniszezők nyugdíjalapját (WTBA) minden évben csak az arra jogosult játékosok vehetik igénybe. A játékosnak a WTA/WTBA szervezet tagjának kell lennie az adott évben, és legalább 12 egyéni, vagy 10 páros versenyen kell játszania (Grand Slam, WTA 1000,500,250) az év során.

A jelentkezéskor a versenyzőnek meg kell jelölnie befektetési választását és kedvezményezettjét.

Minden játékos, aki jogosult részt venni a programban egy adott évben, pontokat kap a hozzájárulás összegének meghatározásához. Egy pont jár minden lejátszott egyes és páros mérkőzésért, amelyen a játékos részt vett a főtáblán, és fél pont minden egyes versenyért a selejtezőben.

A maximális megszerezhető pontszám egy év alatt 18 pont egyesben és 15 párosban.

A WTBA által a programba befizetett éves összeget az év végén saját belátása szerint határozza meg. A teljes hozzájárulás 70%-át az egyéni játékosokra fordítják, 30%-át a páros játékosok kapják. Az összegek, amelyeket a programban részt vevő játékosok számlájára utalnak, a játékos által az év során megszerzett egyéni és páros pontok számától függenek.

Például, ha egy jogosult játékos 15 egyéni pontot szerez egy évben és az összes jogosult játékos által szerzett összpontszám az adott évben 1500, akkor az adott játékos az összes egyéni pont 1%-át szerezte, és a számlájára az éves teljes egyéni jóváírás 1%.

A játékosnak 5 aktív évvel kell rendelkeznie és akkor kap jóváírásokat, ha évente minimum 6 egyéni vagy 5 páros versenyen rajthoz áll. Az aktív éveknél nem kell egymást követőknek lenniük, azonban, ha egy játékos nem szerez öt évnyi jogosultsági szolgálatot, akkor elveszíti a számláját, és elveszíti az összes hozzájárulását és évét.

A játékos a befektetési alapok széles köréből választhat befektetési tervének megvalósításához. A számla tranzakciói, beleértve az eszközallokáció módosítását, az újbóli kiegyensúlyozást és az átutalásokat, naponta kerülnek feldolgozásra.

A nyugdíjellátások folyósítása annak a naptári hónapnak az utolsó napján kezdődik, amelyben a teniszező betöltötte az 50. életévét, kivéve, ha nem halasztást választott.

Legalább 12 hónappal az 50. életévének betöltése előtt választhat és visszavonhatatlanul dönthet úgy, hogy a kifizetés kezdetét 55, 60 vagy 65 éves korára halasztja.

A halasztási választás egyszeri megtétele után nem módosítható korábbi időpontra.

Azonban az 55 éves korig történő halasztást később 60 vagy 65 éves korra lehet módosítani, és a 60 éves korig történő halasztást később 65 éves korra lehet módosítani, feltéve, hogy a változtatás legalább egy évvel az eredetileg választott időpont előtt történik.

A nyugdíjkifizetések megkezdését követően a kifizetések 20 évig tartó, rögzített időtartamra szólnak. Két hónappal a tervezett kezdeti időpont előtt a játékos választhatja, hogy megtartja-e a nyugdíját, vagy egyenlegét a kifizetési időszak alatt befektetési alapokba teszi, vagy a teljes egyenlegét likvidálja, és a nevében egy biztosítótársaságtól életjáradékot vásárol.

Ha a versenyző a rendes nyugdíjat választja, a 20 éves időszak alatt minden egyes kifizetés azonos összegű lesz.

Ha a játékos úgy dönt, hogy számláját a kifizetési időszak alatt befektetési alapokba teszi, az egyes kifizetések összege a befektetési alapok teljesítményétől függ, amit éves részletekben kap meg minden év decemberében.

Az a játékos, aki életjáradékot vásárol, és amerikai bankszámlával rendelkezik, havi kifizetéseket kap; ha a játékos nem amerikai bankszámlával rendelkezik, akkor féléves kifizetéseket kap júniusban és decemberben.

Ha egy játékos a kifizetések meghatározott kezdőnapja előtt meghal, akkor az ő a kedvezményezettje egy összegben kapja meg a számlán lévő pénzt.

Ha egy játékos a kifizetések megkezdése után hal meg a kedvezményezettje továbbra is megkapja a kifizetéseket a játékos által megadott formában.

A jövedelmek adója a kifizetés időpontjáig elhalasztásra kerül, utána a kapott kifizetések az Egyesült Államok szövetségi jövedelemadója alá tartoznak.

A kifizetések az Egyesült Államok államainak és/vagy jövedelemadójának és/vagy a következő országokban fizetendő adóknak is alávetettek a játékos lakóhelye szerinti országban. A játékosoknak tanácsos adószakértővel konzultálniuk a Nyugdíjprogramból származó nyugdíjkifizetések adóügyi kezelésével kapcsolatban.

A kifizetett juttatások nem vezethetők át egyéni nyugdíjba, vagy más amerikai adójogilag minősített vagy nem minősített nyugdíjprogramba. (Women's Tennis Benefit Association Player Pension Plan 2022).

III. Célkitűzések

A kutatás célja empirikus vizsgálatokkal igazolni, hogy a volt szocialista Magyarország már visszavonult és ma is aktív elit teniszezőnői sikerességének háttérében milyen tényezők állnak; vizsgálni a játékosok eredményeit, pénzdíjaik szerepét eddigi karrierjük viszonylatában; továbbá feltárni azokat az összefüggéseket, amelyek leginkább jellemzik és befolyásolják a versenyzők eredményességi faktorait.

Alapvető cél annak felmérése, hogy a sikerek háttérében álló erők hogyan hatnak a tenisz üzleti vonatkozásaira, valamint a sporthoz kapcsolódó életpálya modellre.

A kutatás kitér a volt posztszocialista országok elit női teniszezőinek differenciált motivációs tényezőire is.

Doktori disszertációm empirikus kutatásának célja az OECD országok legjobb női játékosait vizsgálva feltárni azokat a gazdasági értékeket és jóléti tényezőket, amelyek a sikerek magyarázatául szolgálnak az idő függvényében. E jellemzők segítségével a cél az adott ország makrogazdasági helyzetének, a közszolgáltatások színvonalának, illetve az általános életszínvonalnak a számszerűsítése, valamint egy előzetes elemzés eredményeként a legfontosabb, szignifikáns magyarázó erővel bíró változók feltérképezése.

A dolgozat alapvetően azokra az üzleti tényezőkre keresi a választ, melyek a tenisziparág meghatározó elemeivé váltak, követve a jelentős mérföldkövek kronológiáját. Elemzi azok hatását a versenyrendezés, a média, a befektetők és a játékosok oldaláról.

A célkitűzések több oldalról értelmezhetők, az elemzések és vizsgálatok kitérnek azokra a tényekre, melyek a női teniszt az egyik legjövedelmezőbb sportággá tették a globalizált világban.

III.1. Kutatási kérdések

Célkitűzéseim elérése érdekében a következő kutatási kérdéseket fogalmaztam meg:

1. A női profi játékosok sikeressége milyen dimenziók mentén értékelhető?

2. A magyar már visszavonult és ma is aktív, valamint a posztszocialista országok elit teniszezőnői mekkora összegek megnyerését tűzik ki célul pályafutásuk során?
3. Vajon a közép-kelet-európai sportolók elképzelhetőnek tartják-e, hogy tenisz karrierjük befejezése után is a sportág körül tevékenykedjenek és azt életpályaként valósítsák meg?
4. Milyen eredményességi faktorok determinálják az abszolút teniszsikereket?
5. Milyen kapcsolat van a különböző jövedelmű OECD országok nemzetgazdasági teljesítménye és a kiváló sporteredmények között?
6. Az OECD országok női versenyzőinek teniszben elért eredményei függenek-e a játékos adott országának különböző makrogazdasági és jóléti tényezőitől?

III.2. A kutatási kérdésekhez kapcsolódó hipotézisek

H1: A női profi játékosoknak megéri a befektetett munka, pénz, energia, az elért és elérhető teniszsikerek szemszögéből.

H2: A magyar már visszavonult és ma is aktív, valamint a posztszocialista országok elit női teniszezői olyan nagyságú pénzdíjak megnyerését tűzik ki célul maguk elé, ami megalapozza teniszkarrierjük utáni életüket is.

H3: Feltételezem, hogy a közép-kelet-európai sportolók pályafutásuk befejeztével, nagy százalékban közel maradnak a sportághoz, a teniszt életpályának tekintik.

H4: A tenisz szerepe átalakult, ezért a makrogazdasági mutatók egyre kisebb szerephez jutnak az OECD országok női versenyzőinek sikereit illetően, elvesztik magyarázó erejüket.

H5: Feltételezem, hogy a szegényebb országok női profi versenyzői jobb eredményeket érnek el, mint a gazdagabb országok játékosai.

IV. Módszerek és adatok

IV.1. Visszavonult és aktív magyar teniszezők

A 25 visszavonult és 22 aktív magyar elit teniszező nő populáció két részből állt. A visszavonult játékosoknál a teljes „sokaságot” vizsgáltam. A visszavonult elit teniszező nők közül kutatásomba azokat kívántam bevonni, akik pályafutásuk során korosztályos, vagy felnőtt válogatottak voltak, részt vettek nemzetközi pénzdíjas versenyeken és 18-25 életévük betöltése után vonultak vissza a versenyzéstől. Az MTSZ meglévő adatbázisát és nyilvántartását figyelembe véve, a már visszavonult teniszező nők tekintetében a teljes populáció 43 főből állt. A 43 egykori klasszisból, korabeli edző kollégáim és a szociális média segítségével, 40-et sikerült megtalálnom.

A ma aktívan játszó teniszező nők közül azokat kívántam bevonni a vizsgálatba, akik eddigi pályafutásuk során vagy indultak már felnőtt női bajnokságon, vagy a fiatalabb korosztályba tartoznak, de már indulási jogosultságot szereztek és jónéhányan megmérettettek nemzetközi pénzdíjas versenyeken is. A z MTSZ nyilvántartását elemezve 30 játékos felelt meg ezeknek a kritériumoknak, vagyis a teljes populáció 30 főből állt.

Az adatgyűjtés mindkét vizsgált populációban szakértői mintavétellel készült, retrospektív adatokat tartalmazó, saját készítésű elektronikus kérdőív felhasználásával a visszavonult és aktív magyar elit női teniszező nők kohorszán végzett kvantitatív adatfelvétellel. A kérdőívet a próbakérdések tapasztalatai alapján állítottam össze és véglegesítettem. A kérdőív három kérdésblokkot tartalmazott. 1. A játékosok pályakezdésére, edzés és verseny intenzitására, ranglista helyezéseire vonatkozóan. 2. A versenyzők profi életútját, pénzdíjaik összegét vizsgálva. 3. A női teniszezők karrierjükkel való elégedettségüket, gyerekként újrakezdési hajlandóságukat és pályafutásuk befejezése utáni tevékenységüket elemezve.

A mintavétel időpontja a visszavonult teniszezők esetében 2018.01.07. és 2018.04.21. között zajlott. A visszavonult játékosok valamennyien e-mail címükre kapták meg a kérdőívet. A 40 kiküldöttből 25-öt kaptam vissza ($n_1=25$). Az aktív versenyzők az edzők közreműködésével személyesen kapták meg a kérdőívet, melyet 2019.07.16. és 2019.12.03. közötti intervallumban 22-en töltöttek ki ($n_2=22$). Összesen tehát 47

megválaszolt kérdőív érkezett vissza. A kérdőív megválaszolása mindkét populációban önkitöltéses módszerrel történt.

A kérdőíves módszeren kívül három ($n_3=3$), félig strukturált személyes interjúra is sor került. A beszélgetés fő vázát az egész tenispályafutás sikerességének megítélése adta. A kérdőív feldolgozása SPSS programmal készült. Leíró statisztikai módszert alkalmaztam.

Tekintettel a vizsgált populációk elemszámára úgy tűnik, bár az adatok hitelesek, az eredmények egyfelől csupán tendencia jelleggel érvényesek, másfelől, miután a kutatás a teljes alapsokaságban történt, egyértelműen reprezentálják a visszavonult és az aktív elit teniszező nők véleményét és megítélését.

IV.2. Posztszocialista országok teniszezőnői

A posztszocialista országok 31 elit női teniszezőjének elemzésekor egy populációt vizsgáltam, a teljes sokaságot, a posztszocialista országok aktív játékosait. Kutatásomban azokat a versenyzőket kívántam bevonni, akik a felnőtt női világranglista legjobb 1200 helyezette között szerepeltek. A Women's Tennis Association 2019. szeptember 30-i adatbázisát és nyilvántartását vettem figyelembe.

A világranglistán szereplő posztszocialista teniszezőnők tekintetében a teljes populáció 209 főből állt. A 209 posztszocialista országból származó teniszező közül a szociális médián keresztül, az általuk publikussá tett elérhetőség segítségével, 127-et sikerült megtalálnom.

Az adatgyűjtés a vizsgált populációban szakértői mintavétellel készült, retrospektív adatokat tartalmazó, saját készítésű elektronikus kérdőív felhasználásával a posztszocialista elit teniszezők kohorszán végzett kvantitatív adatfelvétellel. A kérdőívet a próbakérdések tapasztalatai alapján állítottam össze és véglegesítettem. A kérdőív három kérdésblokkot tartalmazott. 1. A játékosok pályakezdésére, edzés és verseny intenzitására, ranglista helyezéseire vonatkozóan. 2. A versenyzők profi életútját, pénzdíjaik összegét vizsgálva. 3. A női teniszezők karrierjükkel való elégedettségüket, gyerekként újrakezdési hajlandóságukat és pályafutásuk befejezése utáni tevékenységüket elemezve. A világranglistán szereplő nők valamennyien az általuk

megadott szociális média-felületen kapták meg a kérdőívet. A mintavétel időpontja a posztszocialista országok profi teniszezőnői vizsgálatában 2019.09.30. és 2019.11.22. között történt. A 127 kiküldöttből 31-et kaptam vissza ($n_1=31$). Összesen tehát 31 megválaszolt kérdőív érkezett vissza. A kérdőív megválaszolása a populációban önkitöltéses módszerrel történt.

IV.3. OECD országok profi női játékosai

A 38 OECD ország profi női játékosainak sikerességét vizsgálva a következő dimenziók mentén kutattam.

- Az adott évben nyert összes pénzdíj.
- Az egy mérkőzésre jutó pénznyeremény (az adott évben nyert összes pénzdíj és az adott évben játszott meccsek hányadosaként, tekintet nélkül arra, hogy a versenyző megnyerte-e az adott meccset, vagy sem).
- Az adott év egyéni összpontszáma.

Ezek az adatok a WTA adatbázisából származnak, amelyeket 2000-re, 2010-re, valamint 2020-ra gyűjtöttem össze a legjobb 100 sportolóra vonatkozóan. (wtatennis.com/rankings/singles 2021).

Magyarázóváltozóként – az adatokat a Világbank adatbázisából nyerve a fenti időszakokra – a következő tényezők kerültek elemzésre:

(<https://databank.worldbank.org/metadataglossary/world-development-indicators/series/> 2022).

- GDP arányos államadósság (Central government debt, total (% of GDP))
- Folyó fizetési mérleg egyenlege a GDP százalékában (3. Current account balance (% of GDP))
- GDP arányos kormányzati kiadások (Expense (% of GDP))
- GDP arányos export (Exports of goods and services (% of GDP))
- GDP vásárlóerő-paritás alapon (GDP, PPP (current international \$))
- Egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritás alapon (GDP per capita, PPP (current international \$))
- Infláció (Inflation, consumer prices (annual %))

- Társadalombiztosítás által lefedett népesség aránya (Coverage of social insurance programs (% of population))
- Kormányzati kiadások az alapküvetés oktatásra (Current education expenditure, primary (% of total expenditure in primary public institutions))
- Kormányzati kiadások az oktatási szektorban (Current education expenditure, total (% of total expenditure in public institutions))
- GDP arányos kormányzati egészségügyi kiadások (Current health expenditure (% of GDP))
- Egy főre jutó egészségügyi kiadások vásárlóerő-paritás alapon (Current health expenditure per capita, PPP (current international \$))
- Egy főre jutó, külföldi forrásból finanszírozott egészségügyi kiadások vásárlóerő-paritás alapján (External health expenditure per capita, PPP (current international \$))
- A 15 évesnél idősebb korosztály foglalkoztatottsági rátája (Employment to population ratio, 15+, total (%)) (modeled ILO estimate))
- Foglalkoztatottsági ráta a 15–24 éves korosztályban (Employment to population ratio, ages 15–24, total (%)) (modeled ILO estimate))
- Pénzügyi és biztosítási szolgáltatások aránya a teljes szolgáltatászektorban (Insurance and financial services (% of commercial service exports))
- Születéskor várható élettartam (Life expectancy at birth, total (years))
- HDI (Human development index)
- GINI-index (World Bank estimate)

A 19 magyarázóváltozó kiválasztásában segítségemre voltak azok a kutatások, amiket részletesen kifejtettem a szakirodalmi részben. A GDP, a különböző foglalkoztatási ráták, a népesség aránya számtalan kutatásban szerepelt. Ezen felül olyan jellemzőket vettem górcső alá, melyek elemzésével előre mutató releváns összefüggésekben bíztam.

A keresztmetszeti vizsgálat egyfajta megfigyelési kutatás, amelynek célja egy bizonyos mintapopuláció különböző változóinak, adatainak elemzése, összegyűjtve egy bizonyos időtartamra.

A keresztmetszeti elemzések eredményeit felhasználva, a 2005–2018. évek közötti időszakra egy panelregressziós elemzést is elkészítettem, amely során a következő eredményváltozók kerültek definiálásra:

- Az adott évben nyert összes pénzdíj.
- Az egy meccsre eső nyert pénzdíj.
- Az adott év normalizált pontszáma.

A versenyzők sikeressége az adott év normalizált pontszámával került reprezentálásra, amelynek számítása

$$Score_{norm,x,y} = \frac{Score_{x,y} - Score_{min,y}}{Score_{max,y} - Score_{min,y}},$$

ahol $Score_{norm,x,y} \in [0,1]$ az X versenyző y évi normalizált pontszáma, $Score_{x,y}$ ugyanezen versenyző adott évi tényleges (abszolút) pontszáma, $Score_{min,y}$ az y évi legalacsonyabb, még a WTA ranglistán szereplő versenyző pontszáma, $Score_{max,y}$ pedig a WTA ranglistán az y évi legmagasabb pontszám.

A statisztikában a regressziószámítás során két vagy több véletlen változó között fennálló kapcsolatot modellezzük. Megkülönböztethetünk lineáris és nemlineáris regressziót, az adataink alapján pedig idősor, keresztmetszeti és panelregresszióanalízist.

A panelregresszió során – figyelembe véve azt, hogy mely országokra érhetőek el a makrogazdasági adatok – 36 OECD ország (Costa Rica és Izland kivételével, ugyanis ezen országok versenyzői nem szerepelnek a WTA ranglistán), az adott évben legeredményesebb női versenyzőjének eredményei kerültek elemzésre, a következő magyarázóváltozók segítségével:

- Egy főre jutó egészségügyi kiadások vásárlóerő-paritás alapon
Ez a mutató az egészségügyi finanszírozási rendszerek alapvető mutatója. Segítséget nyújt a kedvezményezett népességhez viszonyított teljes egészségügyi kiadás megértéséhez, vásárlóerő-parításban (PPP) kifejezve a nemzetközi összehasonlítások megkönnyítése érdekében. Az egészségügyi rendszerben megjelenő teljes pénzáramlást osztja a populáció számával.
- GDP arányos kormányzati kiadások
A kormányzat működtetésével kapcsolatos költségek és ráfordítások összessége, azaz a kormányzat azon ráfordításait felölelő mutató, amely lefedi az áruk és

szolgáltatások nyújtásával kapcsolatos kifizetéseket. Ez magában foglalja az alkalmazottak javadalmazását (bérek, fizetések, juttatások stb.), a kamatot és kamatjellegű kifizetéseket, a fizetett támogatásokat, a szociális juttatásokat és az egyéb kiadásokat, például a bérleti díjat és az osztalékot.

– GDP, vásárlóerő-paritás alapján

Ez a mutató a vásárlóerő-paritáson (PPP) átszámított folyó nemzetközi dollárban kifejezett bruttó hazai termék (GDP) értékeit adja meg. A GDP az ország összes rezidens termelője bruttó hozzáadott értékének összege, plusz az esetleges termékadók és mínusz a termékek értékében nem szereplő támogatások. A konverziós faktor egy térbeli árdeflátor és valutaátváltó, amely szabályozza az országok közötti árszint-különbségeket.

– HDI

A Humán Fejlődési Index (HDI) az emberi fejlődés kulcsfontosságú dimenzióiban elért átlagos teljesítmény összefoglaló mérőszáma: hosszú és egészséges élet, tájékozottság és tisztességes életszínvonal. A HDI a normalizált indexek geometriai átlaga mindhárom dimenzióra. Az egészségi dimenziót a születéskor várható élettartam, az iskolázottsági dimenziót a 25 év feletti felnőttek iskoláztatási éveinek és az iskolába lépő gyermekek várható iskolai éveinek átlagában mérik. Az életszínvonal dimenzióját az egy főre jutó bruttó nemzeti jövedelemmel mérik. A HDI a jövedelem logaritmusát használja, hogy tükrözze a jövedelem csökkenő jelentőségét a növekvő GINI-vel. A három HDI dimenzióindex pontszámait ezután a geometriai átlag felhasználásával egy összetett indexbe összesítik. (Az indexet a gazdasági növekedés alternatívájának szánták, hogy egyes országok fejlettségét ne csak gazdasági alapon közelíthessük meg.)

– GINI index

A GINI index azt méri, hogy a jövedelmek (vagy bizonyos esetekben a fogyasztási kiadások) eloszlása az egyének vagy háztartások között egy gazdaságon belül mennyiben tér el a tökéletesen egyenlő eloszlástól. A Lorenz-görbe a kapott összjövedelem kumulált százalékos arányát ábrázolja a kedvezményezettek kumulatív számához viszonyítva, a legszegényebb egyéntől vagy háztartástól kezdve. A GINI index a Lorenz-görbe és az abszolút egyenlőség

hipotetikus egyenese közötti területet méri, a vonal alatti maximális terület százalékban kifejezve. Így a 0-s GINI index a tökéletes egyenlőséget, míg a 100-as index a tökéletes egyenlőtlenséget jelenti.

– A 15 évesnél idősebb korosztály foglalkoztatottsági rátája

A foglalkoztatás és a népesség aránya egy ország lakosságának foglalkoztatott aránya. Foglalkoztatásnak minősül az a munkaképes korú személy, aki egy rövid referencia-időszakon belül fizetés vagy haszonszerzés céljából áruk előállítása vagy szolgáltatásnyújtás bármely tevékenységét folytatta, függetlenül attól, hogy a referencia-időszakban dolgozott (azaz akik legalább egy munkakörben dolgoztak óra) vagy nem dolgozik a munkahelytől való ideiglenes távollét, vagy a munkaidő-beosztás miatt. A 15 év feletti általában munkaképes korúak.

– Munkanélküliségi ráta

A munkanélküliek általános definíciója a munka nélkül álló, az elmúlt időszakban munkát kereső, jelenleg munkaképes egyének, ideértve az állásukat elvesztett vagy a munkából önként kilépőket is. Munkanélkülinek számítanak azok a személyek is, akik nem kerestek munkát, de megállapodásuk van egy jövőbeli állásról. Némi munkanélküliség elkerülhetetlen. Egyes munkavállalók bármikor átmenetileg munkanélküliek az állások között, mivel a munkaadók a megfelelő munkavállalókat, a munkavállalók pedig jobb állásokat keresnek. A mutató alapjául a munkaerő vagy a népesség gazdaságilag aktív része szolgál, nem a teljes népesség.

– Infláció

A fogyasztói árindex (CPI) egy olyan mérőszám, amely a fogyasztási cikkek és szolgáltatások – például a szállítás, élelmiszer, lakhatás és egészségügyi ellátás – árainak súlyozott átlagát vizsgálja. Kiszámítása úgy történik, hogy az előre meghatározott árukosárban lévő egyes tételek árváltozásait veszik és átlagolják. A fogyasztói árindex változásait a megélhetési költségekhez kapcsolódó árváltozások értékelésére alkalmazzuk.

– GDP deflátor

A GDP-deflátor alapvető mérőszám egy gazdaságban, segít összehasonlítani az áruk és szolgáltatások árszintjének emelkedését az évek során. A fogyasztói árindex-szel (infláció, CPI) ellentétben a GDP-deflátor több időszak között is

összehasonlítható anélkül, hogy állandóként a bázisévet, és egy meghatározott árukosarat használnánk. A GDP-deflátor ennek megfelelően rugalmas. De a CPI-hez hasonlóan a GDP-deflátornak is van alapértéke, és ez 100-nak felel meg.

A GDP-deflátor értékét a következő képlet segítségével számítjuk ki: $\text{GDP-deflátor} = (\text{nominális GDP} / \text{reál GDP}) * 100$. A nominális GDP a jelenlegi piaci árakra utal, míg a reál GDP a termék előállításához felhasznált tényleges költségeket méri. A nominális GDP kiszámítása az adott év árai, míg a reál GDP a bázisévek árai alapján történik.

- A születéskor várható élettartam az a várható évmennyiség, amit az újszülöttek remélhetnek, feltételezve, hogy a körülmények semmit nem változnak és rájuk mindig a kiszámítás évének korszpecifikus halálozási mutatói érvényesek. Ezen érték valójában nem azonos az adott évben születettek életkilátásaival, inkább az adott populáció élet-esélyeit, halálozási viszonyait írja le. Tehát – neve ellenére – nem az újszülöttek, hanem az adott populáció életkilátásairól hordoz információt. A várható átlagos élettartamot, az ún. halandósági tábla adatai alapján számolják.

A fenti magyarázóváltozók segítségével minden eredményváltozóra egy-egy panelregressziós modellt futtattam, GLS (általánosított legkisebb négyzetek) módszerrel (Álvarez és mtsai 2017) becsülve a regressziós együtthatók értékeit. Bár több szerző javasolja a magyarázóváltozó értékek logaritmizálását, mivel azok nem vezettek szignifikánsan nagyobb magyarázóerővel bíró modellekhez, ezek a továbbiakban nem kerülnek tárgyalásra. A Durbin–Wu–Hausman-teszt eredményei alapján mindhárom eredményváltozó esetén a véletlen-hatás modellek használata javasolt, így a továbbiakban ezek eredményei kerülnek tárgyalásra.

IV.4. A tenisz üzleti elemzése

A teniszsport üzleti aspektusait vizsgálva a dokumentumelemzések során szakirodalmi adatokat és saját empirikus eredményeimet használtam fel annak érdekében, hogy a 2020-as évekre egy fogalmi kört tudjak kialakítani. Különös figyelmet fordítottam a Grand Slam versenyekre. Részletesen elemeztem az egyik legsikeresebb torna, az Ausztrál Open dimenzióit. Leíró statisztikai módszereket alkalmaztam.

V. Eredmények

V.1. Visszavonult és aktív magyar elit teniszezők

A kutatási kérdésekre beérkezett válaszok összesítve láthatók a 13. táblázatban. A legelső kérdésre, hogy ki hány éves korában kezdett teniszezni, a visszavonult játékosok válaszaiból kicsit magasabb, mint 7 éves átlagot kaptam. A legkorábban pályára lépő lány 5 és fél éves volt, a legidősebb 10. Ez teljesen megfelel az akkori sztenderdeknek és a ma is használatos kiválasztási módszereknek. Ebben a korban már kialakulnak azok a koordinációs képességek, amelyekre építeni lehet, megvan a megfelelő izomerő, hogy a játékos elbírja az ütőt. A következő oszlopban láthatjuk, hogy a lányok már ezekben a korai években is igen komoly edzőmunkát végeztek. A kifejezetten labdás tréningeken kívül voltak már futó és erősítő edzések, főleg a téli, alapozó időszakban. A több mint 21 órás átlag azt jelenti, hogy ha a szombat, vasárnapokat is nézzük – mert annak idején a kevés fedett pálya miatt a hétfőeken is voltak játékok –, több mint 2 és fél óra tenisszel való foglalatosság jön ki naponta. Ehhez tegyük hozzá az iskolai elfoglaltságokat – akár normál, akár magántanulóit –, és láthatjuk, hogy tizenéves korban ezek a lányok milyen komoly megterhelésnek voltak kitéve. A relatív nagy szórása a heti edzőmennyiségnek – közel 11 – azt jelenti, hogy a „gyerekkort” a lányok nem egyformán értelmezték, van, aki az alacsonyabb, és van, aki a magasabb évszámot vette figyelembe.

A „hány versenyt játszottál gyerekkorodban” kérdésre az évi közel 20 verseny átlag jött ki. Ez annyiban szorul magyarázatra, hogy akkoriban az ifjúsági versenyszámokban bevett szokás volt, hogy a tapasztalatszerzés miatt a gyerekeket versenyeztessük minél többet. Ilyenkor játszottak csapatbajnoki találkozókat, egyéni, páros és vegyes páros meccseket, tehát évente 60-80 tétmérkőzésen tudták megmérgettni magukat. Nemcsak szabadtéri versenyeket játszottak, hanem – ugyan korlátozott számban – már abban az időben is fedettpályás tornákat. A válogatott játékosok pedig már fiatalon belekóstolhattak a nemzetközi viadalok hangulatába.

Ezek a játékosok a magyar utánpótlás színe-javát alkották. 14-en valamikor vezettek korosztályos ranglistát, tehát a legjobbak voltak adott pillanatban az országban, és az 5. hely idézőjelben a legrosszabb helyezés, amivel rendelkeztek. Innen aztán 10

teniszezőnek sikerült átvinnie ezt a jó formáját a felnőttek mezőnyébe is, akik adott időpontban a legjobb magyarnak számítottak.

Aki nem ért el világranglista helyezést – mert nem volt meg akkoriban a három értékelhető pontszerző versenye –, azt nem vettem figyelembe. Tehát az egyéni ranglistánál 21, a párosnál 18 értékelhető eredményt találtam. Érdekes ugyanakkor megfigyelni, hogy bár az egyéni világranglisták összességében jobb értéket mutatnak, és többen rendelkeztek ilyen helyezéssel, a páros ranglistán eggyel több – azaz 6 – legjobb százon belüli értékkel bírunk, szemben az egyéni 5-tel. Ezekkel a ranglista-helyezésekkel 11-en a legmagasabb kategóriájú Grand Slam versenyeken is rajthoz tudtak állni, de 10-en legalább WTA viadalokon játszottak. Ezzel a tudással a válaszadók legtöbbször több mint 10 országban és 4 földrészen járt.

13. táblázat: Visszavonult magyar teniszezőnők válaszai és statisztikai értékei
Forrás: saját szerkesztés

Sorszám	Kezdés/ év	Óra/ hét	Hány verseny átlag/év	Után- pótlás	Felnőtt	Profi/ éves	Év/ profi	Kateg/ verseny	Világ/ egyéni	Világ/ páros	Ország	Föld- rész	Dollár	Éves vége	Elégedett	Megérte	Újra menne	Közel sport	Ha igen mi?
1	7	30	30	2	2	14	10	WTA	308	800	10	4	7500	24	Nem	Igen	Igen	Igen	Edző
2	9	25	25	1	1	17	12	GS	160	82	10	4	50000	28	Igen	Igen	Igen	Igen	Mindhárom
3	6	30	20	3	40	14	2	ITF	-	-	5	1	500	16	Nem	Igen	Igen	Igen	Edző+Tmama
4	5	24	24	1	12	15	0	WTA	800	800	10	2	500	17	Igen	Igen	Igen	Igen	Edző
5	9	40	25	1	1	15	6	GS	165	232	10	4	50000	21	Igen	Igen	Igen	Igen	Edző
6	7	35	20	1	1	14	10	GS	72	93	10	4	50000	26	Igen	Igen	Igen	Igen	Edző+Klub
7	8	28	24	1	5	15	0	WTA	-	-	10	4	5000	18	Igen	Igen	Igen	Igen	Edző
8	5	12	15	1	5	14	10	GS	44	-	10	4	50000	27	Igen	Igen	Igen	Igen	Edző+Klub
9	5	20	15	5	20	14	4	WTA	550	-	10	3	5000	18	Nem	Igen	Igen	Nem	Egyik sem
10	5	20	25	1	2	17	9	GS	181	138	10	4	50000	30	Igen	Igen	Igen	Nem	Egyik sem
11	8	14	10	5	10	15	4	ITF	800	800	-	3	2500	19	Igen	Igen	Igen	Nem	Egyik sem
12	5.5	20	22	1	1	14	15	GS	47	113	10	4	50000	28	Igen	Nem	Igen	Igen	Edző
13	5	10	15	5	12	17	9	WTA	920	540	10	4	25000	26	Igen	Igen	Igen	Igen	Edző
14	5	15	25	2	1	15	12	GS	30	13	10	4	50000	27	Igen	Igen	Igen	Igen	Edző
15	6	30	20	1	1	15	20	GS	101	33	10	4	50000	35	Igen	Igen	Igen	Igen	Klub
16	7	20	15	3	14	18	0	ITF	-	-	3	2	2500	18	Igen	Igen	Igen	Igen	Teniszmama
17	6	10	15	3	10	15	11	WTA	252	192	10	4	50000	26	Nem	Igen	Igen	Nem	Hobbí
18	9	35	15	5	1	17	9	WTA	208	202	10	4	25000	26	Nem	Igen	Igen	Igen	Edző
19	9	10	20	1	3	14	4	WTA	400	800	10	3	5000	18	Nem	Igen	Igen	Nem	Egyik sem
20	9	35	25	1	1	16	4	ITF	370	800	10	4	7500	19	Igen	Igen	Igen	Igen	Klub
21	6	40	15	1	1	15	9	GS	13	22	10	4	50000	24	Igen	Nem	Nem	Igen	Klub
22	10	10	4	5	1	18	8	GS	149	90	10	4	25000	26	Igen	Igen	Igen	Igen	Játszik
23	9	6	25	1	10	15	5	GS	172	-	10	4	50000	18.5	Igen	Igen	Igen	Igen	Is Egyik sem
24	9	3	10	2	2	16	6	WTA	540	-	10	3	7500	23	Igen	Nem	Nem	Igen	Edző
25	8	20	24	1	5	16	7	WTA	-	900	10	3	5000	23	Igen	Igen	Igen	Igen	Mindhárom
átlag	7,1	21,68	19,32	2,16	6,48	15,4	7,44				9,14	3,52	26940	23,26					
szórás	1,70	10,83	6,19	1,59	8,75	1,29	4,79				2,21	0,82	21901	4,83					

A ma is aktív teniszezőnők válaszai a 14. táblázatban követhetők nyomon. Átlagban kicsivel több, mint 6 éves korukban mentek le először a pályára. A legfiatalabb 3, a legidősebb 12 éves volt akkor. A lányok közel 10 órát töltöttek edzéssel hetente, és több mint 14 versenyen álltak rajthoz évente. 9-en vezettek korosztályos ranglistát, tehát adott pillanatban a legjobb utánpótlás-játékosok voltak. A mai magyar női versenyzők a WTA

női egyéni és páros világranglistán is a 100. pozíciót szeretnék elérni a jövőben. Ezeket az eredményeket több mint 3 földrész 9 országában tervezik megvalósítani.

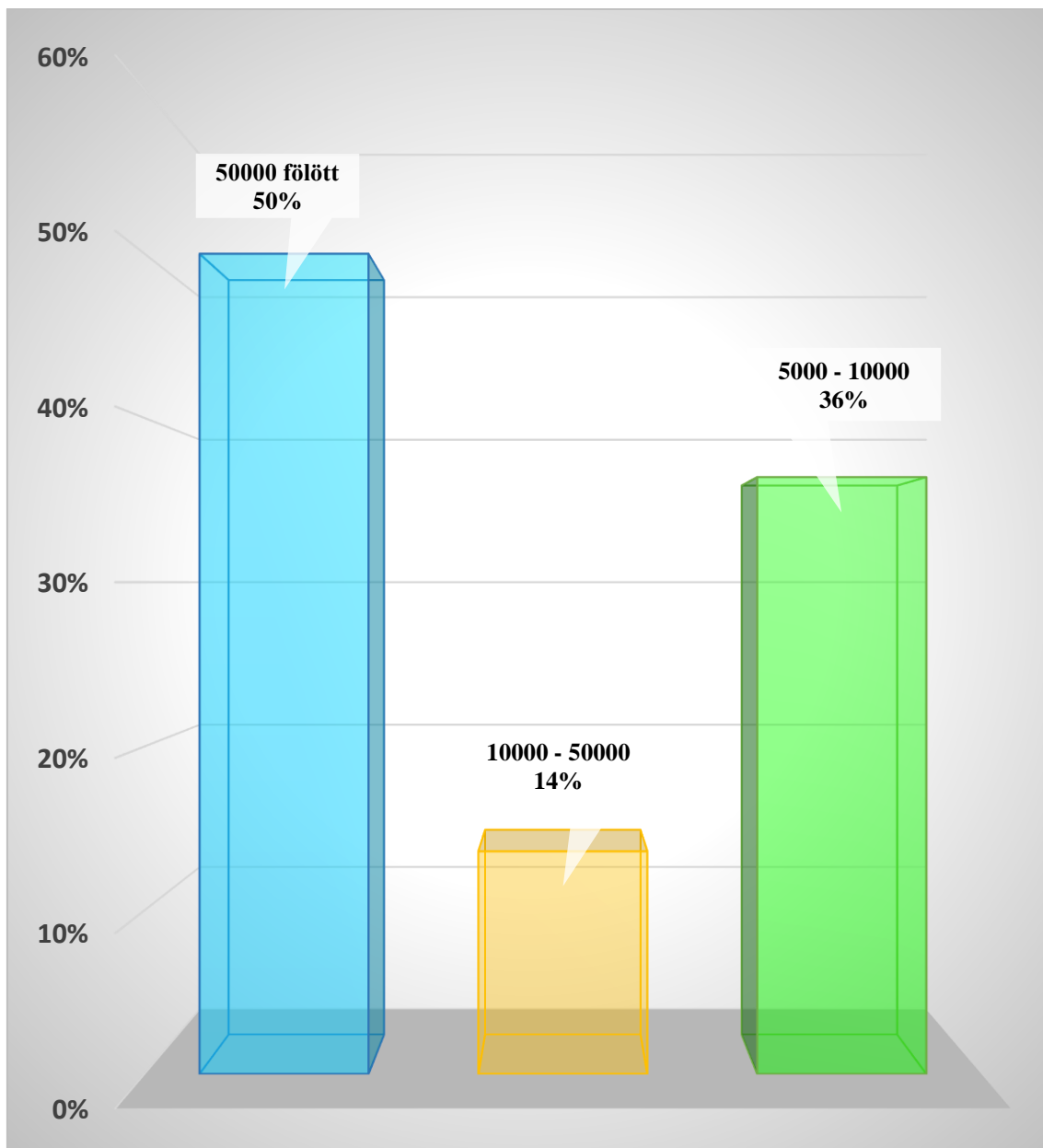
14. táblázat: Az aktív magyar teniszezők válaszai és statisztikai értékei

Forrás: saját szerkesztés

Sorszám	Kezdés/év	Óra/hét	Verseny/év	Után-pótlás	Felnőtt	Profi/éves	Év/profi	Kategória/verseny	Világ/egyéni	Világ/páros	Ország	Földrész	Dollár	Éves/vége	Elégedett	Megérte	Újra menne	Közel/sport	Ha igen, mi
1.	3	10	21	2	2	16	15	Grand Slam	20	10	10	4	50 000	35	Igen	Igen	Igen	Nem	Egyik sem
2.	4	10	20	1	10	15	15	Grand Slam	70	10	10	4	50 000	30	Igen	Igen	Igen	Igen	Edző
3.	7	20	25	1	18	16	10	Grand Slam	50	100	10	4	10 000	30	Igen	Igen	Igen	Igen	Sport+Klub
4.	3	14	20	2	2	16	15	Grand Slam	10	10	10	4	50 000	35	Nem	Igen	Igen	Nem	Egyik sem
5.	6	4	15	1	2	17	15	Grand Slam	100	100	10	4	50 000	35	Nem	Igen	Igen	Nem	Egyik sem
6.	4	12	10	3	23	14	5	Grand Slam	10	20	5	3	10 000	35	Igen	Igen	Igen	Igen	Edző
7.	5	8	12	1	20	16	15	Grand Slam	50	250	5	3	50 000	30	Igen	Igen	Igen	Igen	Teniszmama
8.	5	15	30	1	12	14	20	Grand Slam	10	40	10	4	50 000	35	Nem	Igen	Igen	Igen	Mindhárom
9.	11	3	12	15	40	16	5	Grand Slam	10	10	10	2	50 000	22	Igen	Nem	Nem	Igen	Mindhárom
10.	5	8	6	2	55	17	15	Grand Slam	200	100	10	2	10 000	30	Nem	Igen	Igen	Igen	Sport+Klub
11.	7	6	10	15	12	16	10	Grand Slam	50	50	10	3	10 000	34	Igen	Nem	Igen	Igen	Edző
12.	5	14	15	1	2	14	14	Grand Slam	50	30	10	4	50 000	35	Igen	Igen	Igen	Igen	Sport+Klub
13.	5	6	15	2	1	19	10	WTA	150	100	10	4	50 000	35	Igen	Igen	Igen	Igen	Edző+Klub
14.	8	5	15	3	20	17	5	WTA	500	500	10	2	5 000	28	Nem	Igen	Igen	Igen	Edző
15.	9	5	22	3	32	14	5	WTA	1	300	10	4	50 000	36	Igen	Igen	Igen	Igen	Edző
16.	9	3	8	13	17	15	10	WTA	300	300	5	3	5 000	25	Igen	Igen	Igen	Igen	Edző
17.	11	7	14	14	21	16	20	Grand Slam	50	100	10	4	50 000	38	Igen	Igen	Igen	Igen	Edző+Klub
18.	5	13	18	2	16	13	20	Grand Slam	1	1	10	4	50 000	40	Igen	Igen	Igen	Igen	Edző
19.	5	8	20	1	1	15	15	Grand Slam	20	1	10	4	50 000	32	Nem	Igen	Igen	Igen	Sport+Klub
20.	12	12	16	2	19	15	15	Grand Slam	100	100	10	4	50 000	30	Igen	Igen	Igen	Igen	Sport+Klub
21.	8	4	24	1	12	16	10	Grand Slam	50	50	10	4	50 000	28	Igen	Igen	Igen	Igen	Mindhárom
22.	4	30	24	1	32	15	20	Grand Slam	10	20	10	3	10 000	35	Igen	Igen	Igen	Igen	Edző
Átlag	6,41	9,86	16,91	3,95	16,77	15,55	12,91				9,32	3,50	36 818	32,41					
Szórás	2,59	6,20	5,94	4,91	13,54	1,30	4,91				1,72	0,72	19 338	4,21					

V.1.1. Pénzdíjak, anyagi javak

A 4. ábra mutatja, hogy a 25 egykori kiváló magyar teniszező 50%-nak pályafutása alatt nyert pénzdíjaik összege meghaladta az 50 ezer amerikai dollárt. Kisebb százalékuk 10-50 ezer között keresett, míg 36%, akik a legalacsonyabb kategóriában találhatók. Egy korábbi fejezetben láthattuk a pénzdíjak rohamos emelkedését a legnagyobb versenyeken. A visszavonultak – saját időszakukban – nem is nyerhettek volna sokkal többet, hiszen a lehetőségeik korlátozottak voltak ebben a tekintetben.

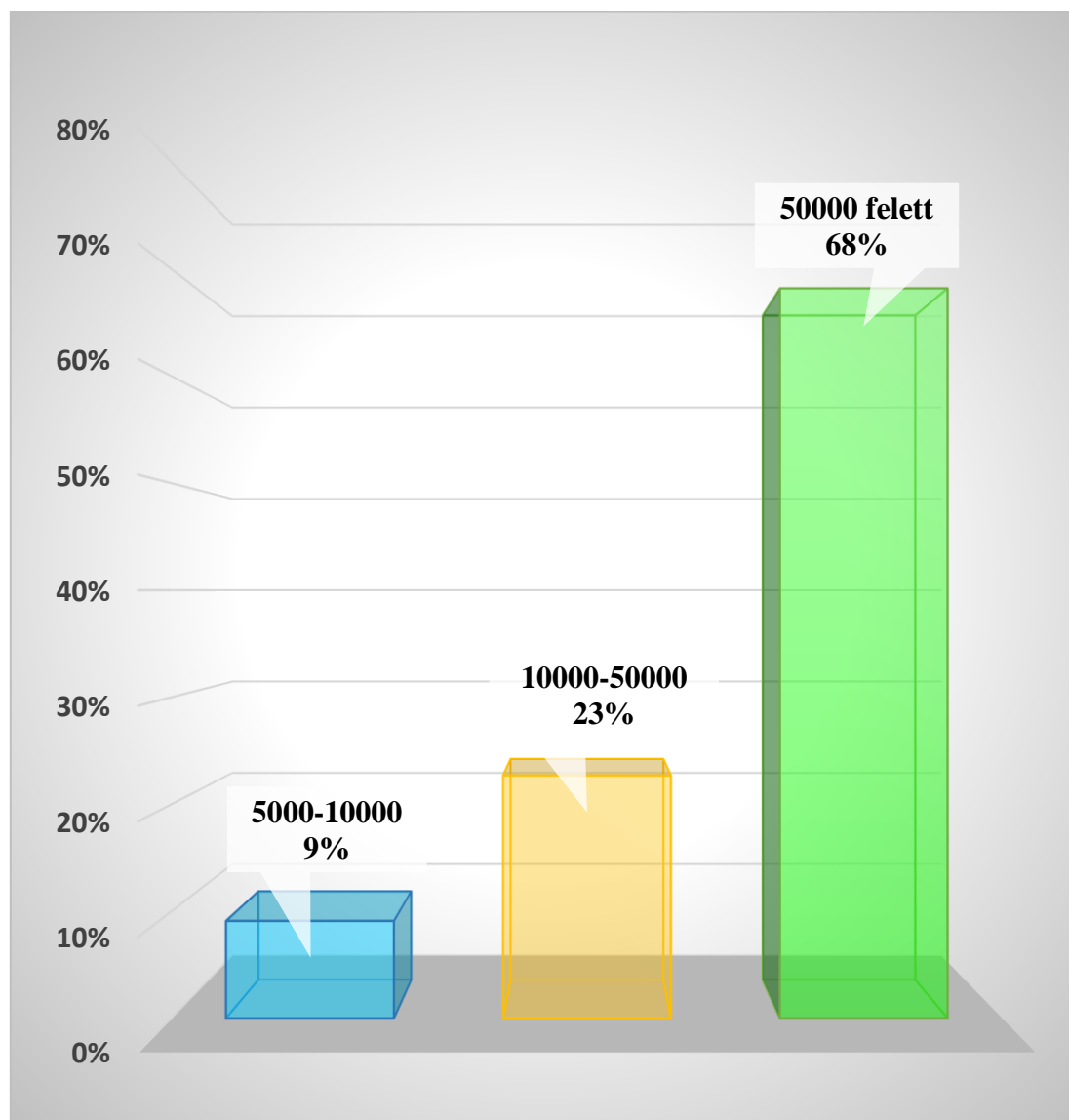
\$

4. ábra: A visszavonult magyar versenyzőnők megnyert pénzdíjai amerikai dollárban, százalékos megoszlásban, pályafutásuk alatt

Forrás: saját szerkesztés

Az 5. ábrán a ma aktívan játszó teniszezőnők válaszaiból kiderül, hogy 68% azt tervezi, hogy a leendő pénzdíjaik összege meg fogja haladni az 50 ezer dollárt pályafutásuk végén. Ez közel 20%-os különbség pluszban a visszavonultakhoz képest. Sőt 23%-a a megkérdezetteknek 10-50 ezer dollár közötti összeggel lenne elégedett pályafutása végén.

Látható, hogy az évek során a pénzdíjakon keresztül elérhető anyagi javak szerepe nagyban megváltozott. Az elmúlt évtizedekben a pénzdíjas versenyeken nyerhető összegek a többszörösére emelkedtek. A visszavonultakhoz képest a mai aktív teniszezők sokkal messzebbre tekintenek pénzügyi helyzetüket illetően.

\$

5. ábra: Az aktív magyar teniszezők pénzdíjakkal kapcsolatos elvárásai amerikai dollárban

százalékos megoszlásban előttük álló pályafutásuk során

Forrás: saját szerkesztés

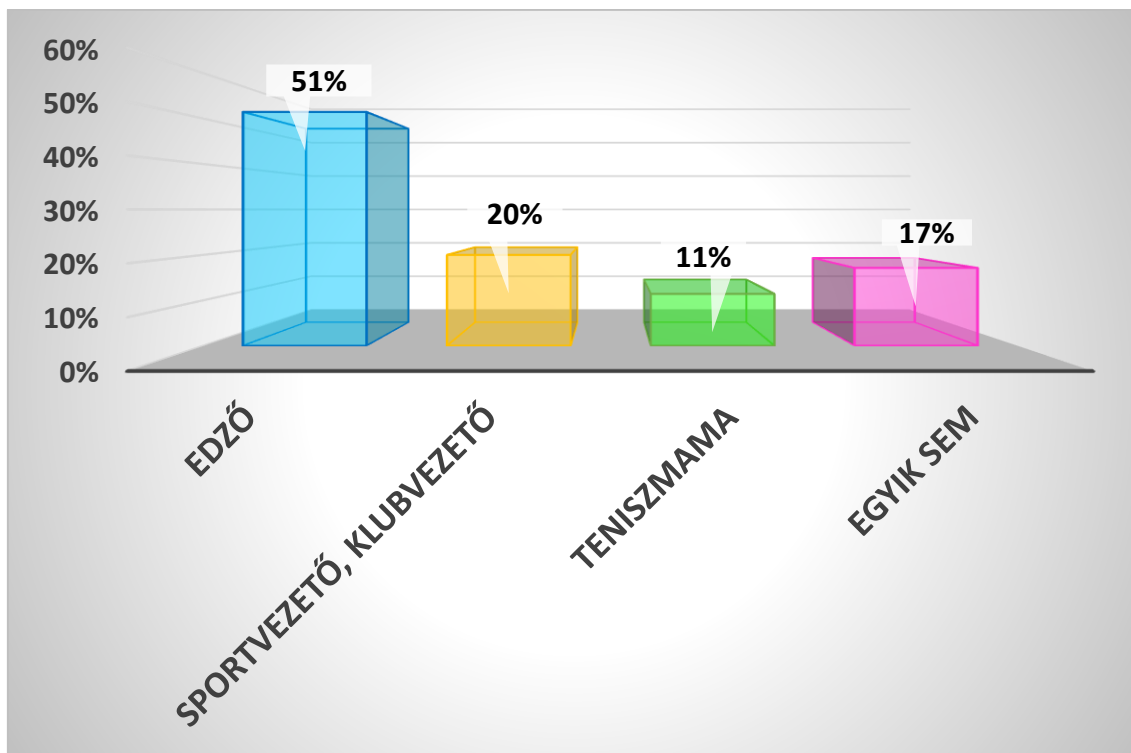
V.1.2. Sikeresség

A 25 egykori kiváló magyar teniszezőből 19 elégedett karrierjével, csak 6-an válszoltak nemmel, 22-nek megérte a befektetett munka, energia, edzés, idő és pénz. Ez egy nagyon jó arány, ami azt jelenti, hogy pályafutásuk alatt olyan élményeket szereztek, olyan tulajdonságokra tanította meg őket a tenisz, ami egész életükre kihatással volt és van. Sőt, ha ma lennének gyerekek és ma mennének le először a pályára, 23-man végigcsinálnák ugyanezt, igaz, egyesek kisebb változtatásokkal. Két nagyon határozott és konzekvens választ kaptam: akinek nem érte meg, és nem csinálná újra. Itt valószínűleg valamilyen sérülésről vagy családi problémáról lehet szó.

A 22 ma is aktívan játszó teniszező válaszából kiderül, hogy 16-an elégedettek eddigi karrierjükkel, 6-an nem. 20-an választották, hogy az eddigi évek befektetett munkája, energiája, pénze megérte a sok fáradságot. 2 játékos nem biztos benne, talán mással kellett volna töltenie az időt. 21-en még egyszer belevágnának a teniszkarrier építésbe, ha ma lennének gyerekek.

V.1.3. Karrier utáni tevékenység

A 6. ábráról leolvasható, hogy a visszavonultak közül 19-en közel maradtak a sportághoz, és manapság is jelentős szerepet tölt be életükben a tenisz. 11-en edzősködnének, tehát átadják tapasztalataikat a jövő nemzedékének. 4-en valamilyen teniszkлубot vezetnek, ketten saját klubjukban órákat is adnak, és edzéseket is vezetnek. Két volt játékos van, aki mindhárom kategóriában tevékenykedik, tehát az előzőekhez képest még „teniszmamák” is, azaz saját gyereküket segítik az előttük álló teniszfeladatok megoldásában. Egyikőjük még aktívan versenyez egy külföldi csapatbajnokság szenior kategóriájában. Sőt az egyik játékos a saját lányának edzője.

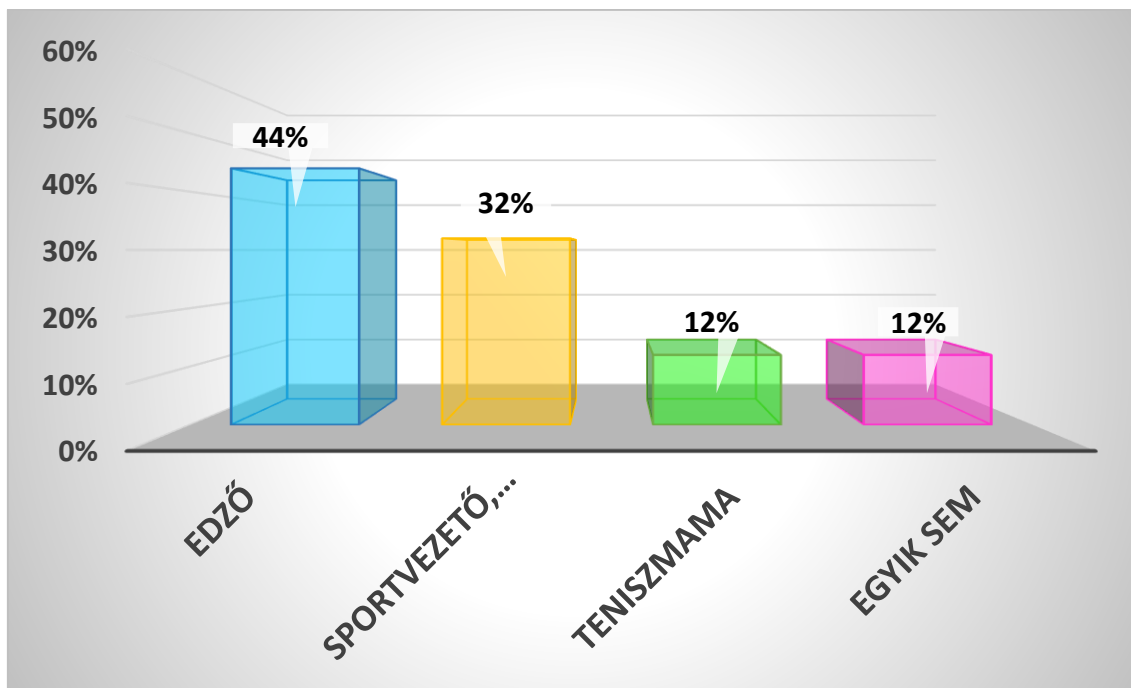

Tevékenység

6. ábra: A visszavonult versenyzőnők karrier utáni tevékenysége, százalékos kimutatásban

Forrás: saját szerkesztés

A 7. ábra mutatja, hogy a ma is aktívan játszó teniszezőnők legszerteágazóbb válaszai a visszavonulásuk utáni elképzeléseikre érkeztek. 8-an edzősködnének, 7-en valamilyen menedzseri pozíciót képzelnek el, akár sport- vagy klubvezetőként, 1 hölgy biztos teniszmama lesz. 3-an válaszolták, hogy edző–menedzser–teniszmama szerepkört is el tudnának képzelni egyszerre. 3-an nem a tenisz körül képzelik el a civil életüket.

Tevékenység

7. ábra: A ma is aktívan játszó magyar teniszezők karrier utáni tervezett tevékenysége, százalékos kimutatásban

Forrás: Saját szerkesztés

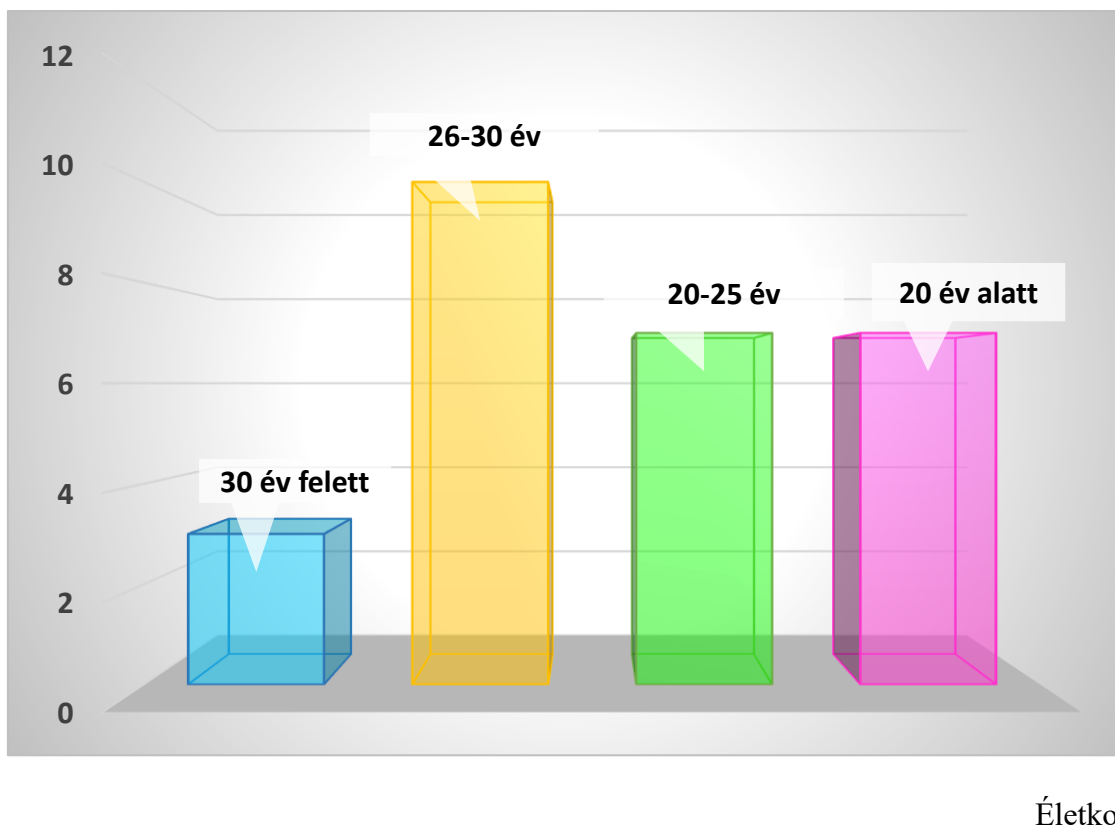
Az összehasonlítás egyértelműen bizonyítja, hogy régen elégedettebbek voltak a versenyzők, míg a mai aspirációk magasabbra törnek. A gyerekkortól számítva elkezdett egész teniszkarrierrel való elégedettség a visszavonultak és a mai aktívak szubjektív megítélésében is egyértelmű. Ugyanakkor az elégedettség különböző összetevői nincsenek teljesen szinkronban. A megkérdezett játékosok ugyan elégedettek életpályájukkal, de a gyerekeiknek már nem mindnyájan javasolnák ugyanezt.

V.1.4. Pályafutással járó kihívások

A 8. ábra eredményei azt mutatják, hogy a felmérés alapján a visszavonult játékosok 15,5 éves korukban játszották első nemzetközi profi versenyüket, átlagban közel 7 és fél évig versenyeztek, és kicsit több mint 23 évesen már befejezték a profi pályafutásukat.

Az ő esetükben legtöbbször a korai pályaelhagyás indoka olyan lehetőségek elfogadása volt, amely segítette tanulmányaikat, elsősorban amerikai egyetemeken. A játéktudás, amivel már 18 évesen rendelkeztek, megfelelt a követelményeknek ahhoz, hogy több éves tanulmányi és sportösztöndíjat kapjanak. Közülük többen családot is alapítottak ott, és le is telepedtek.

Játékosok száma

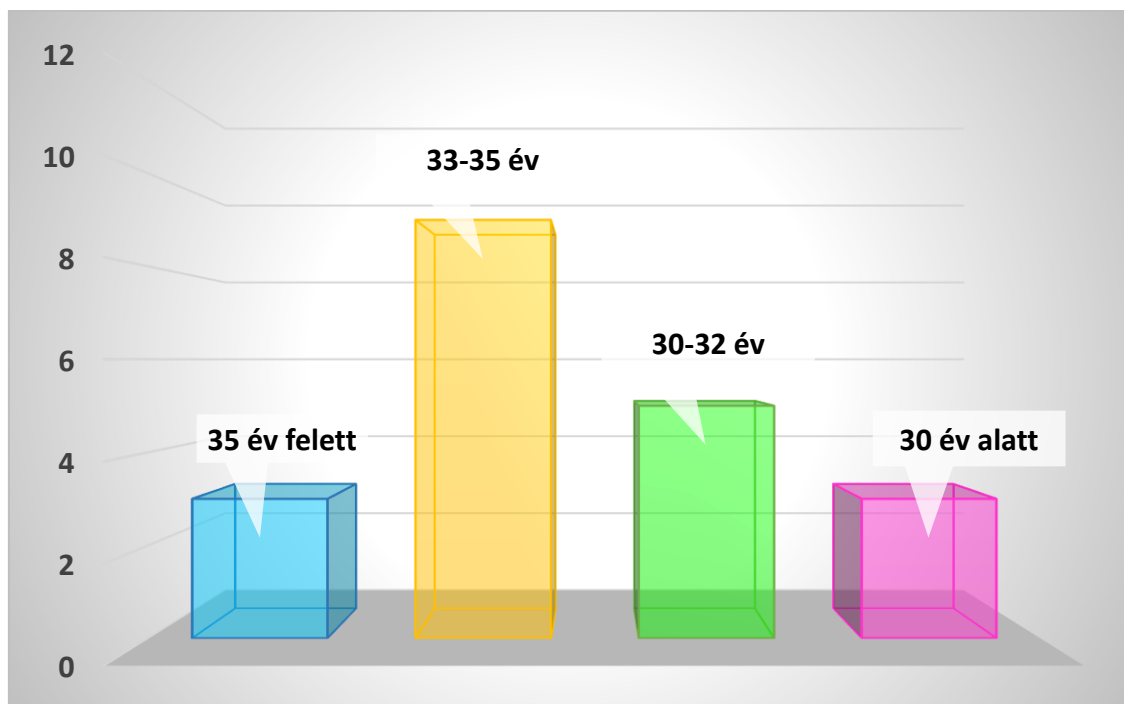
8. ábra: A visszavonult magyar játékosok életkor szerinti profi versenyzői pályaelhagyása

Forrás: saját szerkesztés

A felmérésbe bevont, ma is aktívan játszó elit magyar női teniszezők ($n_2=22$) többségükben már a 2000-es években születtek.

A 9. ábra mutatói szerint az aktív játékosok átlagban ugyanannyi évesen (15,5) játszották le első profi versenyüket, mint a visszavonultak (15,4). A mai versenyzők a felmérés alapján azt tervezik, hogy majdnem 13 évig fognak játszani nemzetközi hivatásos tornákon, és átlagban legalább 32 éves korukig szeretnék teniszezni, ami 9 évvel hosszabb, mint a visszavonultak esetében.

Játékosok száma

Életkor

9. ábra: Aktív magyar játékosok tervezett profi életútja

Forrás: saját szerkesztés

V.1.5. Magyar tenisz napjainkban

A 2000-es évekhez közeledve Magyarországon kialakult az a vállalkozói réteg, amely nemzetközi, pénzdíjas teniszversenyeket szervezett és rendezett Magyarországon, ezzel játéklehetőséget adva a versenyzőknek. A közelmúlttól napjainkig a mai generáció versenyképessége megsokszorozódott a nemzetközi mezőnyel szemben. Feltételeik sokkal jobbak a maguk elé tűzött célok eléréséhez. Megszűnt a papíralapú kommunikáció, a versenyekre a játékosokat e-mailben nevezik, egy gombnyomással. Az összes, tornákkal kapcsolatos információt megtalálják az interneten. A mérkőzéseket követni lehet élőben a közösségi médián keresztül. A Magyarországon is fogható sportcsatornák kínálata minden igényt kielégít. A mai gyerekek folyamatosan, élőben láthatják kedvenceik mérkőzéseit. A meccsek statisztikái elérhetőek abban a pillanatban, amelyben az események megtörténnek. A globalizáció és az elérhető olcsó repülőjegyek jóvoltából a ranglistán egyre feljebb kerülő versenyzők eljutnak a világ minden tájára, hogy gyarapíthassák világranglista pontjaikat. A győztes mérkőzések befejezése után pedig a zsebükből előhúzott okostelefon segítségével, az alkalmazásoknak köszönhetően ingyen tudják szeretteikkel közölni a jó hírt. (Kincses és mtsai 2021c).

A magyar hivatásos versenysport stratégiai ágazattá nyilvánítása óta alapjaiban változtak meg a finanszírozási feltételek. Bár a tenisz nem tartozik a látványsportok közé, kiemelt támogatásban részesül. A közvetlen és közvetett forrásokból lehet új programokat indítani, infrastruktúrát fejleszteni, a versenyzési lehetőségeket bővíteni. (Kassay 2020). 2017-ben a Magyar Tenisz Szövetség közel 4 milliárd forintból gazdálkodott, nyolcszor többől, mint 2014-ben. ATP és WTA tornát rendezett Magyarországon, 30%-ra leszorítva az állami támogatást. Az MTSZ-nek 263 tagszervezete van, a Budapest–vidék aránya 35-65%. A kiemelt sportágfejlesztési program keretében, a Szövetség saját forrásából és egyéb szponzori bevételekből, évi 0,5-1 millió forint támogatást tud biztosítani a játékosoknak, a WTA és ATP világranglistán legjobb helyezéseket elért női és férfi teniszezőknek ennél az összegnél jóval többet. Ezen felül a Davis Kupában (férfi csapatverseny), valamint a Federation Kupában (női csapatverseny) aratott győzelmeik viszonylatában a résztvevők még bónusz juttatásokban is részesülnek. (Milliárdok a magyar teniszben 2017).

A fenti adatokból leszűrhető, hogy a mai magyar női és férfi teniszezők összehasonlíthatatlanul jobb anyagi és tárgyi feltételek között tudják felvenni a versenyt elődeikhez képest. A mai generációnak minden lehetőség adott, hogy tehetségét kibontakoztatva, sok örömet tudjon okozni saját magának és a neki szurkoló teniszrajongóknak.

V.2. Posztszocialista országok elit női teniszezői

A 15. táblázat alapján a posztszocialista országok elit női teniszezői átlagban több mint 6 éves korukban mentek le először a pályára. Közel 11 órát tréningeztek átlagban hetente, és több mint 14 versenyen álltak rajthoz évente. 20-an vezettek valamikor utánpótlásranglistát, és országukban előkelő helyet foglaltak el a felnőttek között is. Kicsivel több, mint 15 évesen játszották első pénzdíjas nemzetközi versenyüket, és több mint 12 évig tervezik, hogy a profik között versenyeznek. A jelenlegi egyéni és páros világranglistáik szerteágazóak, de célkitűzéseik messzire nyúlnak. Egyéniben a legjobb 50-ben, párosban a legjobb 80-nal lennének elégedettek a jövőre nézve, amit 4 földrész 18 országában szeretnének elérni.

15. táblázat: A posztszocialista országok teniszezőnői válaszai és statisztikai értékei

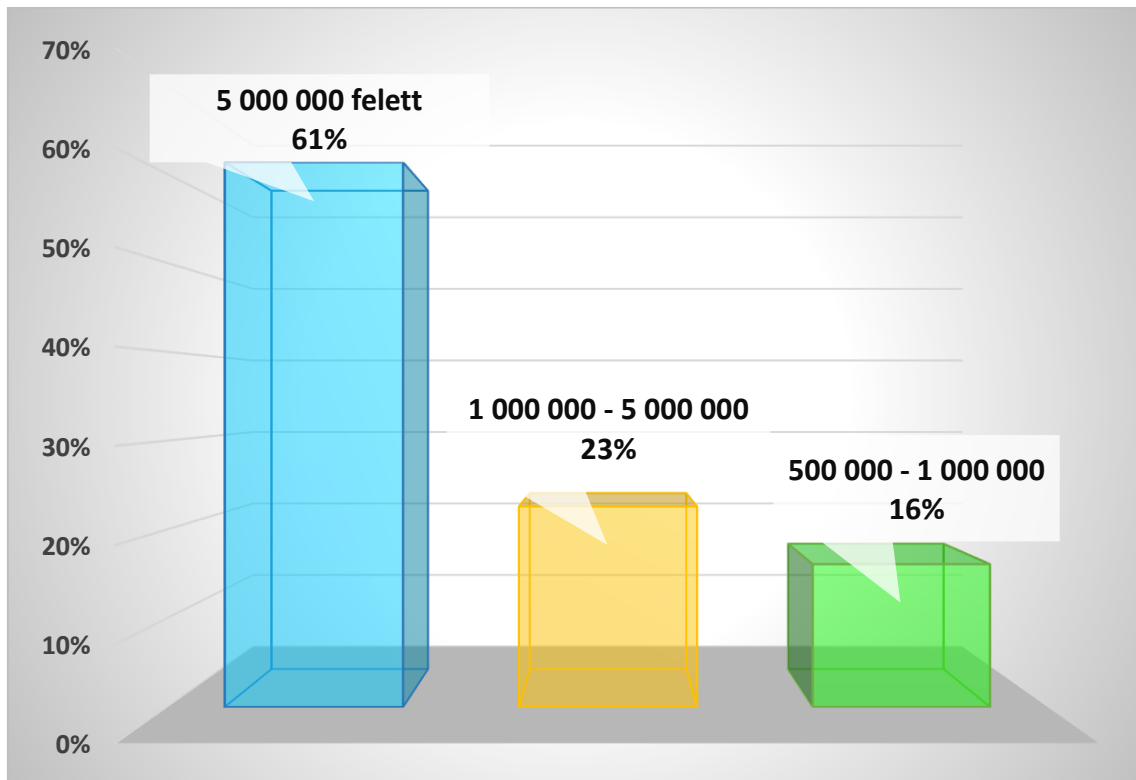
Forrás: saját szerkesztés

Sor-szám	Kezdés / év	Óra/hét	Verseny / év	Után-pótlás	Felnőtt	Profi/éves	Év/profi	Világ/egyéni	Világ/páros	Terv/egyéni	Terv/páros	Ország	Föld-rész	Dollár	Éves/vége	Elégedett	Meg-érte	Újra-menne	Közel/sport	Ha igen, mi
1.	8	10	10	1	8	15	20	151	357	10	100	20	4	5 M	35	Igen	Is-is	Igen	Igen	Edző, Sport+Klub
2.	6	10	10	1	16	14	10	260	260	1	50	20	3	5 M	29	Is-is	Igen	Igen	Igen	Edző, Sport+Klub
3.	5	7	12	1	7	17	13	604	0	5	10	20	4	5 M	32	Is-is	Igen	Igen	Igen	Sport+Klub
4.	6	10	15	1	11	17	15	119	398	100	500	20	3	2,5 M	35	Nem	Igen	Igen	Igen	Sport+Klub
5.	4	9	15	1	1	16	10	22	34	10	20	20	3	5 M	29	Igen	Igen	Igen	Igen	Sport+Klub
6.	4	14	20	2	5	14	5	473	729	50	200	10	3	750 e	23	Igen	Igen	Igen	Igen	Sport+Klub
7.	10	6	25	1	1	17	10	10	32	6	20	20	4	5 M	28	Igen	Igen	Igen	Igen	Teniszmama
8.	5	12	15	2	8	17	15	263	281	150	200	20	5	2,5 M	34	Nem	Igen	Igen	Igen	Edző
9.	8	12	16	3	2	15	13	37	234	20	50	20	5	5 M	27	Igen	Is-is	Igen	Igen	Edző
10.	7	30	12	1	2	15	15	89	39	30	20	20	4	5 M	30	Nem	Igen	Igen	Igen	Edző
11.	9	10	15	1	5	14	10	394	208	7	7	20	5	2,5 M	35	Is-is	Igen	Nem	Igen	Mindhárom
12.	6	12	12	1	3	15	15	457	437	10	20	20	4	5 M	30	Is-is	Is-is	Nem	Igen	Edző, Sport+Klub
13.	5	6	15	5	32	14	15	167	114	1	10	20	5	5 M	35	Igen	Igen	Igen	Igen	Teniszmama
14.	6	15	12	1	10	14	15	335	221	1	1	15	4	750 e	30	Nem	Igen	Igen	Igen	Sport+Klub
15.	4	7	8	1	0	16	10	218	265	10	50	15	3	5 M	35	Igen	Igen	Igen	Igen	Teniszmama
16.	7	24	20	1	10	16	10	613	40	40	1	20	4	750 e	27	Nem	Nem	Nem	Igen	Teniszmama
17.	5	12	10	1	0	16	15	443	354	1	1	20	5	5 M	35	Is-is	Igen	Igen	Nem	Egyik sem
18.	7	8	9	1	20	15	10	546	134	1	10	20	4	5 M	30	Igen	Igen	Igen	Igen	Edző
19.	6	8	10	1	0	15	15	214	284	1	100	20	4	5 M	30	Igen	Igen	Igen	Igen	Edző
20.	4	20	25	10	20	17	15	90	100	1	50	20	5	5 M	35	Igen	Nem	Igen	Nem	Egyik sem
21.	5	10	15	2	12	17	13	552	600	50	10	20	4	5 M	34	Igen	Igen	Igen	Igen	Teniszmama
22.	7	8	20	1	10	15	15	127	319	20	10	20	4	2,5 M	33	Igen	Igen	Igen	Igen	Sport+Klub
23.	6	7,5	20	1	1	16	5	55	96	10	5	20	5	5 M	33	Nem	Igen	Igen	Igen	Teniszmama
24.	4	6	6	16	40	15	15	236	285	1	1	15	3	5 M	30	Igen	Is-is	Igen	Igen	Teniszmama
25.	7	8	12	3	14	14	15	416	695	100	150	15	4	5 M	35	Igen	Igen	Igen	Nem	Egyik sem
26.	5	10	15	1	1	17	15	170	116	50	50	15	4	5 M	32	Igen	Igen	Igen	Igen	Edző
27.	6	14	22	1	9	15	15	89	41	20	5	20	4	5 M	35	Nem	Igen	Igen	Nem	Egyik sem
28.	4	13	20	2	25	14	15	308	185	20	10	20	5	5 M	34	Nem	Igen	Igen	Nem	Egyik sem
29.	6	5	15	2	6	14	12	218	161	100	100	20	4	2,5 M	30	Is-is	Nem	Igen	Igen	Edző, Sport+Klub
30.	10	4	4	1	1	15	5	183	130	100	60	20	4	750 e	35	Is-is	Igen	Igen	Igen	Mindhárom
31.	8	10	10	6	24	16	5	649	354	500	700	10	3	750 e	25	Igen	Igen	Nem	Nem	Egyik sem
Átlag	6,13	10,89	14,35	2,35	9,81	15,39	12,45			46,00	81,32	18,55	4,03	3,91 M	31,61					
Szórás	1,68	5,40	5,14	3,13	9,88	1,10	3,68			91,43	148,75	2,89	0,69	1,65 M	3,32					

A 10. ábráról leolvasható, hogy a 31 volt posztszocialista országbeli elit teniszezőnő 61%-a reméli, hogy pályafutásuk végére a nyert pénzdíjaik összege meghaladja az 5 millió amerikai dollárt. Kisebb százalékuk megelégedne az 1–5 millió dolláros keresettel is, míg 16% az, akik a legalacsonyabb kategóriában találhatóak. Az elmúlt évtizedekben folyamatosan emelkedtek a versenyeken nyerhető pénzdíjak. A mai játékosok az elődök nyereményeinek többszörösét mondhatják magukénak, még akkor is, ha nem tartoznak kifejezetten a top-játékosok közé. Ezért a mai posztszocialista játékosok, pénzügyi helyzetüket illetően, sokkal bizakodóbban tekinthetnek a jövőbe, mint elődeik.

A 31 ma is aktívan játszó, volt posztszocialista országbeli teniszezőnő válaszaiból kiderül, hogy 16-an elégedettek eddigi karrierjükkel, és csak 8-an válaszoltak nemmel. 7 versenyzőben kételyek vannak az eddigi eredményeket illetően, többet reméltek eddig,

de úgy látszik, céljaik előre mutatóak. Ezért adták ők az is-is választ erre a kérdésre. A játékosok közül 24-en voksoltak igennel, miszerint a gyerekkoruk óta befektetett energia, edzésidő, sok utazás és pénz megérte a rengeteg fáradozást. 3-an nem értenek egyet ezzel az állítással, véleményük szerint talán mással kellett volna foglalkozniuk. Nagyon nagy százalékban, azaz 27-en, ha ma lennének gyerekek, ismét elkezdenék teniszkariyerjük felépítését.

\$

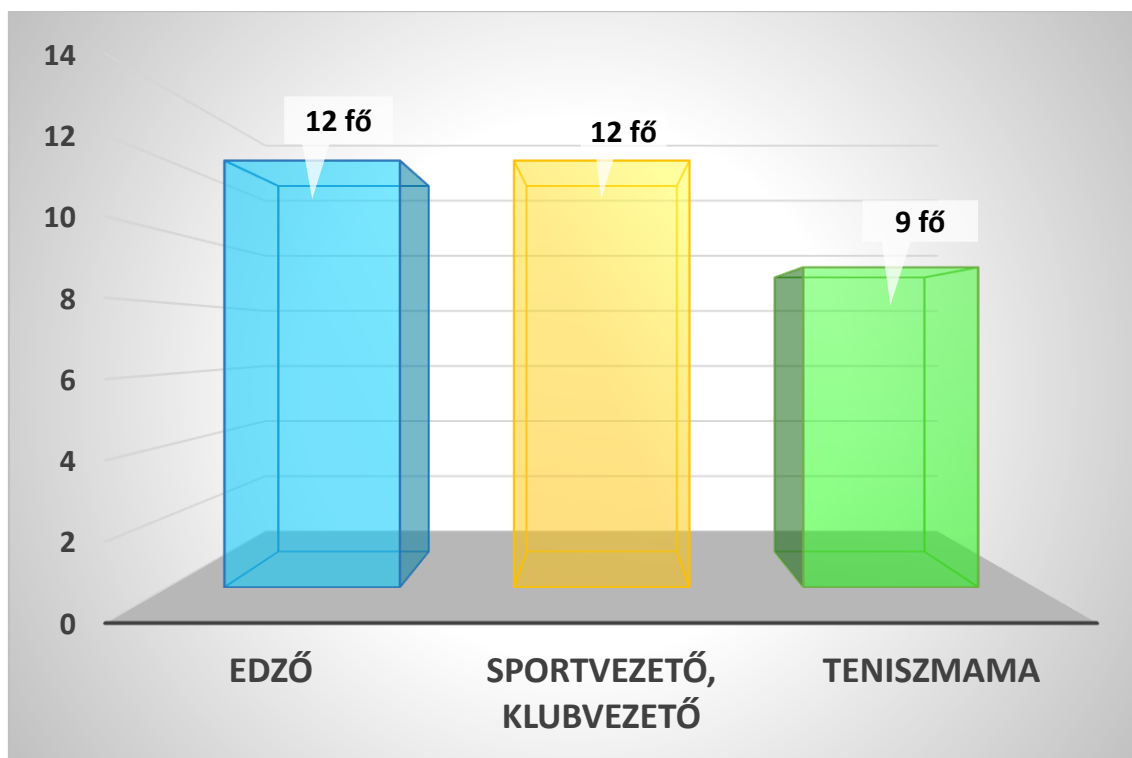
10. ábra: A posztszocialista országok teniszezőnői pénzdíjjakkal kapcsolatos elvárásai amerikai dollárban, százalékos megoszlásban előttük álló pályafutásuk során

Forrás: saját szerkesztés

A volt szocialista országok elit női teniszjátékosai eltérő módon vélekednek pályafutásuk befejezését illetően, ezt láthatjuk a 11. ábrán. 6-an az edzői pályát választanék, szintén 6-an valamilyen sportcentrumot, vagy klubot vezetnének. 7-en leginkább saját gyerekeiket segítenék, átadva saját tapasztalataikat teniszmamaként. 4-en gondolják úgy, hogy életükben össze tudnák egyeztetni az edzői és a menedzseri funkciót is. 2-en a legbátrabbak, akik mindhárom szerepkörben képesek lennének sikereket elérni jövőbeni

civil életükben. A teniszezőnők elégedettsége, gyerekkoruktól kezdve napjainkig, szubjektív megítélésükben teljesen egyértelmű.

Játékosok száma

Tevékenység

11. ábra: A posztszocialista országok teniszezőnői karrier utáni tervezett tevékenysége

Forrás: saját szerkesztés

V.3. OECD országok legjobb női játékosai

A fent leírtaknak megfelelően, a vizsgálat első lépése három keresztmetszeti elemzés elkészítése volt a 2000-ik, a 2010-ik és a 2020-ik év WTA ranglistán szereplő első 100 sportoló esetében, azzal a céllal, hogy előzetesen feltárássra kerülhessenek azok a változók, amelyeket a későbbi longitudinális elemzésben magyarázóváltozóknak érdemes tekinteni, illetve azért, hogy az egyes változók magyarázóerejének időbeli alakulása feltárható legyen. Ezen elemzések során, a három fent leírt eredményváltozó mindegyikét egy-egy egyszerű, kétváltozós lineáris regressziós modellel magyarázva, a

fünt bemutatott magyarázóváltozók legutóbbi 10 évre számított átlagos értéke segítségével, a 16. táblázatban összefoglalt eredmények adódtak.

16. táblázat: A 2000.-es, a 2010.-es és a 2020.-as évek WTA rangsorán szereplő első száz versenyző eredményességét mérő mutatószámok és a versenyző országának makrogazdasági mutatói közötti keresztmetszeti regressziós elemzések eredményei

Forrás: saját szerkesztés

Magyarázóváltozó		WTA 2000			WTA 2010			WTA 2020		
		Eredményváltozó			Eredményváltozó			Eredményváltozó		
		Pontszám	Összpénzdíj	Pénz/meccs	Pontszám	Összpénzdíj	Pénz/meccs	Pontszám	Összpénzdíj	Pénz/meccs
GDP arányos államadósság (GDP %)	r	0,0475	0,0613	0,0617	0,1892	0,1182	0,0118	0,0605	0,1663	0,2330
	p-érték	0,7051	0,6247	0,6229	0,2242	0,4503	0,9402	0,6827	0,2586	0,1110
Társadalombiztosítás által lefedett népesség aránya	r	n.a	n.a	n.a	0,0322	0,0851	0,1611	0,0323	0,0163	0,0121
	p-érték	n.a	n.a	n.a	0,8459	0,6063	0,3273	0,8584	0,9284	0,9469
Folyó fizetési mérleg egyenlege a GDP százalékában (GDP %)	r	0,1515	0,1485	0,0827	0,0550	0,0392	0,0156	0,0316	0,1107	0,0649
	p-érték	0,1541	0,1624	0,4383	0,5868	0,6989	0,8773	0,7564	0,2753	0,5236
Kormányzati kiadások az alapfokú oktatásra (teljes kormányzati kiadások %-ában)	r	0,1766	0,1790	0,1862	0,0174	0,0374	0,0991	0,0947	0,0397	0,1378
	p-érték	0,2104	0,2041	0,1863	0,8942	0,7750	0,4473	0,3945	0,7216	0,2140
Kormányzati kiadások az oktatási szektorban (teljes kormányzati kiadások %-ában)	r	0,1706	0,1706	0,1862	0,2730	0,2941	0,3200	0,0609	0,1039	0,1687
	p-érték	0,2130	0,2130	0,1735	0,0266**	0,0165**	0,0088***	0,5665	0,3272	0,1098
GDP arányos kormányzati egészségügyi kiadások (GDP %)	r	0,2979	0,2915	0,3298	0,0480	0,1412	0,2096	0,0056	0,0745	0,1023
	p-érték	0,0032***	0,0040***	0,0010***	0,6350	0,1611	0,0363**	0,9558	0,4636	0,3136
Egy főre jutó egészségügyi kiadások vásárlóerő-paritás alapon (\$)	r	0,3015	0,3040	0,3278	0,0403	0,1370	0,2069	0,0108	0,0691	0,1010
	p-érték	0,0028***	0,0026***	0,0011***	0,6904	0,1739	0,0389**	0,9155	0,4967	0,3198
A 15 évesnél idősebb korosztály foglalkoztatottsági rátája (%)	r	0,1414	0,1553	0,1297	0,0026	0,0138	0,0461	0,1065	0,0575	0,0805
	p-érték	0,1673	0,1288	0,2056	0,9799	0,8920	0,6488	0,2940	0,5722	0,4281
Foglalkoztatottsági ráta a 15-24 éves korosztályban (%)	r	0,1502	0,1755	0,1349	0,0453	0,0604	0,0655	0,1933	0,1342	0,1378
	p-érték	0,1419	0,0855*	0,1876	0,6545	0,5502	0,5174	0,0552*	0,1854	0,1738
GDP arányos kormányzati kiadások (GDP %)	r	-0,2408	-0,2325	-0,1802	0,0045	0,0524	0,1087	0,1097	-0,1996	0,1636
	p-érték	0,0230	0,0283	0,0910	0,9667	0,6278	0,3136	0,3034	0,0593	0,1234
GDP arányos export	r	0,1610	0,1518	-0,1871	0,0059	0,0388	0,0751	0,0457	0,0548	0,0843
	p-érték	0,1096	0,1317	0,0623	0,9534	0,7013	0,4577	0,6532	0,5900	0,4065
Egy főre jutó, külföldi forrásból finanszírozott egészségügyi kiadások vásárlóerő-paritás alapján (\$)	r	n.a	n.a	n.a	0,1066	0,0606	0,0276	0,0104	0,0247	0,0083
	p-érték	n.a	n.a	n.a	0,2912	0,5492	0,7855	0,9189	0,8085	0,9347
Egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritás alapon (\$)	r	0,2660	0,2616	0,3066	0,0534	0,1362	0,2510	0,0920	0,0284	0,0264
	p-érték	0,0075***	0,0086***	0,0019***	0,5976	0,1768	0,0118**	0,3649	0,7802	0,7953
GDP, vásárlóerő-paritás alapon (\$)	r	0,2435	0,2504	0,2539	0,0174	0,0925	0,1274	0,0498	0,0793	0,1080
	p-érték	0,0152**	0,0124**	0,0112**	0,8637	0,3600	0,2067	0,6246	0,4351	0,2874

GINI index	r	0,1149	0,0835	0,0623	0,0643	0,0907	0,1457	0,1423	0,0410	0,0220
	p-érték	0,2982	0,4500	0,5737	0,5315	0,3772	0,1545	0,1601	0,6868	0,8288
Infláció	r	0,1188	0,1062	0,1002	0,1052	0,0654	0,0300	0,0899	0,0461	0,0075
	p-érték	0,2489	0,3031	0,3312	0,3026	0,5222	0,7690	0,3787	0,6522	0,9419
Pénzügyi és biztosítási szolgáltatások aránya a teljes szolgáltatászektorban (%)	r	0,1510	0,1597	0,0956	0,0879	0,0357	0,0331	0,0010	0,0259	0,0353
	p-érték	0,1554	0,1327	0,3701	0,3969	0,7314	0,7498	0,9923	0,7992	0,7285
Születéskor várható élettartam	r	0,0857	0,1070	0,1189	0,0606	0,0299	0,0216	0,0484	0,0960	0,1306
	p-érték	0,3965	0,2895	0,2387	0,5490	0,7676	0,8307	0,6344	0,3447	0,1974
HDI	r	0,2067	0,2164	0,2353	0,0285	0,0795	0,0851	0,0930	0,1183	0,1550
	p-érték	0,0401**	0,0315**	0,0190**	0,7787	0,4316	0,3997	0,3600	0,2434	0,1254

A 16. táblázat a 2000.-es, a 2010.-es és a 2020.-as években a WTA rangsorán szereplő 100 legjobb versenyző adott évi pontszámának, az adott évben egyéniben nyert összpénzdíjának, illetve az egy meccsre jutó pénznereménynek mint eredményváltozónak és a versenyző országának makrogazdasági mutatóinak utolsó 10 éves átlaga közötti lineáris korrelációs együtthatókat, illetve azok szignifikanciavizsgálata során kapott p –értékeket mutatja. A *-al jelölt változók között 10%-os, a **-al jelöltek között 5%-os, a ***-al jelöltek közötti 1% szignifikancia szinten van kapcsolat; a dőlttel szedett változópárok között negatív irányú kapcsolat van.

Meg kell jegyezni, hogy mivel egyes országokra nem áll rendelkezésre adat, ezért a tényleges adathalmaz nem minden esetben tartalmazza mind a 100, a WTA rangsorban szereplő versenyző adatait; a legtöbb esetben 80–90 olyan versenyző volt, akinek az adott évi teljesítménye becsülhető volt a megfelelő ország makrogazdasági mutatói segítségével. A 16. táblázatban közölt eredményeket áttekintve, levonható az a következtetés, hogy az egyes makrogazdasági mutatók magyarázóereje 2000-ről 2020-ra jelentősen – inszignifikáns mértékűre – csökkent. Míg 2000-ben 8 magyarázóváltozó magyarázta legalább 1 eredményváltozó értékének alakulását, illetve ezek közül három olyan is volt, amely mindhárom eredményváltozó alakulását 1%-os szignifikancia szinten is magyarázta, addig 2020-ban mindössze két és csak 10%-on szignifikáns magyarázóváltozó található az adathalmazban. Érdekes, hogy a kormányzati kiadások és a sportolók sikerességét mérő eredményváltozók közötti negatív irányú sztochasztikus kapcsolat áll fent: azaz, a magasabb kormányzati kiadások – és az ebből fakadó feltehetőleg magasabb életszínvonal – rosszabb sporteredményekre vezet. A korrelációs

együtthatók értékei alapján úgy tűnik, hogy a legtöbb makrogazdasági mutató kevesebb mint 10%-át magyarázza az ország versenyzői sikerességének ingadozását.

Ezek az eredmények jól támasztják alá azokat a hipotéziseimet, amelyeket posztkommunista országok sportolóinak sikerességére vonatkozó munkámban kaptunk.

A volt szocialista országok kimagasló teljesítményt nyújtó női teniszezőinek vizsgálatában bebizonyosodott, hogy a pályafutásuk során megnyerhető pénzdíjak megalapozzák a teniszkarrierjük utáni életüket is. Ezért a versenyzés befejezése után is közel fognak maradni a sportághoz. A teniszt életpályájuknak tekintik. (Kincses és mtsai 2021a).

Minél kevésbé fejlett, gazdag, jólétben élő egy gazdaság annál komolyabb és inspirálóbb kitörési lehetőséget rejteget a sikeres sportolói karrier. Ennek elérése reményében, még rosszabb körülmények közt is, jelentős investíciót vállalva, mindent feladva képesek néhányan olyan teljesítmények felmutatására, amely nemzetközi karriert, valós kitörési lehetőséget jelent a relatív elszegényedett, kilátástalan körülmények közül. Jó illusztrálja eredményeimet a közép-kelet-európai blokk 1980-as, 1990-es évekbeli sikeressége a női teniszjátékosok között.

Érdekes eredmény azonban e tényezők magyarázó képességének gyengülése az időben, ami azt sugallja, hogy bár a fejlettségbeli differenciák nem szükségszerűen csökkennek, de az olló az utóbbi évtizedekben már nem szignifikánsan nyílt tovább, azaz valójában a fejlődő országokban is növekedés volt tapasztalható, ami mind társadalmi, mind gazdasági szempontból, a kilátástalanságból inkább szegényes, de elfogadható, akár élhető szintnek is nevezhetővé vált. Így nincs elegendő hajtóerő a kitörésre. A posztszocialista országok sikeressége még egy üzenettel szolgál jelen vizsgálataim tükrében: önmagában a gazdasági jólét hiánya nem elégséges a kitörés keresésének lavinaszerű megindulására, sőt valójában egy még épp elfogadható gazdasági színvonal elengedhetetlen, viszont fontosabb a „társadalmi jólét” és a szabadság hiánya. (Kincses és mtsai 2023).

Elemzésem második lépéseként panelregressziós számítást végeztem. Az előző modellben az első periódusban szignifikáns változókkal dolgoztam. Eredményeimet a következő, 17. táblázatban foglaltam össze.

17. táblázat: A 2005.-2018. évi időszakra elvégzett, az OECD országok versenyzőinek sikerességét mutató indikátorok és a versenyző országának makrogazdasági mutatói közötti panelregressziós elemzések eredményei

Forrás: saját szerkesztés

Magyarázóváltozó	Eredményváltozó								
	Normalizált pontszám			Összpénzdíj			Pénzdíj/meccs		
	Koefficiens	STD hiba	p-érték	Koefficiens	STD hiba	p-érték	Koefficiens	STD hiba	p-érték
EÜ. Kiadások	0,000	0,000	0,041**	619,647	91,410	0,000***	11,012	1,477	0,000***
Kormányzati kiadások	-0,001	0,002	0,733	-10493,329	13515,669	0,438	-145,706	217,242	0,502
GDP (vásárlóerő paritás)	0,000	0,000	0,150	-37,992	9,576	0,000***	-0,635	0,153	0,000***
HDI	1,575	0,739	0,033**	8745533,970	4328523,512	0,043**	144759,798	69712,465	0,038**
GINI	0,002	0,004	0,676	34382,086	24577,063	0,162	649,061	395,656	0,101
Foglalkoztatottsági ráta	-0,003	0,002	0,058*	-39014,576	9982,116	0,000***	-646,172	160,173	0,000***
Munkanélküliségi ráta	-0,006	0,004	0,142	-56740,086	24156,547	0,019**	-804,639	390,936	0,040**
Születéskor várható élettartam	-0,013	0,011	0,233	-139194,825	59060,689	0,018**	-2562,099	945,896	0,007***
Infláció	0,005	0,005	0,308	-67031,456	35504,481	0,059*	-1018,458	578,622	0,078*
GDP deflátor	-0,004	0,004	0,321	3969,665	28363,847	0,889	57,421	462,224	0,901
R²	0,166			0,308			0,355		

A 17. táblázat a 2005-2018. évek közötti időszakra az OECD országok versenyzőinek eredményességét mérő és az adott ország makrogazdasági mutatóinak alakulását leíró indikátorok közötti véletlenhatás-moddellel elvégzett panelregressziós elemzések eredményeit, illetve a kapott modellek determinációs együtthatóját mutatják. A *-al jelölt változók között 10%-os, a **-al jelöltek között 5%-os, a ***-al jelöltek közötti 1% szignifikancia szinten van kapcsolat.

Az eredmények alapján megállapítható, hogy az egy főre jutó egészségügyi kiadások vásárlóerő-paritás alapján, a HDI index és a 15 évesnél idősebb korosztály foglalkoztatottsági rátája, mint magyarázóváltozó, mindhárom eredményváltozó esetében szignifikáns. A legalacsonyabb R^2 érték az adott év normalizált pontszámához tartozó modellhez tartozik, így ezek alakulása magyarázható legkevésbé. Az adott évben nyert pénzdíj, illetve az egy meccsen nyert pénzdíj esetén a determinációs együttható értékei 30,84% és 35,45%. E modellek esetén a GDP, a születéskor várható élettartam, a foglalkoztatottsági és a munkanélküliségi ráta is szignifikáns magyarázóerővel, 10%-os

szignifikancia szinten pedig az inflációs ráta is elégséges magyarázóerővel bír. Érdekes, hogy amíg a keresztmetszeti elemzések során a kormányzati kiadások a 2000-dik évi rangsorban még szignifikáns magyarázóerővel bírt, addig a panelregresszióban ezen magyarázóváltozónak egyetlen esetben sincs elégséges magyarázóereje, ahogyan a – társadalmi egyenlőtlenségeket mérni hivatott – GINI index sem bír megfelelő magyarázóerővel. Utóbbi különösen azért érdekes, mert történelmileg a szegénységből, a társadalmi egyenlőtlenségből való kitörés kulcsa lehet a jó sporteredmények elérése, így feltehető, de a minta adatai alapján nem bizonyítható, hogy magasabb társadalmi egyenlőtlenségek jobb sporteredményekre vezetnek. Ugyanakkor, a GDP-vel való negatív sztochasztikus kapcsolat – bizonyos mértékig ugyan, de – alátámasztani látszik azt a hipotézist, hogy a szegényebb országok versenyzői jobb eredményeket érnek el. Az eredmények foglalkoztatottsági rátával való negatív irányú összefüggése szintén erősíteni látszik ama hipotézist, hogy a szegényebb (alacsonyabb foglalkoztatottsági rátával bíró) országok versenyzői eredményesebbekké válnak, mint a jobb módú (és így magasabb foglalkoztatottsági rátával bíró) országok versenyzői. Szintén ezt az elképzelést látszik alátámasztani a születéskor várható élettartam negatív regressziós együtthatója, amely szerint tehát, ha nő a születéskor várható élettartam, úgy csökken a sportágban elért sikeresség. A munkanélküliségi rátával való szintén negatív irányú sztochasztikus kapcsolat ennek ugyanakkor ellentmondani látszik: eszerint ugyanis a növekvő munkanélküliség csökkenti a sportsikereket.

Mindezek alapján tehát, az első lépésben levont következtetésem, amely szerint a „társadalmi jólét” hiánya legalább olyan fontos inspiráció e második elemzésem alapján – legalábbis egy dimenzióban, a GINI index alapján – megdőlni látszik. Ugyanakkor azt meg kell jegyeznem, hogy a GINI index módszertana a társadalmi egyenlőtlenségeket jóval inkább gazdasági mérőszámokból vezeti le. A GINI index azt méri, hogy az eloszlása az egyének vagy háztartások között egy gazdaságon belül mennyiben tér el a tökéletesen egyenlő eloszlástól. Mindez viszont a társadalmi jólét egyetlen dimenziója, ami nem tartalmazza a választás szabadságát, az egyes társadalmi osztályok közti átjárhatóságot, az egészségügyi és oktatási rendszerhez való hozzáférés lehetőségét. A szignifikánsnak bizonyuló változók érdekes módon viszont pont az ilyen jellegű tényezőket próbálják megragadni, így összességében ezek az eredmények tovább erősítik

azon meglátásomat, hogy a sikeresség kulcsa a társadalmi jólét hiánya volt az elmúlt évtizedekben.

Tekintve, hogy a korábbi keresztmetszeti elemzések alapján feltehető, hogy az egyes magyarázóváltozók magyarázóereje az idő előrehaladtával csökken – esetenként olyan mértékben, hogy azok inszignifikánssá válnak -, a 2005–2018 közötti 14 éves periódust két, 7 éves (2005–2011 és 2012–2018) periódusra osztva, a korábban bemutatott panelregressziós elemzéseket ismét elvégeztem, melynek eredményeit a következő 18. 19. 20. táblázatok közlik.

18. táblázat: A 2005.-2011, illetve a 2012-2018. évi időszakra elvégzett, az OECD országok versenyzőinek normalizált éves összpontszámának és a versenyző országának makrogazdasági mutatói közötti panelregressziós elemzések eredményei, illetve a két időszak becült regressziós együtthatójának különbségét vizsgáló próbastatisztika értékei

Normalizált pontszám	2005-2011			2012-2018			Reg. Együtthatók különbsége	
	Koefficiens	STD hiba	p-érték	Koefficiens	STD hiba	p-érték	z érték	p-érték
EÜ. Kiadások	0,000	0,000	0,069*	0,000	0,000	0,000***	-1,060	0,145
Kormányzati kiadások	-0,001	0,003	0,804	-0,003	0,003	0,442	0,387	0,349
GDP (vásárlóerő paritás)	0,000	0,000	0,101	0,000	0,000	0,007***	0,707	0,240
HDI	1,539	0,998	0,123	1,333	1,242	0,283	0,129	0,449
GINI	0,001	0,006	0,848	0,000	0,006	0,958	0,102	0,459
Foglalkoztatottsági ráta	-0,005	0,002	0,041**	-0,007	0,003	0,021**	0,459	0,323
Munkanélküliségi ráta	0,000	0,006	0,971	-0,015	0,006	0,010*	1,796	0,036**
Születéskor várható élettartam	-0,002	0,013	0,889	-0,015	0,015	0,333	0,643	0,260
Infláció	0,005	0,007	0,456	0,009	0,009	0,294	-0,377	0,353
GDP deflátor	-0,001	0,005	0,768	0,000	0,008	0,973	-0,184	0,427
R²	0,167			0,218				

A 18. táblázat a 2005-2011. és a 2012-2018. évek közötti időszakra az OECD országok versenyzőinek adott évben elért normalizált pontszámának és az adott ország makrogazdasági mutatóinak alakulását leíró indikátorok közötti véletlenhatás-moddal elvégzett panelregressziós elemzések, illetve a két becült regressziós együttható különbségének szignifikancia vizsgálatának eredményeit, valamint a kapott modellek determinációs együtthatóját mutatják. A *-al jelölt regressziós együtthatók 10%-os, a **-al jelöltek 5%-os, a ***-al jelöltek 1% szignifikancia szinten szignifikánsak.

19. táblázat: A 2005.-2011, illetve a 2012-2018. évi időszakra elvégzett, az OECD országok versenyzőinek összes éves pénznyereménye és a versenyző országának makrogazdasági mutatói közötti panelregressziós elemzések eredményei, illetve a két időszak becült regressziós együtthatójának különbségét vizsgáló próbastatisztika értékei

Összpénzdíj Magyarázóváltozó	2005-2011			2012-2018			Reg. Együtthatók különbsége	
	Koefficiens	STD hiba	p-érték	Koefficiens	STD hiba	p-érték	z érték	p-érték
EÜ. Kiadások	500,794	117,288	0,000***	717,892	174,710	0,000***	-1,032	0,151
Kormányzati kiadások	-1312,184	-1312,184	0,916	-23506,639	23322,835	0,314	0,950	0,171
GDP (vásárlóerő paritás)	-30,436	9,484	0,001***	-44,586	16,425	0,007***	0,746	0,228
HDI	4313477,879	4028059,106	0,284	10441370,784	8894220,622	0,240	-0,628	0,265
GINI	4363,876	23823,236	0,855	35843,635	41134,337	0,384	-0,662	0,254
Foglalkoztatottsági ráta	-24536,391	9368,778	0,009***	-51563,191	19590,931	0,008***	1,245	0,107
Munkanélküliségi ráta	-18518,184	28736,197	0,519	-65171,920	42369,515	0,124	0,911	0,181
Születéskor várható élettartam	-43225,764	52087,587	0,407	-187546,433	105752,173	0,076*	1,224	0,110
Infláció	-31827,803	35612,813	0,371	-68133,158	68842,887	0,322	0,468	0,320
GDP deflátor	13542,571	26085,104	0,604	14921,524	63152,320	0,813	-0,020	0,492
R²	0,202			0,344				

A 19. táblázat a 2005-2011. és a 2012-2018. évek közötti időszakra az OECD országok versenyzőinek adott évben nyert összesített pénzdíjak és az adott ország makrogazdasági mutatóinak alakulását leíró indikátorok közötti véletlenhatás-moddal elvégzett panelregressziós elemzések, illetve a két becült regressziós együttható különbségének szignifikancia vizsgálatának eredményeit, valamint a kapott modellek determinációs együtthatóját mutatják. A *-al jelölt regressziós együtthatók 10%-os, a **-al jelöltek 5%-os, a ***-al jelöltek 1% szignifikancia szinten szignifikánsak.

20. táblázat: A 2005.-2011, illetve a 2012-2018. évi időszakra elvégzett, az OECD országok az egy meccsre eső pénznyereményének és a versenyző országának makrogazdasági mutatói közötti panelregressziós elemzések eredményei, illetve a két időszak becült regressziós együtthatójának különbségét vizsgáló próbastatisztika értékei

Pénzdíj/meccs	2005-2011			2012-2018			Reg. Együtthatók különbsége	
	Koefficiens	STD hiba	p-érték	Koefficiens	STD hiba	p-érték	z érték	p-érték
EÜ. Kiadások	12,407	2,161	0,000***	13,282	2,647	0,000***	-0,256	0,399
Kormányzati kiadások	-85,460	225,540	0,705	-289,440	352,933	0,412	0,487	0,313
GDP (vásárlóerő paritás)	-0,690	0,172	0,000***	-0,774	0,251	0,002***	0,274	0,392
HDI	76351,530	72957,922	0,295	136533,576	134290,058	0,309	-0,394	0,347
GINI	173,815	433,062	0,688	639,104	615,502	0,299	-0,618	0,268
Foglalkoztatottsági ráta	-524,120	169,216	0,002***	-883,763	298,824	0,003***	1,047	0,147
Munkanélküliségi ráta	-317,225	542,927	0,559	-1276,531	636,357	0,045**	1,147	0,126
Születéskor várható élettartam	-1212,053	942,213	0,198	-3034,638	1617,501	0,061*	0,974	0,165
Infláció	-595,256	700,224	0,395	-1031,567	1010,140	0,307	0,355	0,361
GDP deflátor	314,420	511,297	0,539	193,391	925,639	0,835	0,114	0,454
R²	0,262			0,391				

A 20.táblázat a 2005-2011. és a 2012-2018. évek közötti időszakra az OECD országok versenyzőinek az adott évben az egy meccsre jutó pénznyereménye és az adott ország makrogazdasági mutatóinak alakulását leíró indikátorok közötti véletlenhatás-moddal elvégzett panelregressziós elemzések, illetve a két becült regressziós együttható különbségének szignifikancia vizsgálatának eredményeit, valamint a kapott modellek determinációs együtthatóját mutatják. A *-al jelölt regressziós együtthatók 10%-os, a **-al jelöltek 5%-os, a ***-al jelöltek 1% szignifikancia szinten szignifikánsak.

Habár a modellek illeszkedését mérő determinációs együttható értékei első látásra jelentősen különböznek, a két időszakra ugyanazon magyarázóváltozóra becült regressziós együttható csak egyetlen esetben különbözik szignifikánsan (a két időszakra becült regressziós együttható egyezősége a Paternoster és mtsai (1998) által javasolt kétmintás z –próbaival vizsgálva). Következésképpen, nem bizonyítható az a feltevés, hogy az idő előrehaladtával az egyes makrogazdasági mutatók regressziós együtthatói szignifikánsan változnának, különösen nem olyan mértékben, hogy azok elveszítsék szignifikáns mivoltukat. A sportolók eredményességét leginkább magyarázó három változó – jelesül az egy főre jutó egészségügyi kiadások vásárlóerő-paritás alapján, a HDI index és a 15 évesnél idősebb korosztály foglalkoztatottsági rátája – mind a 14 éves

időszak egészére, mind a két hétéves időszakra nagyjából hasonló p –értékkel bír, annak ellenére, hogy a regressziós együttható abszolútértéke egyes esetekben jelentősen eltér a két időszakban.

V.4. Az Ausztrál Open dimenziói

21. táblázat: A 2012-es Ausztrál Bajnokság pénzdíjai ausztrál dollárban
A fő tábla 128-as mezőnyének fordulónként nyerhető összege a női és a férfi egyéni és páros, valamint a vegyes páros számokat tekintve

Forrás: saját szerkesztés

Eredmény	Férfi egyes	Női egyes	Férfi páros/pár	Női páros/pár	Vegyes páros/pár
Győztes	2 300 000	2 300 000	454 500	454 500	135 500
Döntős	1 150 000	1 150 000	227 250	227 250	67 500
Elődöntős	437 000	437 000	113 000	113 000	33 900
Negyeddöntős	218 500	218 500	56 000	56 000	15 500
4. fordulás	109 250	109 250	31 500	31 500	7 800
3. fordulás	54 625	54 625	17 200	17 200	3 800
2. fordulás	33 300	33 300	9 600	9 600	
1. fordulás	20 800	20 800			
Összesen	9 342 800	9 342 800	1 966 150	1 966 150	456 00

22. táblázat: A 2019-es Ausztrál Bajnokság pénzdíjai ausztrál dollárban
A fő tábla 128-as mezőnyének fordulónként nyerhető összege a női és a férfi egyéni és páros, valamint a vegyes páros számokat tekintve

Forrás: saját szerkesztés

Eredmény	Férfi egyes	Női egyes	Férfi páros/pár	Női páros/pár	Vegyes páros/pár
Győztes	4 100 000	4 100 000	750 000	750 000	185 000
Döntős	2 050 000	2 050 000	375 000	375 000	95 000
Elődöntős	920 000	920 000	190 000	190 000	47 500
Negyeddöntős	460 000	460 000	100 000	100 000	23 000
4. fordulás	260 000	260 000	55 000	55 000	11 500
3. fordulás	155 000	155 000	32 500	32 500	5 950
2. fordulás	105 000	105 000	21 000	21 000	
1. fordulás	75 000	75 000			
Összesen	22 550 000	22 550 000	3 537 000	457 537 000	654 00

23. táblázat: A 2020-as Ausztrál Open pénzdíjai ausztrál dollárban

A fő tábla 128-as mezőnyének fordulónként nyerhető összege a női és a férfi egyéni és páros, valamint a vegyes páros számokat tekintve

Forrás: saját szerkesztés

Eredmény	Férfi egyes	Női egyes	Férfi páros/pár	Női páros/pár	Vegyes páros/pár
Győztes	4 120 000	4 120 000	760 000	760 000	190 000
Döntős	2 065 000	2 065 000	380 000	380 000	100 000
Elődöntős	1 040 000	1 040 000	200 000	200 000	50 000
Negyeddöntős	525 000	525 000	110 000	110 000	24 000
4. fordulás	300 000	300 000	62 000	62 000	12 000
3. fordulás	180 000	180 000	38 000	38 000	6 250
2. fordulás	128 000	128 000	25 000	25 000	
1. fordulás	90 000	90 000			
Összesen	25 501 000	25 501 000	3 884 000	458 884 000	682 000

A 21. 22. 23. táblázatok a fő táblán pályára lépő játékosok elérhető nyereményeit tartalmazzák, a selejtezőkben elérhető pénzdíjak nem szerepelnek rajtuk.

A 2012-es és 2019-es táblázatot vizsgálva megállapíthatjuk, hogy hét év alatt összességében több mint a duplájára emelkedtek a nyerhető pénzdíjak. Az első, második, harmadik forduló vesztesei több mint a háromszorosát kapták 2019-ben a 2012-esnek. A negyedik forduló vesztesei és a negyedöntősök a kettő és félszeresét, míg az elődöntősök, a döntősök és győztesek közel a kétszeresét nyerték. Összességében, 2001-től – az akkori 13.9 millió dollárról – 351%-kal nőttek a pénzdíjak.

A 2020. évi összdíjazás elérte a 71 millió ausztrál dollárt. Az eddigi tendenciákat követve, a nyereményalap folyamatosan emelkedik, a 2007-es 20 millióról több mint a háromszorosára nőtt a versenyzők által hazavihető pénzdíjak összege. Az elmúlt két évtizedben összességében 412%-kal lett magasabb a versenyen nyerhető jutalom. A 128-as női és férfi fő tábláinak első fordulóban vereséget szenvedő játékosai 90 000 dollárral gazdagodtak. (Record \$ 71 million prize money for Australian Open 2020).

Látható, hogy a rendezők arra törekednek, hogy az elején vereséget szenvedő játékosoknak is megérje a messzi földrészre utazni. Nem utolsósorban lehetőséget biztosítanak az alacsonyabban rangsoroltak számára is, hogy edzőt, esetleg terapeutát tudjanak fizetni. Ezzel kiegyenlítődnek az erőviszonyok már a korai fordulóban is,

esélyt adva a még látványosabb mérkőzések kialakulására. Természetesen a nagyobb pénzdíj elérhetősége még motiváltabbá teszi a teniszezőket és ezzel párhuzamosan kitolja a megélhetést biztosító ranglistahelyezést, ami a verseny szempontjából nélkülözhetetlen.

A verseny fő szponzora a KIA, Dél-Koreai autógyár. Ebben az időszakban, befektetési céloktól is vezérelve, 120 autóval segítik a verseny lebonyolítását. A bajnokság két hete alatt ezekkel a járművekkel szállítják a játékosokat, szervezőket, VIP vendégeket. Az elmúlt években a flotta autói kényelemben és biztonságban juttatták el a szereplőket a kért desztinációkba, több millió kilométeren keresztül. A gyár prominensei megtiszteltetésnek tartják, hogy szponzorai lehetnek a világ egyik legnagyobb sporteseményének. Hitvallásuk szerint ők sokkal többet jelentenek, mint szimpla támogatót az Ausztrál Opennek, a vállalat már a teniszvilág megbecsült tagja, amely nagymértékben járult hozzá a verseny fejlődéséhez. A KIA flottája mára a Melbourne Park jelképévé vált. Nem utolsósorban 68 szerencsés KIA modell-vásárló meghívást kapott a versenyre, ahol exkluzív teniszkurzuson vehettek részt és megtekinthették a férfi egyéni elődöntő mérkőzéseket is. (KIA flotta a 2019-es Australian Openen 2019).

A Dél-Koreai autógyár, a Grand Slam verseny támogatásának is köszönhetően, üzleti eredményeinek növekedését prognosztizálta a 2021-es évre vonatkozóan. Az átlagos eladási árak emelkedésének köszönhetően, a világszintű, nagykereskedelmi bázisokon alapuló értékesítést közel 3 millió darabra tervezték. Ez 12,1%-os növekedést jelent az előző évihez képest. A KIA működési haszonra vonatkozó elvárásai és előrejelzései is nőttek az előző évi értékekhez viszonyítva. A megcélzott működési haszonkulcs 2021-re 5,4, 2025-re pedig már 7,9 százalék. Egyértelműen realizálni tudják befektetéseik megtérülését. (A KIA bemutatta átalakulási tervének újabb lépéseit 2021).

A cég, mint stratégiai partner 2002-től a fő támogató, szerződése 2023-ig szól. Az ITF-fel és a Tennis Australia-val együtt óriási üzleti lehetőséget lát a versenyben. Ez a megállapodás az ausztrál sport történetének legnagyobb támogatási szerződése. A KIA-n kívül szponzor még – csak a legnagyobbakat említve – a Rolex svájci óragyár, az ANZ Új-Zélandi légitársaság.

A világ egyik leghíresebb és legrandinásabb óragyára támogatja a legnagyobb teniszversenyeket, és a kiemelkedő játékosokat is. A Rolex egyedülállóan hosszú ideje járul hozzá a globális kultúrához. Az Ausztrál Openen kívül kiemelt partnere a többi

Grand Slam tornának is. Több mint 40 éve van jelen a köztudatban, maximálisan tiszteletben tartva a tenisz hagyományait. A gyár termékei a pontosságon felül az időtlen esztétika jegyeit is magukon hordozzák. A dinamikus és gyönyörű időmérők visszatükrözik a verseny szellemét. (World of Rolex 2021).

A már említett szponzorokon kívül teret kapnak az ausztrál vállalatok is, mint a Jacob's Creek bor, vagy a Vegemite élelmiszer. Az ausztráloknál kiemelt jelentőséggel bír, hogy megtalálják az egyensúlyt a globális óriáscégek és a hazai, számukra nagyon fontos partnerek között. Így segítik őket a világhír felé, a még meghódítatlan piacok tekintetében. Folyamatosan összpontosítanak a turizmusra, különösen az ázsiai-csendes-óceáni térségre. Kulcsfontosságú az idegenforgalmi profit kialakítása, ezért egész nyárra ajánlanak különböző programokat az odalátogatók számára. A fesztiválszerű élmények népszerűsítik Melbourne kultúráját, ezzel ismertté téve az egész világban. (Tennis-Australia-Annual-Report 2018-2019).

A 2019-es év rekord bevételt termelt az Ausztrál Openen. A verseny két hete alatt 796435 jegyet értékesítettek a helyszínen, 50 ezerrel többet, mint előző évben. Az első hét szombatján minden eddigi eredményt felülmúlva, közel 90 000 ezren látták élőben a mérkőzéseket. A tengerentúlra sugárzott televíziós közvetítés több mint 900 millió otthonban vált elérhetővé. A szervezők 30,4 terabyte internetes forgalmat bonyolítottak le, ezzel optimalizálva a rajongói élményt a még szélesebb közönség számára. Az adat-és viselkedési elemzések, a helyszíni felmérések új stratégiai irányt mutattak az innováció kiaknázása tekintetében. Az információk birtokában képesek voltak követni a tömegáramlást a verseny során, beazonosítani azokat a helyszíni látókat, azokat a közösségi csatornákat, amelyek a legnagyobb szórakozást biztosították a közönség számára. Az adatközpontú megközelítés pozitív hatása legjobban a családi szórakoztató programokon volt érzékelhető. A közösségimédia-csatornákon való felhasználás évről-évre folyamatosan nő, ami a szervezők számára egyre nagyobb rálátást biztosít a rajongók tartalmi érdeklődésére. Ez segítséget jelent számukra a Melbourne Parkba látogatók élményeinek kiszélesítéséhez. A közösségi tartalmakat testre szabják, a kiemelt videókat folyamatosan frissítik. Az Ausztrál Open a világ egyik legnagyobb sportszórakoztató rendezvénye, ugyanakkor az ausztrál történelem legnagyobb játékeseménye. Ezért a rendezők elkötelezettek egy fantasztikus, sokoldalú élmény biztosításában, amely túlmutat a teniszen. (Serving up data driven experiences at the Australian Open, 2019).

Megállapítható, hogy az ausztrálok minden szempontot figyelembe véve alakítják ki stratégiájukat, nagyfokú rizikót vállalva, hogy a szurkoló tényleg eljön és megveszi a jegyét a mérkőzésekre, és az általa megálmodott szolgáltatást kapja a pénzéért.

Nem ismert tudományos megállapítás arra nézve, hogy egy profi módon összeállított portfólió jobb eredményt hozna, mint egy találmóra választott. A különbség tehát a legtöbb esetben nem hozzáértés kérdése, hanem a kockázatvállalásé. (Bóta és Ormos 2017).

VI. Megbeszélés

A nemzetközi sportot hosszú évtizedeken keresztül hagyományosan a nyugati nemzetek uralták. A tenisz a XX. század közepétől rohamléptekkel fejlődött. A sportág népszerűsége emelkedett, az elit felső osztály arisztokratikus szórakozásából a középosztály sportjává vált.

Társadalmi státuszának megváltozásán túl, a modern sport erényeit szem előtt tartva, a professzionalizálódás folyamatában egyre nagyobb teret nyert az üzleti vonal.

A tenisz a globalizáció eredményeként ma már nemcsak egy sportág, hanem a világgazdaság része is. Az üzleti alapon működő versenytenisz egy teljes iparágga nőtte ki magát. A vállalatok vezetői a megfelelő költség-haszon elemzések alapján elkötelezettek a hosszútávú szponzorszerződések megkötésében és további meghosszabbításában. A cégek befektetései megfelelő hasznosságot és profitot jelentenek számukra.

A versenyrendezők évtizedek óta mindig ugyanabban az időpontban szervezik a versenyt, bővítik az infrastruktúrát. A szolgáltatás színvonalát folyamatosan emelve növelik évről-évre a helyszínen szurkoló nézők számát és elégedettségét. A televíziós közvetítéseken és a szociális médián keresztül az általuk megcélzott térség piacairól növekszik az érdeklődés. Az üzleti elemzések kimutatásai szerint, a hozzáadott értéket figyelembe véve, kézzelfoghatóan realizálhatók a társadalmi és gazdasági hasznok.

A hivatásos játékosok megjelenése, a nemzetközi szövetségek földrészeken átívelő versenyrendszere, a támogatók befektetései és a média térnyerése tette a sportágot mára milliárdos üzletté.

Empirikus tény, hogy a tenisz népszerűsége az egész világon nő, a sportág körül tevékenykedő szervezetek permanens szabályrendszerének, átláthatóságának, a támogatók állandóságának és elégedettségének, és a játékosok hihetetlen teljesítményének köszönhetően. Ezért folyamatosan nő a felosztható pénzdíjak összege is.

Disszertációmban a tenisz és üzlet összefüggéseit vizsgáltam. Felhasználtam a sportágban szerzett játékos, edző, menedzser és sportvezető tapasztalataimat, amit több mint 45 éve empirikus úton szereztem meg a sportközéletben.

1987-ben testnevelő tanári diplomát szereztem a TF-en. Diplomadolgozatomban arra a kérdésre kerestem a választ, hogy figyelembe véve a serdülőkorú teniszező lányok fizikai képességeit, technikai tudását, taktikai képzettségét és lelki beállítódását, tudok-e különbséget tenni játékstílusukat illetően. Nagy hangsúlyt fektettem az első adogatás jelentőségére, és kíváncsi voltam arra, hogy már ebben a korban döntő jelentősége van-e a jó szervának. Eredményeim igazolták, hogy a támadó és védő beállítódású játékosok egyaránt rendelkeznek speciális személyiségjegyekkel és teljesítménymotivációs tényezőkkel. Az első adogatás eredményessége pedig lényegesen befolyásolja a teniszmérkőzéseket. (Kincses 1987).

1990-ben tenisz szakedzői diplomát szereztem a TF-en. A vizsgált személyek négy év elteltével történő ismételt elemzése ritka esetnek számított szakdolgozat szintjén. Kutatásomban kíváncsi voltam arra, hogy a versenyszerűen teniszező lányok négyéves intervallumot követően, milyen mértékben, és milyen irányban változtak a személyiségfaktorokat és teljesítménymotivációs tényezőket illetően. Vizsgálataim bebizonyították, hogy összességében a lányok személyisége összetettebbé vált. Az idő elteltével az agresszivitás és depresszió mutatott szignifikáns értéket az első és második felvétel alapján. A lányok e két faktor tekintetében változtak legkevésbé. Beigazolódott, hogy az első adogatások sikeressége nagymértékben, pozitívan befolyásolta a védőből támadó beállítottságúvá avanszáló lányok jelentősen javuló ranglista helyezéseit is. (Kincses 1990).

Bemutattam ezt a gyönyörű sportágat. Boncolgattam, hogyan vált az arisztokrácia kivételezettjei által hamar megkedvelt sportág, hihetetlen fejlődésen keresztül, a középosztály sportjává. Ismertettem, hogy a modern sport kialakulásával a szórakozásból való ütögetés, hogyan vált versenyszerűvé, amikor első számú szempont csakis a győzelem lehet. A profi játékosok térhódításával napjainkig kialakultak azok a versenyrendszerek, amelyekben a játékosok ezrei megmérettetik magukat, és egy nagyon korrekt és kiszámítható szisztémában azért küzdenek, hogy győzelmeikkel minél több pontot szerezve egyre előkelőbb helyezést érjenek el a világranglistákon. Hamar megalakultak azok a nemzetközi teniszszövetségek, amelyek irányítása alatt szabályozottan és precízen szervezik az egész évre szóló versenynaptárakat, melyekben minden játékos megtalálja a saját tudásának és lehetőségeinek való versenyt. Azok a színhelyek, ahol hosszú évtizedek óta mindig ugyanazokon a heteken rendezik a

versenyeket, teljesen benne vannak a köztudatban. Ezek közül is kiemelkednek a legnagyobb ranggal bíró Grand Slam versenyek, amelyekre az egész világ figyel. Az itt aratott győzelmek a legértékesebbek a játékosok számára, és azok a legnagyobb bajnokok, akiknek ebből sok van.

Ugyanakkor üzleti oldalról azt vizsgáltam, mikor és hogyan kezdődött, hogy a támogatók befektetési lehetőségeket látva benne, magánfinanszírozói lettek a tenisznek. Milyen hasznosságot remélve szálltak be és szponzorálták a versenyeket. Azok a cégek, amelyek befektettek a teniszbe, jó időben voltak jó helyen, és busásan megérte nekik.

A televízió megjelenésével a lehetőségek megnöttek, az eladható reklámidő óriási piaci lehetőségeket nyitott meg. A teniszre specializálódott cégek évtizedek óta érzik úgy, hogy termékeiket és szolgáltatásaikat olyan világsztárokon keresztül juttatják el a fogyasztókhoz, akiket emberek milliói ismernek szerte a világon.

A sportszergyártó cégek szintén kiveszik részüket a versenyből, egymással vetélkedve ajánlanak egyre jobb szponzori szerződéseket a játékosoknak. Eladhatósági szempontból nem mindig a tenispályán legjobb teljesítményt nyújtó versenyzők kapják a káprázatos ajánlatokat. A versenyek pénzdíjai az égbe szöknek, és még nem ez a végállomás. A szervezőknek versenyt rendezni jó, mert munkahelyeket teremtenek, infrastruktúrát fejlesztenek, olyan hozzáadott értéket nyújtanak akár a helyszínen szurkolónak, akár a tévét néző drukkernek, ami hosszútávú hasznosságot biztosít számukra és az őket támogató vállalatok részére. A cég azért kockáztat időt és pénzt, mert nagyon reméli, hogy a befektetett tőkéje idővel a társaságot elismertebbé, sikeresebbé teszi, a hasznosságon túl a realizált profitból újabb támogatható teniszező vagy verseny után nézhet, s ha hasonlóan jó alanyra lel, stabilizálni tudja helyét a piacon, sőt terjeszkedhet és remek helyzetbe kerülhet a versenytársakkal szemben.

Az infokommunikáció fejlődésével, a nemzetközi hálózatosodás kiterjesztésével az információcsere hatékonysága megnövekedett. Az infrastrukturális változások lehetővé teszik a sporttevékenység intenzívebbé válását. A médiafelületek sokszínűségével az adatvezérelt innováció megsokszorozta hatalmát.

A modern médián keresztül a teniszesemények követése hihetetlen szórakozási lehetőséget biztosít több százmillió ember számára, a legnézettebb mérkőzések milliárdon felüli követőre találnak.

A sikeres játékosok olyan sztárokká válnak, akiket az egész világon ismernek, a felnövő gyerekek példaképként istenítik őket, a versenyrendezők súlyos rajtpénzeket fizetnek nekik, a legnagyobb cégek pedig dollármilliókkal támogatják őket, hogy csakis az ő termékeiket viseljék, hordják, vezessék, egyék, igyák, használják.

Ezek a játékosok pedig veleszületetten tehetségesek, képességeiket és készségeiket szorgalmas edzőmunkával szinte tökéletesre fejlesztik, és olyan tudás birtokában vannak, ami kiemeli őket a tömegből. Ezért a legjobbak óriási pénzeket kerestek évtizedeken keresztül, hogy mára elmondhassák, hihetetlen vagyonokat ütögettek össze pályafutásuk alatt.

A magyar, már visszavonult és ma is aktívan játszó elit teniszezőnők kérdőíves vizsgálatából kiderült, hogy összességében a legtöbben elégedettek eddigi karrierjükkel, ha ma kellene lemenni a pályára, gyerekként újra végig csinálnák ugyanezt. Beutazták szinte az egész világot, olyan élményekkel gazdagodtak, ami hasonló kortársaiknak talán nem adatott meg. Azt csinálták, amit szerettek, és nem mellékesen még pénz is kerestek. A tenisz olyan tulajdonságokkal ruházta fel őket, amiket civil életükben is hasznosítani tudnak. Sokan ma is valamilyen kapcsolatban vannak a sportággal, vagy edzőként tevékenykednek, vagy teniszklubot vezetnek, páran teniszmamaként veszik ki részüket az eseményekből.

Az élsportot politikai rendszerek (inputok) és nemzetközi sportsikerek (outputok) vonatkozásában, empirikus környezetben vizsgálták, koncepcionális sportpolitikai modellek alapján. Ennek alapelveként megkülönböztették a makroszintű tényezőket (vallás, kultúra, gazdaság) a mezoszintű politikától és a mikroszinten elhelyezkedő sportolótól. A kutatás bizonyította, hogy az államok nemzetközi sikereit 50%-ban meghatározó makró-tényezőkön kívül, az élsport legfőbb versenyelőnyét négy pillér fejlesztésével lehet elérni. A megfelelő pénzügyi forrásokon felül, előtérbe kell helyezni a fejlődési lehetőségeket, az edzőképzést és a sportoló karrierjének támogatását. (De Bosscher és mtsai 2009b).

A kapott eredményeim azt tükrözik, hogy a generációs különbségek bizonyítják a sport megváltozott helyzetét Magyarországon. A tenisz gazdasági szerepének erősödésével, a folyamatosan növekvő pénzdíjak trendjével, az ezáltal elérhető javak sokkal kézzelfoghatóbb közelségbe kerültek hazánkban. Az eredmények azt sugallják, hogy a

közel hasonló sikereket elérő teniszesezőnők számos ponton hasonló elveket vallanak karrierjüket illetően.

Az utóbbi években nagyon sok nemzet egyre több pénzt fektet a sportba, annak érdekében, hogy fel tudja venni a versenyt a vetélytársakkal a nemzetközi sportsikerek tekintetében. Egyes kutatók magyarázatot kerestek az olimpiai sikerességben rejlő különbségekre. Olyan társadalmi-gazdasági mutatókat használtak, mint a népesség nagysága vagy a gazdaság fejlettsége. Megállapították, hogy nem lehet olyan általános receptet megfogalmazni, ami egyértelműen a kiváló nemzetközi eredményekhez vezetne. Kijelentették, hogy az élsport-sikereket eldöntő összes tényező közül, a mezoszintű, jól megfontolt sportpolitikák tudják legjobban befolyásolni a hosszútávú és kiszámítható győzelmeket. (De Bosscher és mtsai 2006).

Valószínűsíthető, hogy rendkívül erős intuíciók érzékelhetők a pályaválasztásnál, mert a sportot már életpályaként, foglalkozásként választják a versenyzők, hiszen a tenisz iparággá vált.

A fordulónként megnyerhető, egyre emelkedő pénzdíj arra sarkallja a játékosokat, hogy törekedjenek a még nagyobb erőfeszítésekre. Ha a díj nem elég magas, a versenyzők könnyen elégedetlenek lehetnek a megélhetésüket biztosító összegekkel. Ha az összeg kézzelfoghatóan emelkedik, a nagyobb küzdelem a pályán a játék minőségének javulásával jár. Ha a verseny teljes pénzdíjának 50%-át a végén versenyben maradt legjobb négy játékos között osztják ki, garantált a telt ház a nézőtéren. Az egyetlen eszköz, ami különbséget tesz győzelem és vereség között, a nyereségydifferencia. (Rosen 1986).

A nemzetközi tendenciák is azt bizonyítják, hogy a sportághoz kapcsolódó tevékenységek nem csupán az aktív versenyzési szakaszban jelentenek anyagi előnyöket, hanem a teniszsport életpályamodellként való érvényesülése jelentős hangsúlyt kap. Ezért a legtöbb versenyző esetében a tenisz „művelése” túlmutat a játékos karrieren, személyes sportsikereiket a későbbiekben is hasznosítani tudják.

35 nemzetközi teniszszakértő véleményét elemezték. Célzott mintavételi eljárással az ATP és WTA ranglisták legjobb férfi és női játékosaira alapozva, 24 országot választottak ki. Az adatok elemzésére vegyes módszereket alkalmaztak. A válaszadók kiemelték,

hogy a sikerek szempontjából nagyon fontos tényezőnek számít, ha az országnak van egyéni Grand Slam győztese, olimpiai aranyérmese, vagy csapatban Davis és Fed Kupa nyertese. Fontosak azok a példaképek, akikre a fiatal játékosok felnézhetnek. A kereskedelmi környezet mutatóit tekintve, az eredmények azt mutatták, hogy a magánszektornak jelentős szerepe van a tehetségek fejlesztésében. A tanulmány igazolta, hogy a döntéshozóknak figyelembe kell venni a nemzetközi teniszsikerek szempontjából az adott ország kulturális és gazdasági tényezőit. (Brouwers és mtsai 2014).

Az USA rengeteg erőfeszítést tesz annak érdekében, hogy megőrizze vezető szerepét a tenisznemzetek között. Az egyetemi programjaiknak és számos, jó nevű akadémiájuknak köszönhetően tűnnek fel az újabb reménységek. Az amerikai Tenisz Szövetség dolgozik az ideális modell megvalósításán, mely fejlesztések alapján hatékonyan tudják támogatni sporttehetségeiket. A verseny nem egyszerű, hiszen más államok is növelik befektetéseiket a sportágot illetően, és előre törtek a közép-kelet-európai országok is. (Smolianov és mtsai 2014).

A volt posztszocialista országok elit női teniszezőinek motivációs sajátosságait vizsgálva kiderült, hogy az egykori Szovjetunió, Jugoszlávia és Csehszlovákia felbomlásával, a mai ellenfeleknek nem 3, hanem 24 ország játékosaival kell felvenni a küzdelmet.

Az eredmények azt sugallják, hogy a mai versenyzők, felnézve hazájuk volt szupersztár játékosaira, bizonyítják a teniszsport megváltozott státuszát szülőföldjükön. A generációs különbségek igazolják a tenisz óriási térhódítását a volt szocialista országokban. A tenisz globális fejlődése, a pénzdíjak folyamatos emelkedése lehetőséget teremt a mai versenyzők számára egy életpálya kiépítésére. A tehetségükkel elérhető javak pedig sokkal közelebb vannak hozzájuk, mint azt elődeik valaha is remélhették.

Kutatásom bizonyította, hogy a teniszben fellelhető külső és belső motivációs tényezőkön kívül, a 10–15 éven keresztül folytatott kitaró edzőmunka, az erőfeszítések a megnyerhető pénzdíjak érdekében kifizetődnek. A posztszocialista teniszező nők hivatásszerűen végzett tevékenységükkel meg tudják alapozni pályafutásuk befejezése utáni életüket is. Az elérhető tetemes összegek elég motivációs erővel bírnak a játékosok számára ahhoz, hogy legtöbbször a sportághoz közel maradva kívánják átadni tudásukat a jövő nemzedékének.

A női profi tenisz életpályamodellként való választása túlmutat magán a sporton, determinált foglalkozásként értékelhető.

Az OECD országok profi női játékosait vizsgálva részletesen kifejtettem, hogy mennyire függenek az elérhető sikerek a makrogazdasági adatoktól és jóléti tényezőktől.

Az élsport finanszírozása szempontjából tizenhat ország viszonylatában vizsgálták az erőforrás-elosztási politikákat. A magas kiadásokkal rendelkező nemzeteknek nagyobb esélyük van a sikerre, tehát az általuk prioritásként kezelt sportágakban jobban teljesítenek. Ugyanakkor, a hatékonyságot tekintve, a befektetés és a diadal aránya eltérő lehet. Ezenkívül, érzelmi alapon olyan sportágakat is finanszíroznak, amelyekben a múltban sokkal eredményesebbek voltak. Ez paradoxon, mert a mai támogatás jó esetben az előtük álló évek sikereit alapozza meg. A győzelmek rengeteg tényezőkön múlnak, a sportágak stratégiai rangsorai könnyen kudarcot vallhatnak. (De Bosscher és mtsai 2018b).

Első lépésként három keresztmetszeti elemzést végeztem, ahol a WTA világranglista 2000-ik, 2010-ik és 2020-ik évvégi legjobb 100 női játékosát vettem górcső alá. Azokat a változókat akartam feltárni, amelyeket a későbbi longitudinális elemzésben már magyarázóként lesz érdemes figyelembe vennem. Különös figyelmet fordítottam egyes változók időbeli alakulására.

A sportolók sikerességét három eredményváltozó mentén elemeztem. Az adott évben nyert összes pénzdíj, az egy meccsre jutó pénznyeremény és az adott év egyéni pontszáma alapján.

Ezután 10 magyarázóváltozó 10 évre számított átlagos értékének segítségével egy-egy egyszerű kétváltozós lineáris regressziós modellt alkalmaztam.

Eredményeim az adathalmazok analizálása után azt sugallták, hogy egyes makrogazdasági mutatók magyarázó ereje 20 év alatt inszignifikáns mértékűre csökkentek. Érdekes, hogy azokban az országokban, ahol a magasabb kormányzati kiadások magasabb életszínvonalat feltételeznek, rosszabb sporteredmények születnek. Ugyanakkor a korrelációs együtthatók értékei szerint kimutattam, hogy a legtöbb makrogazdasági mutató nem egész 10%-a magyarázza a női versenyzők sikerességének ingadozását.

A többi sportághoz hasonlóan a teniszben is nagy jelentősége van a hatékony sportpolitikai lépéseknek. Az ATP és WTA ranglistákon elfoglalt helyezések az adott ország versenyzőinek abszolút eredményességét jelentik. Ezen mutatókkal tudjuk megkülönböztetni a sikeres országokat a sikertelenektől. Figyelembe kell venni azonban az államok közti társadalmi-gazdasági különbségeket, amelyek nagymértékben befolyásolják az adott ország egyes játékosainak mutatóit. Alternatív megközelítésben nagy különbséget fedezünk fel, ha az első 10, 100, vagy 1000 versenyzőt vesszük alapul. A férfi és a női ranglista legjobb 1000-ét tekintve, eléggé nem meglepő módon, az USA képviselteti magát a legtöbb, 182 teniszezővel. Összesen 82 ország egy vagy több játékosát találjuk meg ugyanitt. Ha csak a legjobb 100 eredményét nézzük mindkét ranglistán, Spanyolország vezet az USA előtt 28 versenyzővel. Érdekes Oroszország helyzete. A legjobb 1000 szerint a kilencedikek, de a 100-at nézve már a negyedik. Az országok tenispályákon elért eredményei alapján való összehasonlításuk nem egyértelmű. A nemzetközi sikerek modelljének magyarázatát még finomítani kell. (De Bosscher és mtsai 2003).

A fejlődő országokban végbement társadalmi és gazdasági fejlődés már nem követeli meg azt a kitörési hajtóerőt, mint korábban. Egy elfogadható gazdasági jólét elengedhetetlen a sportsikerek eléréséhez, de ennél még fontosabb a társadalmi jólét megléte.

A pénz és a sport hosszú évtizedek óta szoros kapcsolatban áll egymással. A versenyképesség megszerzése és fenntartása hosszútávú finanszírozást igényel a szervezetek számára. Az egyén, mint mozogni vágyó ember fogyasztóként van jelen sportban, a háztartások költségeket vállalnak szolgáltatások igénybevétele fejében. Ugyanakkor a sport makrogazdasági támogatásában nagy hangsúlyt kap az eloszlás, legyen szó állami, vagy magánfinanszírozásról. Dániában a sportra a GDP 0,56%-át, míg Svájcban a 3,47%-át fordítják. De ezekben az országokban is, a magánalapok még többet költenek, mint az állam. Egyes skandináv országok, valamint Németország és Franciaország nagy mértékben támaszkodhat a helyi önkormányzatokra. (Andreff 2006).

Az Egyesült Királyságban a sport tradicionálisan nagy jelentőséggel bír. A sportágazat hozzájárul az ország gazdasági fejlődéséhez. Maximalizálják erőforrásaikat és eszközeiket. Kulcsfontosságú mutatóként tartják számon a sportágakban való foglalkoztatás mértékét. A bruttó hozzáadott érték a gazdaság számára, meghaladja a

nemzeti jövedelem 2%-át. A kormányzati bevételek túlszárnyalják a sporttal kapcsolatos kiadásokat. A legnagyobb jövedelem a sporttermékek értékesítéséből származik. Más ágazatokkal integrálódva érnek el magas gazdasági értékeket. (Kokolakakis és mtsai 2019).

Kutatásom második lépéseként panelregressziós elemzést végeztem, ahol az első periódus szignifikáns változóival dolgoztam. Eredményeim azt mutatták, hogy a kapott adatok alapján nem bizonyítható egyértelműen, hogy a társadalmi egyenlőtlenségek kiemelkedőbb sportsikerekhez vezetnek.

Ezek után a 2005–2018 közötti 14 éves intervallumot két, 7 éves (2005–2011 és 2012–2018) periódusra osztottam, és ismét panelregressziós elemzést végeztem. Összefoglalva megállapítottam, hogy a női játékosok makrogazdasági környezete szignifikáns mértékben járul hozzá teniszsikereikhez.

A teniszezők jövedelmét, teljesítményük arányában, szakmai szempontok szerint vizsgálták. A regressziószámításhoz az évvégi ranglistahelyezést, a megnyert tornák és mérkőzések számát vették alapul. Az eredmények azt mutatták, hogy egy teniszjátékos profi karrierje átlagosan 6 évig tart. Ezalatt a mérkőzések 42%-át nyeri meg, tehát többször hagyja el a pályát vesztesen, mint győztesen. A legmagasabb ranglista helyezése a 152. lesz, és éves szinten 0,39 tornagyőzelmet – tehát egyet sem – arat. Ez a játékos az utolsó, tehát 6. évében tesz szert a legnagyobb nyereségre. A ranglistán elhelyezkedő „megélhetési” játékosok a legjobbakkal szemben addig játszanak, amíg ezzel a jövedelemre tesznek szert, karrierjüket normális munkának tekintik. (Geyer 2009).

VII. Következtetések

Kutatási eredményeim alapján, az általam felállított hipotézisek az alábbiak szerint igazolódtak be vagy kerültek megcáfolásra.

- Az első hipotézis (**H1**) megerősítést kapott, mivel a magyar elit már visszavonult és ma is aktív női játékosai, valamint a volt szocialista országok profi hölgy teniszezői megerősítették azt a feltevésemet, hogy a női teniszezőknek az eddig elért és jövőben elérhető teniszsikerek szempontjából megéri az általuk edzéseken és versenyeken befektetett munka, ráfordított pénz és energia.

Tézis 1: A közép-kelet-európai országok női profi tenisz játékosainak megérte a teniszbe történt befektetés.

- A második hipotézis (**H2**) egyértelműen bebizonyosodott, mert az általam vizsgált közép-kelet-európai sikeres női teniszezők olyan nagyságú pénzdíjak megnyerését tűzik ki célul maguk elé, amivel meg tudják alapozni pályafutásuk befejezése utáni civil életüket is.

Tézis 2: Az elit női profi játékosok pénzdíjaikkal megalapozzák civil életüket is.

- A harmadik hipotézis (**H3**) teljes mértékben igazolható, mert az általam vizsgált mintákban tendencia jelleggel volt felfedezhető az a tény, hogy a női profi teniszezők versenyzői teniszkarrierjük végeztével is a sportág körül tervezik tevékenységeiket. Közel maradtak és terveik szerint közel is fognak maradni a teniszhez, azt életpályájuknak tekintik.

Tézis 3: A női profi teniszezőnők a sportágot életpályájuknak tekintik.

- A negyedik hipotézis (**H4**), miszerint a tenisz szerepe átalakult és ezért a makrogazdasági mutatók egyre kisebb szerephez jutnak a sikereket illetően, mert elvesztik magyarázó erejüket, elfogadásra került. A profi női játékosok adott országbeli makrogazdasági környezete ugyan szignifikánsan befolyásolja sikereiket, de ugyanakkor egyértelműen nem bizonyítható, hogy a társadalmi egyenlőtlenségek evidenciaként vetítik előre a jó sporteredményeket.

Tézis 4: A globalizációval a nemzetállamok gazdasági szerepe irrelevánssá vált a teniszben elért sikereket illetően.

- Az ötödik hipotézis (**H5**) csak részben bizonyult igaznak, mert nem feltétlenül a szegényebb országok női versenyzői érnek el jobb sikereket a teniszben. Ugyanakkor ezen országok versenyzői, a szerényebb anyagi lehetőségeikhez képest, teniszháttérüknek, tárgyi és személyi feltételeiknek, valamint tradícióiknak köszönhetően – hozzátevé saját tehetségüket és szorgalmukat – érnek el világraszóló eredményeket.

Tézis 5: Az elit női teniszezők sikerei országaik anyagi helyzetétől függetlenül kiegyenlítődték.

A közép-kelet-európai és OECD országok elit profi női teniszezői nap-nap után méretetik meg magukat a nemzetközi teniszszövetségek rendkívül korrekt és kiszámítható versenyrendszerében. Győzelmeikkel egyre feljebb jutnak a világranglistán és még rangosabb tornákon tudnak rajthoz állni. Hosszú éveken keresztül keményen edzenek és mindent alárendelnek sikereik érdekének. 1. és 2. hipotézisemet maximálisan igazolva látom, miszerint a női profi játékosoknak megéri az az erőfeszítés, amivel eredményesek tudnak lenni sportágukban és olyan anyagi javakra tudnak szert tenni, amivel megalapozzák pályafutásuk befejezése utáni civil életüket is.

Céлом volt feltárni, hogy a világ élvonalába tartozó teniszezők mitől válnak sikeressé, milyen eredményességi faktorok dominálnak a kiváló teljesítmények elérésében.

Kutatási eredményeim igazolták, hogy a visszavonult és ma is aktívan játszó magyar elit teniszezők sikerfaktorait és eredményességi tényezőit generációs különbségek befolyásolták. A közel azonos teniszgyőzelmeket elérő játékosok számos ponton hasonló elveket vallottak pályafutásukat illetően.

A posztszocialista országokban a bekövetkezett társadalmi változások tették lehetővé női játékosaik térnyerésének növekedését. Motivációs sajátosságait vizsgálva jutottam arra az eredményre, hogy a mai versenyzők, felnézve szupersztár elődeik teljesítményére, bizonyították sportáguk megváltozott státuszát szülőföldjükön.

Megpróbáltam feltárni, hogy a játék hogyan válik hivatássá, életpályamodellé.

3.hipotézisem is megállta a helyét, hiszen mindkét mintában bebizonyosodott, hogy a tenisz globális fejlődése remek lehetőséget teremt egy életpálya kiépítésére. A játékosok

szorgalmukkal és tehetségükkel olyan anyagi javakra tehetnek szert, ami megéri nekik a 10–15 éven keresztüli erőfeszítéseket.

A megnyerhető pénzdíjak eléréséért hivatásszerűen végzik tevékenységüket, amivel meg tudják alapozni karrierjük befejezése utáni egzisztenciájukat is.

A WTA nyugdíjprogramja hosszútávú biztonságot eredményez a női profi teniszezőknek. A sportágak közül egyedülállóan teremt alternatívát a pályafutásukat befejező elit játékosoknak civil életükben is.

Céлом volt továbbá elemezni, hogy milyen makroökonómiai változók és gazdasági szempontok játszanak szerepet az üzleti alapon működő versenytenisz fejlődésében. 4.hipotézisem azért került elfogadásra, mert az OECD országok legjobb női játékosainak sikerei háttérében álló makrogazdasági tényezők elemzéséből azt a következtetést vontam le, hogy a társadalmi jólét hiánya nagyon fontos inspiráció a versenyzők számára. Ugyanakkor meg kellett jegyezmem, hogy egy bizonyos tényező módszertana a társadalmi egyenlőtlenségeket jóval inkább gazdasági mérőszámokból vezeti le.

5.hipotézisem azért került csak részben elfogadásra, mert az 1990-es évek óta csökkent a nemzetgazdasági mutatók szerepe a teniszsportban, a makroökonómiai teljesítmény és a sporteredmények közötti kapcsolat irrelevánssá vált, a makrogazdasági értékek egyre kisebb szerepet játszottak a teniszsikerekben. A globalizációval a nemzetállamok jelentősége csökkent. A különböző nemzetiségű profi játékosok a legtöbb esetben nem a szülőföldjükön élnek és készülnek a versenyekre.

A teniszsport üzleti tényezőit vizsgálva megállapítottam, hogy a sportipar tortájából jelentős szeletet képvisel. A legnagyobb világcégek menedzsmentjei a megfelelő költség-haszon számítások alapján hosszútávú szponzorszerződéseket kötnek a versenyrendezőkkel és a játékosokkal. A versenyzők megnyerhető és megélhető biztosító pénzdíjai évről évre emelkednek, ezzel biztosítva a sikeres játékosok elégedettségét.

A KIA, dél-koreai autógyár, a Grand Slam verseny támogatásának is köszönhetően, üzleti eredményeinek növekedését prognosztizálta a 2021-es évre vonatkozóan. Az átlagos eladási árak emelkedésének köszönhetően, a világszintű, nagykereskedelmi bázisokon alapuló értékesítést közel 3 millió darabra tervezték. Ez 12,1%-os növekedést jelent az

előző évihez képest. A KIA működési haszonra vonatkozó elvárásai és előrejelzései is nőttek az előző évi értékekhez viszonyítva. A megcélzott működési haszonkulcs 2021-re 5,4, 2025-re pedig már 7,9 százalék. Egyértelműen realizálni tudják befektetéseik megtérülését. (A KIA bemutatta átalakulási tervének újabb lépéseit 2021).

A 2019-es év rekord bevételt termelt az Ausztrál Openen. A verseny két hete alatt 796435 jegyet értékesítette. Az első hét szombatján minden eddigi eredményt felülmúlva, közel 90 000 ezren látták élőben a mérkőzéseket. A tengerentúlra sugárzott televíziós közvetítés több mint 900 millió otthonban vált elérhetővé. A szervezők 30,4 terabyte internetes forgalmat bonyolítottak le, ezzel optimalizálva a rajongói élményt a még szélesebb közönség számára. (Serving up data driven experiences at the Australian Open, 2019).

A 2020. évi Ausztrál Open összdíjazása elérte a 71 millió ausztrál dollárt. A nyereményalap folyamatosan emelkedik, a 2007-es 20 millióról több mint a háromszorosára nőtt a versenyzők által hazavihető pénzdíjak. Összességében 412%-kal lett magasabb a versenyen nyerhető jutalom. A 128-as női és férfi főtábláinak első fordulóban vereséget szenvedő játékosai 90 000 dollárral gazdagodtak. (Record \$ 71 million prize money for Australian Open 2020).

A sportszakmai és sportpolitikai tervek, akciók, finanszírozási formák kialakításakor a disszertációmban is megtalálható összehasonlító elemzések jelentős segítséget nyújtanak. Ugyanakkor, mivel a modellek magyarázóereje (R^2) meglehetősen szerény, ami a sikertényezők magyarázóváltozóinak nem teljes körét mutatja. Másképpen a kimaradt változók jelentős hatást gyakorolhatnak a sikerre, így a szakmapolitikai döntések akár az eredményekkel szembemenőek is lehetnek.

VIII. Összefoglalás

Doktori disszertációm alapvető célja volt empirikus vizsgálatokkal meghatározni, hogy a már visszavonult és ma is aktív magyar elit női játékosainak, a posztszocialista országok női teniszezőinek és az OECD országok legjobb női versenyzőinek sikerei háttérében milyen tényezők állnak. Célom volt vizsgálni a játékosok eredményeit, pénzdíjaik szerepét egész karrierjük viszonylatában, feltárni azokat az összefüggéseket, amelyek leginkább jellemzik és befolyásolják a versenyzők eredményességi faktorait, differenciált motivációs tényezőit, bemutatni azokat a gazdasági értékeket és jóléti tényezőket, amelyek a sikerek magyarázatául szolgálnak az idő függvényében.

A szakirodalmi áttekintésnél bemutattam a sporteredmények általános jellemzőit, gazdasági háttérét, fókuszálva a tenisz üzleti vonatkozásain keresztül elérhető abszolút sikerekre, előtérbe helyezve a világ legjobb profi női játékosait.

Disszertációm gyakorlati célja volt bemutatni a három mintán keresztül, hogy a sikerek háttérében álló magyarázó erők hogyan hatnak a tenisz üzleti vonatkozásaira, valamint a sporthoz kapcsolódó életpályamodellre. A dolgozat alapvetően a választ kereste azokra a finansiális tényezőkre, melyek a tenisz iparág meghatározó elemeivé váltak.

Kutatásomban a teniszezőnők összesen 78 kitöltött kérdőívének statisztikai elemzését végeztem el a kutatási kérdések alapján. Az OECD országok legjobb női játékosainak vizsgálatát 3 eredményváltozó 10 magyarázóváltozójával elemeztem módszertanomban.

Doktori téziseim eredményei egybevágó következtetésekkel bírnak azzal a ténnyel, hogy a tenisz ma már az egész világot behálózó, üzleti alapon működő iparág. A generációs különbségek igazolják a tenisz óriási térhódítását a volt szocialista országokban. A sportágban fellelhető külső és belső motivációs tényezőkön kívül, a 10–15 éven keresztül folytatott kitartó edzőmunka és erőfeszítések kifizetődnek. A tehetséges játékosok által elérhető anyagi javak sokkal kézzelfoghatóbbak, mint azt elődeik valaha is remélhették. Ugyanakkor egy elfogadható gazdasági jólét elengedhetetlen a sportsikerek eléréséhez, de ennél még fontosabb a társadalmi jólét megléte.

A női profi tenisz életpályamodellként való választása túlmutat magán a sporton, determinált foglalkozásként értékelhető.

IX. Summary

The purpose of my doctoral dissertation was to determine the factors behind the success of the already retired and still active Hungarian elite women players, of the female tennis players of the post-socialist countries, and of the best female competitors of the OECD countries by empirical research. My aim was to examine the results of the players, the role of their prize money in relation to their entire and previous careers, to explore the correlations that best characterize and influence the performance factors and differentiated motivational factors of the competitors. Also, to present the economic values and welfare factors that explain their success related to the factor of time.

In the literature review, I presented the general characteristics and economic background of sports results, focusing on the absolute successes achieved through the business aspects of tennis, highlighting the best professional female players in the world.

The practical aim of my dissertation was to show, through the three samples, how the explanatory forces behind success affect the business aspects of tennis as well as the career model related to sport. The dissertation fundamentally sought the answer to the financial factors that had become the defining elements of the tennis industry.

In my research, I performed a statistical analysis of a total of 78 completed questionnaires of women tennis players based on the research questions. I analyzed the answers of the best female players in OECD countries with 10 explanatory variables of 3 outcome variables with my methodology.

With the results of my doctoral theses, I proved that tennis is now a worldwide business based on industry. Generational differences justify the huge spread of tennis in the former socialist countries. In addition to the external and internal motivational factors found in the sport, persistent training and effort over a 10–15-year period pay off. The material goods available to talented players are far more tangible than their predecessors could have ever hoped for. At the same time, an acceptable economic prosperity is essential to the success of sport, but even more important is the existence of social prosperity.

The choice of a female professional tennis career as a model goes beyond the sport itself and can be seen as self-determined decision.

X. Irodalomjegyzék

- Allison M, Meyer C. (1988) Career Problems and Retirement Among Elite Athletes: The Female Tennis Professional. *Sociology of Sport Journal*, 5: 212-222.
- Andor Gy. *Üzleti gazdaságtan*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2017.
- András K. A hivatásos sport gazdaságtani alapjai. In: Ács P. (szerk.), *Sport és gazdaság*. Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar, Pécs, 2015: 429-475.
- Andreff W. Sport and Financing. In: Andreff W. Szymanski S. (szerk.), *Handbook on the Economics of Sport*. Edward Elgar, UK, 2006: 271-281.
- Antunovic D. (2016) You Had to Cover Nadia Comaneci: Points of Change in Coverage of Women's Sport. *The International Journal of the History of Sport*, 13: 1551-1573.
- Álvarez I, Barbero J, Zofio J. (2017) A panel data toolbox for MATLAB. *Journal of statistical Software*, 6: 1-28.
- Barget E. The economics of tennis. In: Andreff W. Szymanski S. (szerk.), *Handbook on the Economics of Sport*. Edward Elgar, UK, Northampton, USA, 2005: 418-434.
- Bartha Zs, Kokai A, Kincses G. (2021) Új trendek a falmászásban, digitális rekreáció. *Recreation*, 1: 28-31.
- Bartha Zs. Kokai A. Kincses G. Sport digitalization, between recreation and the Olympic games. In: Rad D, Dughi T, Maier R, Egerău A. (szerk.), *Applied Research in Digital Wellbeing*, Peter Lang, Berlin, 2022: 93-102.
- Bourdieu P. Sport and social class. (1978) *Social Science Information*, 6: 819-840.
- Bóta G, Ormos M. *Befektetések*. Egyetemi jegyzet, BME, Budapest, 2017.

- Brouwers J, Sotiriadou P, DeBosscher V. (2014) Sport-specific policies and factors that influence international success: The case of tennis. *Sport Management Review*, 3: 343-358.
- Brouwers J, Sotiriadou P. (2015) An examination of the stakeholders and elite athlete development pathways in tennis. *European Sport Management Quarterly*, 4: 454-477.
- Burnar VT. The new „Youth Fountain” of Romania: How tennis overtook gymnastics as the premier juvenile sport of the country. (2020) *Journal of Community Positive Practices*, 1: 47-68.
- Casagrande P, Coimbra D, Andrade A. (2018) Burnout in Elite Tennis Players of Different Junior Categories. *Revista Brasileira de Medicina do Esporte*, 2: 121-124.
- Casper J. (2007) Sport commitment, participation frequency and purchase intention segmentation based on age, gender, income and skill level with US tennis participants. *European Sport Management Quarterly*, 3: 269-282.
- Cepeda I. (2021) Wage Inequality of Women in Professional Tennis of the Leading International Tournaments: Gender Equality vs Market Discrimination? *Journal of International Women’s Studies*, 5: 407-426.
- Che X, Humphreys B. Earnings and Performance in Women’s Skiing. In: Leeds M. Leeds EM. (szerk.), *Handbook on the Economics of Women in Sports*. Edward Elgar, UK, 2013: 115-131.
- Clement A. (1987) Professional Female Athletes: Financial Opportunities. *Journal of Physical Education & Dance*, 3: 37-40.
- Crespo M, Reid M. (2007) Motivation in tennis. *British Journal of Sports Medicine*, 11: 769–772.
- Daley J. *Gender and the Athlete: Comparing the Brand Images of Male and Female Athletes*. Wharton, Undergraduate Research, University of Pennsylvania, 2022.

- De Bosscher V, De Knop P, Heyndels B. (2003) Comparing tennis success among countries. *International Sports Studies*, 1: 49-68.
- De Bosscher V, De Knop P, Van Bottenburg M, Shibli S. (2006) A conceptual framework for analysing sports policy factors leading to international sporting success. *European Sport Management Quaterly*, 2: 185-215.
- De Bosscher V, De Knop P, Shibli S, Van Bottenburg M. (2009a) An analysis of homogeneity and heterogeneity of elite sports systems in six nations. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*, 2: 7-27.
- De Bosscher V, De Knop P, Van Bottenburg M, Shibli S, Bingham J. (2009b) Explaining international sporting success: An international comparison of elite sport systems and policies in six countries. *Sport Management Review*, 3: 113-136.
- De Bosscher V, Bingham J, Shibli S, Van Bottenburg M, De Knop P. The global sporting arms race. An international comparative study on sports policy factors leading to international sporting success. Meyer & Meyer, Aachen, 2008.
- De Bosscher V. (2018a) A mixed methods approach to compare elite sport policies of nations. A critical reflection on the use of composite indicators in the SPLISS study. *Sport in Society*, 2: 331-355.
- De Bosscher V, Shibli S, Weber AC. (2018b) Is prioritisation of funding in elite sport effective? An analysis of the investment strategies in 16 countries. *European Sport Management Quarterly*, 2: 221-243.
- Del Corral J, Gomez-Gonzalez C. The Economics of Racquet Sports. In: Downward P, Frick B. R. Humphreys B, Pawlowski T, Ruseski J, Soebbing B. (szerk.), *The Sage Handbook of Sports Economics*. SAGE, 2019: 452-461.
- Falcous M, McLeod, C. (2012) Anyone for tennis: Sport, class and status in New Zealand. *New Zealand Sociology*, 1: 13-30.

- Faragó B. (2018) A világ sportpiacának dinamikusan fejlődő területei a 21. század világgazdasági és világpolitikai folyamataiban. *Multidiszciplináris kihívások, sokszínű válaszok*, 2: 1-25.
- Farinloye T, Mogaji E. (2019) The American citizen who plays tennis: Analysis of the highest-paid female athletes over ten years period. *Questbury Research Agenda*, 3: 1-13.
- Fóti P. (1996) Az üzlet behatolása a magyar sportba. *Valóság*, 5: 14-28.
- Földesi S G. A magyar sport átalakulása az 1989-1990-es rendszerváltás után. In: Földesi S G. (szerk.), *A magyar sport szellemi körképe*. OTSH-MOB, Budapest, 1996: 13-52.
- Földesi S G. A magyar sport átalakulása a politikai és gazdasági rendszerváltás időszakában 1985-2004. *MTA Doktori Értekezés Tézisei*, Budapest, 2005.
- Geyer H. (2009) Quit behavior of professional tennis players. *Journal of Sports Economics*, 1: 89– 99.
- Gerritsen DF, van Rheenen S. (2017) The value of winning: endorsement returns in individual sports. *Marketing Letters*, 28: 371-384.
- Géczi G, Vincze G, Koltai M, Bognár J. (2009) Elite Young Team Players' Coping, Motivation and Perceived Climate Measures. *Physical Culture and Sport Studies and Research*, 6: 229-242.
- Gregg E, Taylor E. History and evolution of women's sport. In: Lough N. Geurin AN. (szerk.), *Routledge Handbook of the Business of Women's Sport*, Routledge. New-York, 2019: 11-22.
- Gyömörei T. Magán és közfinanszírozás a sportban. In: Ács P. (szerk.), *Sport és gazdaság*. Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar, Pécs, 2015: 96-161.
- Harris LJ. (2020) Albert and Ralph Slazenger and the making of the global British sporting goods company. *Sport in Society*, 9: 1434-1443.

- Haut J, Gassmann F, Emrich E, Meyer T, Pierdzioch P. (2019) Heroes at Home, Suspects Abroad? National and International Perceptions of Elite- Sports Success. *Sociology of Sport Journal*, 2: 133-142.
- Hódi S. A tehetség kérdőjelei. Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, Zenta, 2009.
- Juhászné Gáspár P. A Grand Slam tenisztornák összehasonlítása, szervezése és lebonyolítása. Diplomadolgozat, Veszprémi Egyetem, Veszprém, 2012.
- Kahlich E, Papp L, Subert Z. Olimpiai Játékok 1896-1972. Sport, Budapest, 1972.
- Kassay L. A tudatosan választott és működtetett üzleti modell kívánatos volta a hivatásos csapatsportban. In: Gósi Zs. Bukta Zs. (szerk.), A sport társadalmi, gazdasági és utánpótlás-nevelési kérdései. Akadémiai, Budapest, 2020: 18-35.
- Kincses G. Támadó és védő beállítódású serdülőkorú teniszező lányok személyiség összehasonlító elemzése. Diplomadolgozat, Testnevelési Egyetem, Budapest, 1987.
- Kincses G. Teniszező lányok négyéves intervallumot követő ismételt személyiségvizsgálatának összehasonlító elemzése. Szakdolgozat, Testnevelési Egyetem, Budapest, 1990.
- Kincses G. Tenisz és üzlet. Diplomamunka, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Budapest, 2018.
- Kincses G, Ormos M, Bartha Zs. Tenisz és üzlet. In: Reisinger A. Kecskés P, Buics L, Berkes J, Balassa B. (szerk.), Kulturális gazdaság. Széchenyi István Egyetem, Győr, 2019: 1-9.
- Kincses G, Ormos M, Bartha Zs. (2020) Retired and Active Hungarian Elite Women Tennis Players' Successfulness in the Light of Tennis Becoming a Business. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 88: 37-44.

- Kincses G, Ormos M, Bartha Zs. (2021a) Motivational peculiarities of elite women tennis players from the post-socialist countries. *Entrepreneurship and Sustainability*, 3: 582-591.
- Kincses G, Ormos M, Bartha Zs. (2021b) Az üzlet szerepe a teniszsportban. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 92: 59-64.
- Kincses G, Ormos M, Bartha Zs. (2021c) Magyar női teniszezők elégedettségvizsgálata és a sportág életpályamodellként való megvalósítása az infokommunikáció fejlődésének tükrében. *Információs Társadalom*, 3: 9-25.
- Kincses G, Árva G, Ormos M. (2023) Makrogazdasági adatok által determinált tenisz sikerek 38 OECD ország elit női játékosának vizsgálatában. *Információs Társadalom*, 3. (*forthcomming*)
- Klisinski J. *Industrial revolution 4.0 on the example of flagship brand in women's tennis*. University of Bielsko-Biala, 2019.
- Kokolakakis TH, Grattonand Ch, Grohall G. The Economic Value of Sport. In: Downward P. Frick B. Humphreys BR. Tim Pawlowski T. Ruseski JE. Soebbing BP.(szerk.), *The Sage Handbook of Sports Economics*. SAGE, 2019: 18-30.
- Lake RJ. Grand Slams: Tennis at the Forefront of Women's Professionalised Sport. In: Bowes A. Culvin A.(szerk), *The Professionalisation of Women's Sport*. Bingley, 2021: 19-36.
- Lallemand T, Plasman R., Rycx F. (2007) Women and competition in elimination tournaments: Evidence from professional tennis data. *Journal of Sports Economics*, 1: 3-19.
- Lenartowicz M. (2016) Family leisure consumption and youth sport socialization in post-communist Poland: A perspective based on Bourdieu's class theory. *International Review for the Sociology of Sport*, 2: 219-237.
- Linnell V. Professional players, their brands, and the competitive strategies of tennis clothing companies. Bachelor thesis, Aalto University, 2021.

- Lough N. (1996) Factors Affecting Corporate Sponsorship of Women's Sport. *Sport Marketing Quarterly*, 2: 11-19.
- Lumbantobing R. Why tennis is a Dying Sport in the US? In: *Eastern Economic Association 38th Annual Conference* (szerk.), Boston, Ma, 2012: 1-15.
- Luthe J. Giving all women the chance: The battle of the sexes in popular culture. In: Lake RJ. (szerk.), *Routledge Handbook of Tennis*. Routledge, New-York, 2019: 421-431.
- Marshall A. (2011) Tennis' Global Evolution is Bringing the Sport To New Markets: An Analysis. <https://bleacherreport.com/articles/594875-the-global-evolution-of-tennis-is-bringing-the-sport-to-new-markets-an-analysis> (letöltés dátuma: 2020. február 14.)
- Marshall J. *The Annals of Tennis*. Reprinted 1973, MAR, USA, 1878.
- Mihályi P. (2014) Mérlegen a rendszerváltás 25 éve. *Közgazdasági Szemle*, 61: 898-922.
- Mumcu C. Business analytics in women's professional sports. In: Lough N. Geurin AN. (szerk.), *Routledge Handbook of the Business of Women's Sport*, Routledge, New-York, 2019: 239-251.
- Navratilova M. (2019) Biography. <https://www.biography.com/athlete/martina-navratilova> (letöltés: 2020. február 14.)
- Nicholls JAF, Roslow S, Dublisch S. (1999) Brand recall and brand preference at sponsored golf and tennis tournaments. *European Journal of Marketing*, 3/4: 365-387.
- Oltványi T. *A milliós játék*. Lapkiadó Vállalat, Budapest, 1986.
- Otis C, Crespo M, Flygare C, Johnston P, Keber A, Lloyd-Kolkin D, Loehr J, Martin K, Quinn A, Roetert P, Stroia K, Terry P. (2006) The Sony Ericsson WTA Tour 10 year Age Eligibility and Professional Development Review. *British Journal of Sports Medicine*, 5: 464-468.

- Paár és Ács. Közgazdaságtan a sport területén. In: Ács P. (szerk.), Sport és gazdaság. Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar, Pécs, 2015: 318-375.
- Paternoster R, Brame R, Mazerolle P, Paul Piquero R. (1998) Using the Correct Statistical Test for Equality of Regression Coefficients. *Criminology*, 4: 859 – 866.
- Pompoux S. Soviet and post soviet sport. In: Andreff W. Szymanski S. (szerk.), Handbook on the Economics of Sport. Edward Elgar Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA, 2005: 316-323.
- Ramasamy B, Wu H, Yeung M. (2022) Hosting annual international sporting events and tourism: Formula 1, golf or tennis? *Tourism economics*, 8: 2082-2098.
- Rábai D. (2018) A magyar sportpolitika legfőbb jellemzői, intézkedései 1945-től kezdődően a rendszerváltásig és napjainkig, különös tekintettel a labdarúgás sportágára. *Különleges Bánásmód*, 1: 1-15.
- Rodenberg R. The Goals and Impacts of Age Restrictions in Sports. In: Leeds M. Leeds EM. (szerk.), Handbook of the Economics of Women in Sport. Edward Elgar, UK, 2013: 156-167.
- Rosen S. (1981) Economics of Superstars. *American Economic Review*, 5: 845-858.
- Rosen S. (1986) Prizes and incentives in elimination tournaments. *American Economic Review*, 4: 701-715.
- Sarrazin P, Vallerand R, Guillet E, Pelletier L, Cury F. (2002) Motivation and dropout in female handballers: a 21-month prospective study. *European Journal of Social Psychology*, 3: 395–418.
- Schulz R, Curnow Ch. (1988) Peak Performance and Age Among Superathletes: Track and Field, Swimming, Baseball, Tennis and Golf. *Journal of Gerontology*, 5: 113-120.
- Shaw S. (2001) Image and investment: Sponsorship and women's sport. *Journal of Sport Management*, 3: 219-246.

- Shuart J. The Media Dichotomy of Sports Heroes and Sport Celebrities: The Marketing of Professional Women's Tennis Players. In: (szerk.), Proceedings of the 2003 Northeastern Recreation Research Symposium, PA, US, 2004: 145-151.
- Seles M. (2019) Biography <https://www.biography.com/athlete/monica-seles> (letöltés dátuma: 2020. február 14.)
- Sheridan H. (2006) Tennis technologies: de-skilling and re-skilling players and the implications for the game. *Sport in Society*, 1: 32-50.
- Smart B. The World's Game? Globalisation and Cultural Economy of Tennis. In: Lake RJ. (szerk.), *Routledge Handbook of Tennis*. Routledge, New-York, 2019: 95-106.
- Smolianov P, Gallo J, Naylor AH. (2014) Comparing the practices of USA tennis against a global model for integrated development of mass participation and high performance sport. *Managing Leisure*, 4: 283-304.
- Stambulova N, Yannick S, Japhag U. Ulf. (2007) Athletic Retirement: A Cross-National Comparison of Elite French and Swedish Athletes. *Psychology of Sport and Exercise*, 1: 101-118.
- Sterbenz T, Géczi G. *Sportmenedzsment*. Testnevelési Egyetem, Budapest, 2016.
- Svoboda A, Numerato D. Socio-cultural transformation of tennis in the Czech Republic. In: Lake RJ. (szerk.), *Routledge Handbook of Tennis*, Routledge, New-York, 2019: 129-139.
- Thompson AJ. Marketing women's professional tennis. In: Lough N. Geurin AN. (szerk.), *Routledge Handbook of the Business of Women's Sport*. Routledge, New-York, 2019: 403-417.
- Tredway K. The Original 9: The social movement that created women's professional tennis, 1968-73. In: Lake RJ. (szerk.), *Routledge Handbook of Tennis*. Routledge, New-York, 2019: 410-421.

Tredway K. (2020) Serena Williams and (the perfection of) violence: intersectionality, the performance of blackness, and women's professional tennis. *Ethnic and Racial Studies*, 9: 1563-1580.

Waldron JJ, Krane V. (2005) Motivational climate and goal orientation in adolescent female softball players. *Journal of Sport Behavior*, 4: 378-391.

Young JA, Pearce AJ. (2011) The influence of parents in identifying and developing Australian female tennis talent. *Journal of medicine and science in tennis*, 1: 22.

XI. Felhasznált weboldalak

- Career Prize Money Leaders (2020)
http://wtfiles.wtatennis.com/pdf/rankings/All_Career_Prize_Money.pdf
(letöltés dátuma: 2020. február 14.)
- GLOBAL 500 2022 Ranking, Brand Finance (2022)
<https://brandirectory.com/rankings/global/> (letöltés dátuma: 2022. december 13.)
- Highest-paid female athletes 2022: Osaka and Serena score nearly \$ 90M
<https://www.sportico.com/personalities/athletes/2022/highest-paid-female-athletes-2022-osaka-and-serena-score-1234692734/> (letöltés dátuma: 2022. december 13.)
- KIA bemutatta átalakulási tervének újabb lépéseit (2021)
https://press.kia.com/hu/hu/home/mediaresouces/presskits/2021/kia_atalakulas_ujabb_lepesei.html (letöltés dátuma: 2021. június 11.)
- KIA flotta a 2019-es Australian Openen (2019) <https://www.kia.com/hu/rolunk/hirek-esemenyek/hirek/kia-flotta-a-2019-es-australian-openen/> (letöltés dátuma: 2021. június 11.)
- Record \$ 71 million prize money for Australian Open 2020 (2019)
<https://ausopen.com/articles/news/record-71-million-prize-money-australian-open-2020> (letöltés dátuma: 2020. szeptember 11.)
- Rekordok és rekorderek a fehér sport történetéből. (2013)
<https://www.ksh.hu/szamlap/olimpia.html> (letöltés dátuma: 2020. február 14.)
- Serving up data driven experiences at the Australian Open 2019 (2019)
<https://www.optus.com.au/enterprise/customerstories/transformation-customer-stories/serving-up-data-driven-experiences-at-the-australian-open> (letöltés dátuma: 2020. szeptember 11.)

Tennis-Australia-Annual-Report 2018-2019 (2019) <https://www.tennis.com.au/about-tennis-australia/reports-and-policies/annual-report> (letöltés dátuma: 2020. szeptember 11.)

The World's Highest-Paid Athletes Roger Federer 2020 (2020) <https://www.forbes.com/sites/kurtbadenhausen/2020/05/29/roger-federer-on-top-the-swisstennis-ace-scores-first-no-1-payday-with-106-million/?sh=ab3d03e18d95> (letöltés dátuma: 2020. szeptember 11.)

Világgazdaság Milliárdok a magyar teniszben 2017 <https://www.vg.hu/penzugy/milliardok-magyar-teniszben-537521/> (letöltés dátuma: 2020. december 5.)

World of Rolex (2021) <https://www.rolex.com/world-of-rolex.html> (letöltés dátuma: 2021. június 11.)

WTA Media Guide (2020) http://wtafiles.wtatennis.com/pdf/publications/2020WTA_MG_GeneralInformation.pdf (letöltés dátuma: 2020. február 14.)

Women's Tennis Benefit Association Player Pension Plan 2022 (regisztrált játékos révén, letöltés dátuma: 2022. december 13.)

WTA Tennis Rankings Története (2019) <https://www.tennis-x.com/stats/wtarankhist.shtm> (letöltés dátuma: 2020. február 14.)

<https://databank.worldbank.org/metadataglossary/world-development-indicators/series/> (letöltés dátuma: 2022. január 24.)

<https://www.wtatennis.com/rankings/singles> (letöltés dátuma: 2021. október 7.)

<https://www.sportico.com/personalities/athletes/2022/highest-paid-female-athletes-2022-osaka-and-serena-score-1234692734/> (letöltés dátuma: 2022. december 13.)

<https://www.womensweb.in/2022/11/highest-paid-female-athletes-in-the-world-in-2022-nov22wk3ap/> (letöltés dátuma: 2022. december 13.)

<https://hu.economy-pedia.com/11034633-transversal-study> (letöltés dátuma: 2022. december 13.)

XII. Saját publikációk jegyzéke

Kincses G, Árva G, Ormos M. (2023) Makrogazdasági adatok által determinált tenisz sikerek 38 OECD ország elit női játékosának vizsgálatában. *Információs Társadalom*, 3. (*forthcomming*)

Bartha Zs. Kokai A. Kincses G. Sport digitalization, between recreation and the Olympic games. In: Rad D, Dughi T, Maier R, Egerău A. (szerk.), *Applied Research in Digital Wellbeing*, Peter Lang, Berlin, 2022: 93-102.

Kincses G, Ormos M, Bartha Zs. (2021c) Magyar női teniszezők elégedettségvizsgálata és a sportág életpályamodellként való megvalósítása az infokommunikáció fejlődésének tükrében. *Információs Társadalom*, 3: 9-25.

Kincses G, Ormos M, Bartha Zs. (2021b) Az üzlet szerepe a teniszsportban. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 92: 59-64.

Bartha Zs, Kokai A, Kincses G. (2021) Új trendek a falmászásban, digitális rekreáció. *Recreation*, 1: 28-31.

Kincses G, Ormos M, Bartha Zs. (2021a) Motivational peculiarities of elite women tennis players from the post-socialist countries. *Entrepreneurship and Sustainability*, 3: 582-591.

Kincses G, Ormos M, Bartha Zs. (2020) Retired and Active Hungarian Elite Women Tennis Players' Successfulness in the Light of Tennis Becoming a Business. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 88: 37-44.

XIII. Köszönetnyilvánítás

Szeretnék köszönetet mondani a doktori iskolaprogram vezetőjének, Dr. Földesiné Szabó Gyöngyinek a konzultációs lehetőségekért, iránymutatásért.

Külön köszönöm tudományos témavezetőmnek, Dr. Ormos Mihálynak, aki hosszú évek óta szakmailag és emberileg irányította és támogatta munkámat.

Köszönöm a kutatásban részt vett női teniszezők segítségét a kérdőíves felmérésben való támogatásukért.

Köszönöm Dr. Árva Gábornak a statisztikai elemzésekben nyújtott segítségét.

Köszönetet mondok Dr. Maros Dórának, aki a kérdőívek feldolgozásában és Rác Lászlónak, aki a grafikonok képi megjelenítésében volt segítségemre.

Köszönettel tartozom egykori tanítványomnak Szentkirályi Gáspár Petrának, akinek egész tenisz karrierjét végig kísérhettem és mérkőzései révén beszerezhettem empirikus élményeimet.

Végül, de nem utolsósorban köszönöm a családom türelmét, megértését, amivel nagyban hozzájárultak doktori tanulmányaim előmeneteléhez és sikeréhez.

XIV.2. Aktív magyar elit teniszezők kérdései

1. Hány éves korodban kezdtél teniszezni?
2. Átlagban hány órát töltöttél mindent beleértve edzéssel hetente, gyerekkorodban
3. Átlagban hány versenyt játszottál mindent beleértve évente, gyerekkorodban?
4. A magyar utánpótlás ranglistán mi volt a legjobb helyezésed?
5. A magyar felnőtt ranglistán mi volt az eddigi legjobb helyezésed?
6. Hány éves korodban játszottad az első nemzetközi profi versenyed?
7. Hány évig szeretnél profiként versenyezni?
8. Melyik kategóriában szeretnéd lejátszani a legrangosabb versenyed?
ITF WTA Grand Slam
9. Milyen legjobb felnőtt világranglista helyezéssel lennél elégedett egyéniben?
10. Milyen legjobb felnőtt világranglista helyezéssel lennél elégedett párosban?
11. Szerinted hány országba fogsz eljutni tenisz karriered során versenyzőként?
1-5 5-10 10 fölött
12. Szerinted hány földrészre fogsz eljutni tenisz karriered során versenyzőként?
1 2-3 3 fölött
13. Megközelítőleg, amerikai dollárban számolva milyen összegű pénzdíjjal lennél elégedett profi pályafutásod befejeztével?
5000-10000 10000-50000 50000 fölött
14. Hány éves korodig szeretnél profiként teniszezni?
15. Összességében elégedett vagy az eddig elért sikereiddel?
16. Összességében az eddig elért eredményeidhez képest szerinted megérte a hosszú évek alatt befektetett idő, pénz és energia?
17. Ha ma lennél gyerek, újra végig csinálnád ugyanezt?
18. Pályafutásod majdani befejeztével közel szeretnél maradni a sportághoz?
19. Ha igen, milyen szerepet töltene be az életedben a tenisz?
edző sport vagy klubvezető tenisz mama

XIV.3. Posztoszocialista elit női teniszezőnők kérdései

1. How old were you when you started to play tennis?
2. On average, how many hours did you spend with workouts including everything in your childhood per week?
3. How many tournaments did you take part in your childhood annually every year?
4. What was your best place in your home junior's ranking?
5. What was your best place in your home women's ranking?
6. How old were you, when you played in your first professional tournament?
7. How many years do you want to play professionally for?
8. What is your best WTA singles ranking?
9. What is your best WTA doubles ranking?
10. Which place would you be satisfied with in singles?
11. Which place would you be satisfied with in doubles?
12. Approximately how many countries have you been to as a pro?
over 10 between 10-20 over 20
13. Approximately how many continents have you been on as a pro?
2-3 4 5
14. Approximately, in US dollars, what amount of prize money would you be satisfied with at the end of your career?
500000-1000000 1000000-5000000 over 5000000
15. Until what age would you to play as a pro?
16. Are you satisfied with your successes so far?
17. Overall, comparing your achievements so far, do you think it is worth the time, money and energy invested over the years?
18. If you were a kid today, would you do the same again?
19. Do you want to stay close to tennis after completing your career?
20. If yes, what role would tennis have in your life?
coach sport or club leader tennis mom